

The Project Gutenberg eBook of Satu-Ruijan maa: Kertomuksia, by Arvi Järventaus

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Satu-Ruijan maa: Kertomuksia

Author: Arvi Järventaus

Release date: June 7, 2015 [EBook #49160]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SATU-RUIJAN MAA: KERTOMUKSIA ***

Produced by Tapio Riikonen

SATU RUIJAN MAA

Kirj.

Arvi Järventaus

WSOY, Porvoo, 1920.

SISÄLLYS:

Satu-Ruijan maa.
Maasin vanhan kirkon löytö.
Kirkonrappausviikot Hammerfestissa.
Tromssan maaherra lyö leivinuuninteon Abraham Kellonsoittajalle.
Leivinuuninteko Lappean pappilassa.
Lappean pappi.
Lappean papin rouva.
Piispantarkastus.

Kesäyönvalon maa.
Piispanristi.
Abraham Kellonsoittajan joulusaarna.
Kaavuonon ruukin vanha patruuna.
Anders Dry.
Keisarintytär saapuu Jyykeään.
Vanha suntio.

Satu-Ruijan maa

Etelä — lannanmaa! Kuinka omituinen kaiku onkaan sillä sanalla sen korvissa, joka on tunturien välissä syntynyt. Se on maa, jossa kyllä asuu suuria herroja ja maailman rikkaita — mutta ei kuitenkaan niin suuria kuin Kaavuonon ruukin vanha patruuna eikä niin rikkaita ja mahtavia kuin Anders Dry, joka asui Jyykeänpohjassa ja meni nuoruudessaan naimisiin keisarintyttären kanssa. Sitä komeutta ja loistoa oli kelvannut katsella, kun morsian saapui Arkangelista Jyykeän rantaan! Sellaista ei ole unissakaan nähty — mutta Abraham Kellonsoittaja oli sen komeuden nähnyt omin silmin, sillä hän oli seisonut Jyykeän laiturilla juuri samana päivänä, jolloin kolme kuunaria oli laskenut rantaan lastinaan mitä ihmeellisimpiä tavaroita — yhdessä kirkko ja pesutupa — kokonainen viisitorninen kirkko kullattuine, sipulia muistuttavine tornihattuineen. Ja pesutupa mankeleineen ja silityskoneineen, joilla pitsimysseiset palvelijattaret olivat jo ennen maihintuloa silittäneet kaikki korkeasukuisen rouvan liinavaatteet, niin ettei muuta kuin alkaa taloksi vain.

Etelä — lannanmaa! Mitä ovat sinun ihanuutesi niiden rinnalla, jotka Ruija kätkee helmaansa — Ruija, tuo sadun salaperäinen maa!

Siellä — etelässä on kyllä suuria tehtaita, mutta mitä ne ovat sellaisen kenkätehtaan rinnalla, jossa valmistetaan saappaat täydelle miehelle sillä aikaa kun laiva ottaa halkoja rannassa? Eivät mitään! Sellainen tehdas on jo itsessään salaperäinen maailma, jossa katselija liikkuu pelko ja vavistus sydämessä.

Etelä — lannanmaa! Kerro ihmeistäsi, tuo kokoon viisaasi, et kuitenkaan kykene kilpailemaan tähtientutkija Krusenholtzin kanssa, joka kaivoi esiin Maasin vanhan kirkon, apunaan omatekoinen magneetti — taikka Kapteeni-Mikon kanssa, joka yksin koko avarassa maailmassa löysi tien Atlantin valtameressä olevaan saareen, missä asukkaat vaihtavat vedellä viinaa. Ne olivat miehiä ne, suurella viisaudella varustettuja. Mutta he eivät julistaneetkaan viisauttaan koko maailmalle, vaan pitivät sen omana tietonaan.

Etelä — lannanmaa, sinä olet auttamattomasti tuomittu jäämään jälkeen kilpailussa Ruijan kanssa. Eivät riitä sinun rikkaasi, eivät viisaasi, eivät tietosi eivätkä taitosi. Ruijassa on kaikki sata kertaa suurempaa ja parempaa. — Sinä puhut kirkoistasi. Niin — puhu vain. Mutta mitä ovat sinun kirkkosi Hammerfestin valkeatornisen kirkon rinnalla, joka on rapattu vähän jalommilla aineilla kuin sinun kirkkosi sammalta kasvavat seinät. Sinä ylpeilet kaikella, millä ihminen ylpeillä saattaa. Niin — mutta mitä ovat kauppiaasi Ruijan kauppiaiden rinnalla? Muista, että Anders Dry oli kauppias Jyykeänpohjassa ja meni naimisiin keisarintyttären kanssa. Ruijassa ovat kaikki syntyperäisiä kauppiaita, sillä heidän opettajansa on meri — Jäämeri. Ja he ovat yhtä kavaloita kuin Jäämeri. Kuka pettää lappalaisen taitavammin kuin Ruijan kauppias. Kuka on ymmärtäväisempi häntä? "Mitä lappalainen suurilla rahoilla tekee? Hänelle riittää vähempikin. Mutta me tarvitsemme rahaa, sillä me osaamme rahaa käyttää. Katsokaapa noita makasiineja tuossa rannalla. Ne ovat meidän rakennuttamiamme. Ja ne ovat tarpeelliset. Sillä kuivan suolan tahtoo lappalainen, pilaantumattoman kahvin ja sokurin sekä tuoretuoksuisen viinan." — Niin — ne ovat kauppiaita ne.

Eivätkä he silti jumalattomia ole, kaukana siitä! He käyvät säännöllisesti kirkossa ja ripillä. Ja papin paras ystävä on aina kauppias. Ei — heillä on vain kehittyneemmät liikeperiaatteet kuin lannan kauppiailla. Sillä eikös heidän opettajansa ole ollut Jäämeri — tuo armoton, joka itsekkyydessään hakee vertojaan? "Sen mitä otat, sen saat, mitä et ota, sitä ei sinulle kukaan anna." Se on Jäämeren uskontunnustus, ja se on Ruijan kauppiaiden uskontunnustus, kaikkien muiden paitsi yhden — Anders Dryn. Ja kuka moittisi? Huihai, ei kukaan!

Vai ehkä Lappean pappi?

Etelä — lannanmaa, sinä et tiedä, mikä mies on Lappean pappi. Hän on ennen ollut merilaivan kapteeni, mutta juoppouden takia menettänyt virkansa, ja pantu papiksi. Hän ei moiti ketään, ei omaa rouvaansaakaan, vaikka tämä säännöllisesti piilottaa häneltä väkevät juomat. Ei — hän vain hymyilee ja saarnaa, sillä hän on viisas mies ja paljon maailmaa nähnyt. Hän ymmärtää elämän, hän.

Etelä — lannanmaa, onko sinulla sellaisia kapteeneita?

Tuskin.

Sinun täytyy tunnustaa jääväsi jälkeen. Eikö totta?

Ja sittenkään en ole kertonut kaikkea.

En, sillä minä jätän sen tehtävän hänelle, joka oli tunturien välissä syntynyt ja halveksi etelää. Hän ei ollut koskaan käynyt Kittilää alempana. Hän uskoi jo sillä. Mutta Ruijan hän tunsu kuin viisi myhkyräistä sormeaan.

Ja mukana hän oli ollut, siitä saat olla varma.

Kun kaivettiin maan sisästä Maasin vanha kirkko, oli hän siellä.

Sillä hän se ensimmäisenä veti auki vanhan rippiviinipullon, jommoisia löydettiin yhtä vaille kolme tusinaa Maasin kirkon sakariston lattian alta. Hän se ensimmäisenä avasi pullon, tarjosi professorillekin ja sanoi: Skål!

Sillä sitä sanaa hän oli kuullut Kaavuonon ruukin vanhan patruunan käyttävän.

Ei, minä jätän kertomisen Abraham Kellonsoittajalle — hänelle, joka oli tunturien välissä syntynyt ja halveksi etelää. Hänen kehtonsa ääressä oli seisonut sadun haltijatar. Se oli antanut hänelle sellaisen ihmeellisen mielikuvituksen, joka ei jättänyt häntä vielä vanhuuden päivinäkään. Sen vuoksi säteilivät hänen silmänsä vielä seitsemänkymmenen vanhanakin, loistivat ystävällisesti muhoillen jokaiselle. Ja jos olit oikein hänen suosiossaan, sait suuren kunnian: pääsit katsomaan hänen pajaansa.

Se oli maailman ihmeellisin paja, sillä siellä oli kaikkea, mitä ihminen tarvitsi — sellaistaikin, jota ei tavallisesti pajasta haeta, niin kuin verkonpauloja tai vanteettomia viilipytyjä. Kaikkea löytyi siitä pajasta, sillä se oli hänen Abraham Kellonsoittajan, aarreaitta, pyhättö, satukamari.

Mutta jos tahdoit saada sinkilän halkovajasi oveen samana päivänä, jolloin sen tilasit, niin istuit pian pajan kynnykselle ja panit kätesi ristiin puhumatta sanaakaan. Silloin sinkilä valmistui. Mutta jos rupesit jotakin kyselemään, sait odottaa, kunnes hän oli päässyt kertomuksensa loppuun. Sillä hän, tuo merkillinen mies, joka oli Lappean pappilassa kerran vierailut yhdessä Tromssan piispan kanssa, rupesi kertomaan sinulle leivinuuninteosta tuossa samaisessa satumaisessa Lappean pappilassa.

Ja se oli ihmeellinen kertomus, sillä leivinuunin tekoa oli tullut huutokaupalla myymään itse Tromssan maaherra.

Jos halusit sinkilän halkovajasi oveen, istuit hiljaa kuin kirkossa.

Vasta senjälkeen kun olit sinkilän saanut, saatoit ruveta puhumaan. Mutta silloinkaan ei sinun olisi pitänyt kysyä, mitä sinkilänteko maksoi.

Sillä hän määräsi satumaisen hinnan: viisi kruunua!

Ja kun olit ensikertalainen, oli sinun se maksettava.

Sillä katso, tämä nahkahousuinen mies, jolla oli kuikannahkainen tupakkakukkaro vyöllä, eli mielikuvituksen ihmeellisessä maailmassa aina. Viisi kruunua oli hänestä mitätön summa sen rinnalla, mitä Anders Dryn kassakaappi oli sisältänyt, tai niiden satumaisten rikkauksien rinnalla, jotka keisarintytär toi myötäjäisinä Ruijan kauppiaille.

Jos maksoit "tolpan" — viisikolmatta äyriä — taikka puoli kruunua, silloin hän kiitti sinua.

Hän oli niin merkillinen mies tämä Abraham Kellonsoittaja, joka oli tunturien välissä syntynyt ja halveksi etelää.

Ja miksei hän olisi halveksinut?

Sillä etelästä — lannanmaasta tulivat tuhmat papit, jotka eivät tunteneet Ruotsin vanhaa kirkkolakia ... äijärievut, vaikka olivat akatemoissa vuosikausia opiskelleet.

Eivät tienneet edes sitä, ettei pappi saanut koskaan mennä kirkkoon ennen suntiota.

Mutta jalomielinen hän oli. Sillä hän antoi anteeksi, jos pappi oli nuori. Silloin meni kaikki kokemattomuuden laskuun.

Sillä Abraham Kellonsoittaja oli maailmaa kulkenut, vaikka ei ollut koskaan käynytäkään Kittilää

etelämpänä. Ja hän oli paljon kokenut. Hän oli ollut henkiystävä piispojen kanssa ja juonut veljenmaljoja professorien ja höyrylaivankapteenien kanssa.

Missä on etelässä sellaista suntiota? — Ei missään.

Sinä olet köyhä, lannanmaa, sillä sinun ihmisesi ovat niin köyhiä mielikuvitukseltaan.

Mutta he eivät olekaan tunturien välissä syntyneitä. Jos he olisivat, eivät he ajattelisi niinkuin ajattelevat. Heistä olisi silloin satu totta ja tosi satua ja kuvittelu olisi heistä ainoa todellisuus.

Ei, sen joka elää mielikuvitusmaailmassaan ja joka museota muistuttavassa pajassaan tuntee itsensä rikkaammaksi Turkin keisaria tahi Amerikan presidenttiä, täytyy olla tunturien välissä syntynyt ja halveksia etelää.

Sellainen mies oli Abraham Kellonsoittaja, Tenomuotkan suntio ja seppä.

Maasin vanhan kirkon löytö.

Maat ylenevät ja maat alenevat.

Se on luonnon laki.

Suurin osa — niin, koko Lapinmaa ja Ruijakin ovat kerran nousseet merestä.

Mistä se johtuu?

Se johtuu siitä, että maan sisus on sulaa, jossa alkuaineet myllertävät. Ne puhisevat ja pihisevät kuin puuro valtaisessa kattilassa. Väliin ne vain hiljaksen porahtelevat kuin tyytyväisinä olotilaansa. Mutta toisinaan ne tuskastuvat, äkämystyvät ja hurjistuvat. Ja silloin ne paisuttavat voimansa äärettömiin.

Kuka vangitsi ne kuoren sisään? Kuka halusi kiduttaa niitä ikuisessa pimeydessä? Kuka?

Eivätkö elementit olleet vapaita? Eikö maailman luoja ollut lahjoittanut niille niiden voimaa? Miksi oli tuli vangittu maan sisään? Mikä puolueellisuus, kun kerran osa sen omaa heimoa hallitsi maan päällä?

Elementit maan sisässä riehuvat. Niiden vanha vihollinen vesi, joka jostakin halkeamasta on päässyt solahtamaan maan uumeniin, on muistuttanut niitä voimasta, jonka ne aikojen alussa saivat.

Mitä tekemistä oli vedellä maan uumenissa? Miksi se ei pysynyt aloillaan?

Tuli ja leimaus! Se sai nähdä, mihin tuli pystyi jouduttuaan kosketuksiin vanhan vihollisensa veden kanssa.

Maan sisuksissa myllertää mahtava voima. Se paisuu, paisuu kuin kevättulviva joki yli äyräittänsä. Pois kuori alkuaineitten päältä! Pois kotelo ikuisuuden ihmevoimien ympäriltä!

Puks!

Se pamahti vähän kovemmin kuin tavallinen pullonkorkki, vähän kovemmin, veliseni, vähän kovemmin.

Tuli nousee maasta, ja kuuma alkuaine virtaa ihmisten pelloille.

Mutta välistä ei maan uumenissa raivoava tuli jaksa puhkaistakaan maan kuorta. Se vain kohottaa sitä ylöspäin: maanpinta nousee kuin huonosti piastuneen leivän kuori.

Taikka: maanpinta laskee. Syvyydessä kalvava tuli on kovertanut maanpinnan. Se tulee ohueksi, niin tavattoman ohueksi. Silloin se ei kestä edes tavallisen kirkon painoa.

Ja sitä seikkaa sai Maasin vanha kirkko kiittää, että se muutamana kesäisenä sunnuntaina humahti syvyyteen kuin kivi pohjattomuuden kaivoon.

Eivätkö ihmiset olleetkin tuon sunnuntain aamuna nähneet lämmintä höyryä nousevan maasta. Se oli ollut niin merkillistä höyryä, etteivät maasilaiset koskaan muistaneet sellaista nähneensä. Paimentyttö Pirita, joka kaitsi kauppiaan karjaa, oli koettanut koota sitä helmaansa, mutta pysyikös se! Huihai! Se luisti käsistä kuin sammakon kutu. Se oli omituisempaa höyryä kuin tavallinen usma, joka nousee jängiltä.

Ja pappilassa oli tuona samaisena sunnuntaina ollut tällainen keskustelu papin ja hänen rouvansa kesken:

- Miksi riisipuuro on tänä aamuna niin kohokuorista?
- Se on paistunut liian kuumassa uunissa.
- Merkillistä.

Muuta ei pappi ollut virkkanut, vaan syönyt tyytyväisenä. Ja aterian jälkeen hän oli vetäissyt äsken Kristianiasta tilaamansa uuden kauhtanan ylleen ja mennyt kirkkoon.

Mutta papinrouva oli jäänyt kotiin. Hän oli hiukan närkästynyt, koska hänen miehensä oli moittinut riisipuuroa.

Sitä närkästystä hän sai kiittää pelastumisestaan, sillä juuri tuona samaisena sunnuntaina humahti Maasin kirkko syvyyteen pappeineen ja lukkareineen.

Sitä kauhua, jonka tapaus paikkakunnalla herätti! Koko kylä oli ihan pyörreksissä. Melkein puolet kylän asukkaista oli mennyt syvyyteen kirkon mukana. Sinne oli mennyt pappi uusine kauhtanoineen, sinne lukkari ja koko muu kirkkokansa. Ei ollut sitä taloa, josta ei joku olisi ollut poissa.

Mutta merkillisintä kaikesta oli se, että siellä missä aviopuolisto pyhäaamuna olivat riidelleen, oli toinen elossa. Oliko sitten syyllisempi kuollut vai henkiin jäänyt, sitä oli vaikeampi sanoa.

Oh, sitä onnettomuutta! Rigges-Niila, pororuhtinas, oli juuri palannut Alattiosta ja nostanut kauppiaalta rahoja. Hän meni rahoineen. Laivuri-Jens, joka oli tullut Niilan mukana vihityttämään itsensä Siiri Lensmannin kanssa, pelastui morsiamineen. He eivät olleet kehdanneet mennä kolmaskertaista kuulutustansa kuulemaan. Heidä oli ujustuttanut. No niin, heille se oli onneksi. Mutta se, mikä kuitenkin nosti tien pystyyn, oli papin kuolema, sillä toista pappia ei asunut Karasjokea lähempänä. Sinänsä se olisi kai sitten mennyt, jos olisi saatu varmuus, että Maasin pappi oli ehtinyt julistaa heidän aviokuulutuksensa kolmannen kerran. Heidät olisi Karasjoen pappi vihkinyt ilman muuta. Mutta nyt ei löytynyt ketään, joka olisi sen todistanut. He saivat siis tyytyä kahteen kuulutukseen.

Jokaiselle tuotti kirkon häviö surua ja onnettomuutta. Paksu-Johnsen, joka oli joutunut papin kanssa huonoihin väleihin, viis välitti papin kuolemasta. Mutta yhtä kaikki hänkin kulki pää riipuksissa: hänen poikansa oli hukkunut kirkon häiviössä. Pojan kuolema — no, olihan sekin vahinko, mutta suurempi suru oli takin vuoksi, jonka poika oli vetänyt ylleen kirkkoon mennessään. Sillä takin povitaskussa oli ollut kuitti Rigges-Niilalle maksetusta velasta. Lauantai-iltana he olivat tehneet kuitin Johnsenin peräkammarissa ja ryyppänneet päälle. Ja nyt oli kuitti hukkunut. Paksu-Johnsen kulki ja kirosi, sillä Niilan pojat, varsinkin kun olivat isänsä kuoleman kautta menettäneet suuren summan rahaa, tulisivat vaatimaan häneltä velan toistamiseen.

Aikaa kului. Maasilaiset rakensivat uuden kirkon kolme peninkulmaa etelämmäksi, nykyiseen Kautokeinoon. Vähitellen unohtui onnettomuuden päivä. Suusta suuhun kulki vain tarina tuhon sunnuntaista, sillä sen seuraukset tuntuivat vieläkin seurakunnassa.

Paksu-Johnsenin jälkeläiset olivat jääneet köyhiksi. Heidän isoisänsä isä oli joutunut kuin joutunutkin toistamiseen maksamaan velkansa Rigges-Niilan pojille. Miten Laivuri-Jensin kolmannen aviokuulutuksen oli käynyt, sitä ei nytkään tiedetty paremmin kuin ennenkään. Mutta Siiri Lensmannin hän joka tapauksessa oli nainut, koskapa heidän poikansa pojanpoika harjoitti kauppaa Kautokeinoon kirkolla. Joka kerta kun tämä kulki Alattion markkinoille ja yöpyi Maasinkylään, hän ajatteli ennen maatamenoaan: "Olisipa soma tietää, ehtikö Maasin pappi kolmannen kerran kuuluttaa isoisän isän ja Siiri Lensmannin, ennenkuin maa nieli kirkon."

Ja Sören Johnsen, hän, joka piti pikkukoulua Maasissa, mielti katsellessaan Rigges-Niilan pojanpojan poikaa: "Olisipa soma tietää, oliko isoisän isän takin taskussa kuitti Rigges-Niilan velasta. Silloin minä lähtisin Tromssaan kansakoulunopettajantutkintoa suorittamaan." Ja hän katseli hajamielisenä Rigges-Niilan pojanpojan poikaa, joka istui etupenkillä lautamies Olsenin pirtissä hopeasolkinen lapintakki yllään.

Niin jokaisen Maasissa-kävijän ajatukset johtuivat aina tuohon onnettomuuden päivään.

Pappi tuli sinne maakirkkoa pitämään. Hän meni majataloon, kaivoi repustaan kuluneen kauhtanansa ja ripusti sen vierashuoneen seinälle. Mutta samalla hän ajatteli: "Takki saisi olla uusi. Mahtaisikohan Pedersen-paran kauhtana enää kelvata mihinkään, jos se kerran päivänvaloon kaivettaisiin?"

Ja sen ajatuksen jälkeen hän sytytti piippunsa ja rupesi katselemaan lappalaispoikien kisailua kievarin

pihalla.

Mutta että maa voisi nielaista kievarin ja sen mukana hänet seuraavana päivänä jumalanpalveluksen aikana, sitä hän ei ajatellut.

Jota vastoin hänen rouvansa ajatteli.

Sillä illalla ennen maatamenoaan hän risti kätensä ja rukoili, ettei Jumala vain sallisi maan haljeta Maasissa sillä aikaa kun hänen rakas Nilsinsä siellä kirkonmenoja piti.

Näin kulkivat ihmisten ajatukset aina tuohon onnettomuuden päivään, kunnes Maasiin saapui mies, joka toi päivänvaloon vanhan kirkon.

Tähtientukija Christoph Heribertus Krusenholtz! Kuka olisi aavistanut, että hän tulisi nostamaan päivänvaloon Maasin vanhan kirkon! Hän oli viettänyt iltojaan Tukholman kuninkaallisessa tähtitornissa ja ihmetykseen vaipuneena katsellut tuikkivia taivaankappaleita. Mitä liikutti häntä Pedersen-vainajan uusi kauhtana taikka Rigges-Niilan rahat, häntä, jolla itsellään oli niin juhlallinen palkka ja kultanappinen hännystakki. Mitä liikuttivat häntä pikkukoulunopettaja Johnsenin aviokuulutus, häntä, jolle oli tarjottu professoripaikkoja maailman suurimmissa yliopistoissa ja joka olisi saanut vaikka prinsessan, jos vain olisi halunnut. Ei niin kerrassaan mitään! Mutta niinpä hän vain tuli — auringonpimennystä katsomaan ja joutuikin sensijaan tuijottamaan maankauhean kuopan pohjalle, jota työmiehet kaivoivat hiessäpäin Maasin vanhalla kirkkopaikalla.

Oi kauhistus sitä kuopan syvyyttä! Pieninä kuin karpäset kumottivat miehet sen pohjalla. Eikä kumma, sillä sitä oli jo kaivettu yhtä vaille kolmekymmentä päivää. Abraham Kellonsoittaja, joka kuopan pohjalla johti kaivaustyötä, teki kuopassa vallitsevasta tavattomasta kuumuudesta sen johtopäätöksen, että lähestyttiin jo arveluttavasti maan keskipistettä. Hän huusi senvuoksi professori Krusenholtzille:

— Taidamme olla väärässä!

Silloin professori laskeutui kuoppaan ja asetti mittarin keskelle kuopan pohjaa.

Se mittari oli maailman ihmeellisin kapine: pieni, vesimittarin mallinen puukotelo, jonka sisällä oli lasiputki ja siinä hitunen alkuainetta. Se teki herkkiä liikkeitä joka kerta, kun joutui viinan läheisyyteen.

Viinamagneetti! Onko kummempaa kuultu?

Niin — se oli todellakin viinamagneetti, sellainen, jossa alkuaine rupeaa hypähtelemään alkoholin läheisyydessä.

Tähtientutkija Krusenholtz laskeutui polvilleen. Hän tarkasti magneettia huolellisesti ja tarkkaan. Ja katso! Alkuaine liikkui, niinkuin se aina liikkuu alkoholin läheisyydessä.

Professori nosti koneen ylös ja katsoi miehiin, kasvoillaan voitonriemuinen ilme:

— Kaivakaa vain, pojat! Palkka teille tulee!

Ja kas: ei enää kuin pari kolme lapion pistoa, niin kilahti teräs johonkin kirkkaaseen ja kovaan.

Oli osuttu suoraan sakariston lattian alla sijaitsevaan viinikellariin.

Abraham Kellonsoittaja iski silmää professorille ja sanoi:

— Tottakai sitä maistetaan?

— Jo vain!

Ja niin veti Abraham Kellonsoittaja korkit kahden viinipullon suulta, tarjosi toisen professorille ja sanoi:

— Skål!

Sekös ainetta oli! Sellaista ei voitaisi enää nykyajan rippikirkossa käyttää. Ei vaikka. Sillä silloin saisi suntio huolehtia vähän muustakin kuin kapan auttamisesta papin selkään tai numeroiden asettamisesta numerotaululle.

Sitten mentiin kirkkoon. Ja siellä vasta näky aukeni. Kaikki sanankuulijat istuivat penkkeihin jähmettyneinä, ja pappi seiso saarnatuolissa suu auki.

Hän oli saanut halvauksen keskellä saarnaa ja kuivettunut siihen paikkaan.

Abraham Kellonsoittaja, joka oli maailmaa ennenkin nähnyt ja sen kummia katsellut, kiipesi saarnatuoliin ja kurkisti papin olan takaa. Aivan oikein, teksti oli esillä vielä. Pappi ei ollut ehtinyt vielä kirkollisiin kuulutuksiin, ennen kuin kirkko oli humautanut maan sisään.

Eräs toinen, Erkki-Antti-vainaja, haki Paksu-Johnsenin pojan. "Vaaleaverinen mies, messinkinappinen takki päällä", oli pikkukoulunopettaja opastanut. No — vaaleaverisyydestä ei nyt enää ollut apua, mutta messinkinappinen takki löytyi, samoin Rigges-Niilan rahat.

Miehet palasivat sakaristoon ja rupesivat huhuilemaan ylöspäin:

— Ohooi, ohooi! Selvä on!

Silloin laskettiin nuoratikkaat kaivokseen ja yksitellen kiipesivät miehet syvyydestä päivänvaloon, professori Krusenholtz ensimmäisenä. Abraham Kellonsoittaja nousi viimeisenä, sillä pelko oli hänelle tuntematon.

Sitä väen paljoutta, joka oli kerääntynyt kaivoksen ympärille! Siinä oli Kautokeinin pappi, pikkukoulunopettaja Johnsen, kauppias Jensen, Laivuri-Jensin jälkeläinen, ja kylänväkeä suunnaton määrä.

Arvaa sanomattakin, mikä ilo syntyi, kun miehet nousivat maan sisästä. Nousi niin suuri riemuhuuto, ettei sellaista ole kuultu kuin kerran jälkeensä: silloin, kun kohotettiin eläköönhuuto Anders Dryn mennessä naimisiin keisarintyttären kanssa.

Professori Krusenholtz selitti kansanjoukkoille, mitä syvyydestä oli löydetty, kertoi tarkkaan, miltä kirkko näytti sisältä. Huudahtipa siinä yksi ja toinen: ah ja uh! Mutta sitten vasta hämmästys ylimmilleen kohosi, kun professori viittasi Abraham Kellonsoittajan kertomaan, mitä tämä oli saarnatuolissa nähnyt.

Niin — Laivuri-Jens ja Siiri Lensman olivat menneet kahdella kuulutuksella naimisiin.

Mutta siihen huudahti kauppias Jensen:

— Viis minä siitä, mutta minä olen kuulutettu kolme kertaa ja se on pääasia!

Hän oli arka kunniastaan, sillä hän oli kunnallislautakunnan esimies.

Erkki-Antti-vainaja, joka oli lukenut Rigges-Niilan kuitin, ojensi sen professorille. Tämä luki sen korkealla äänellä väkijoukon kuunnellessa henkeä pidättäen.

Se oli selvä, velka oli maksettu. Papereissa oli Rigges-Niila-vainajan omakätinen "karvamerkki".

Pikkukoulunopettaja Johnsen otti kuitin vastaan vapisevin käsin. Hän näki jo hengessään Tromssan seminaarin ja itsensä istumassa sen suurissa luokkasaleissa, joissa oli kartat ja maapallot ja senkin seitsemät viivottimet ja harpit. Hän näki jo hengessään päivän, jolloin hän vastavalmistuneena kansakoulunopettajana istuisi Kautokeinin uuden kansakoulun katederissa ja puhuisi hiukan samaan tapaan kuin nykyinenkin opettaja, hiukan nenäänsä.

Ja katsoen väkijoukkoa aivan samalla tapaa kuin hän katsoi luokkaansa sanoessaan: 'Kirjoittakaa se' hän virkkoi:

— Minulla on nyt kuitti, ja te ymmärrätte, hyvät ystävät, mitä tästä nyt seuraa.

Kyllähän hyvät maasilaiset sen ymmärsivät.

Nyt astui esiin kirkkoherra ja puhui jotakin professorille. Ihmiset eivät erottaneet, mitä hän sanoi, mutta professori kävi juhlallisen näköiseksi ja nyökäytteli päätään. Hetkisen kuluttua hän lausui ääneen:

— Kirkkoherra tässä esittää, että koska — mikäli hän tietää — vainajia ei ole enemmin siunattu, se tapahtuisi nyt tässä. Minulla ei suinkaan ole mitään sitä vastaan, ja sehän on seurakunnan kirkkoherran asia ja virkavelvollisuus.

Kirkkoherra Lillklausen katsahti ympärilleen, — hän etsi lukkaria. Mutta lukkaria ei näkynyt joukossa — joku sanoi hänen menneen kestikievariin lehmää katsomaan. Kirkkoherra selitti, ettei häntä nyt juuri siinä silmänräpäyksessä tarvittukaan, sillä hänenkin — kirkkoherra Lillklausenin — oli mentävä kievariin pukeutumaan kauhtanaan ja kaulukseen.

Kirkkoherra Lillklausen lähti siis, väkijoukon jäädessä katselemaan ja töllestelemään kaivoksen ympärille. Ja olikos heillä katselemista — huihai! Siinä oli nyt ensinnäkin maankuuluisa Krusenholtz, sama mies, joka valmisti almanakat ja oli nyt kaivanut esiin Maasin vanhan kirkon. Siinä oli Abraham Kellonsoittaja, professori Krusenholtzin oikea käsi. Hän oli luvannut maasilaisille 'hiukan puheenaihetta' ensi talveksi. Lautamies Olsenin Hildyr rupesi jo siihen hengessään uskomaan. Hän oli antanut rukkaset pikkukoulunopettajalle senkin seitsemän kertaa, mutta nyt hän katseli Sören Johnsenia aivan eri ilmein. Pieni nykerönenä oli uteliaisuudesta punainen, ja vähän väliä hän korjasi kirjavaa liinaansa, joka jätti hänen ruskeat kiharansa otsapuolelta auringonsäteiden hyväiltäviksi. Oi, hänen oli tehnyt niin kovasti mieli saada Johnsen kääntämään päätään ja huomaamaan hänet. Hän tiesi nyt, miten hän vastaisi, ja mietti, sanoisiko Sören enää: 'rakas Hildyr!' — ja häntä pelotti, pelotti niinkoivn, ettei Sören enää niin sanoisikaan. Hetken päästä hän oli siitä aivan varma, sillä Sören Johnsen katseli vain ihmisten päiden yli eikä ollut häntä huomaavinaanakaan. Silloin hän tunsu vihaavansa koko saapuvilla olevaa väkijoukkoa, — Sören Johnsenia ennen kaikkia muita. Mutta kaikkein eniten hän tunsu katkeruutta Abraham Kellonsoittajaa kohtaan. Eikö tämä ollut luvannut maasilaisille 'uutta puheenaihetta'? Oh, hän tiesi nyt, mitä se tulisi olemaan... 'Eipä Johnsen huolinutkaan Olsenin Hildyristä, kun sai Rigges-Niilan rahat ja pääsi Tromssaan lukujansa jatkamaan!' — Niin he sanoisivat — nuo ilkeät, vahingoniloiset naapurit, joille Abraham Kellonsoittaja oli luvannut 'uutta puheenaihetta'. — Hänen olisi tehnyt mieli purkaa hiukan kiukkuaan Abraham Kellonsoittajalle, kun kuuli tämän huutavan: — Pottelit on pelastettava!

Lautamies Olsenin nykerönenäinen Hildyr ei yhtään tiennyt, mistä 'potteleista' oli kysymys. Hän vain keikautti niskojaan ja sanoi: 'pyh!' Mutta jos hän olisi tiennyt, mitä pulloja Abraham Kellonsoittaja tarkoitti, hän ei olisi sanonut 'pyh!', vaan 'ah!', — sillä nuo pullo, joista Abraham Kellonsoittaja parastaikaa professori Krusenholtzille puhui, tulivat näyttelemään tärkeää osaa hänenkin tulevaisuutensa ratkaisussa.

— Pottelit on pelastettava, ennenkuin pappi lukee haudan! huusi Abraham Kellonsoittaja toistamiseen ja viittasi pari miestä mukaansa.

He laskeutuivat kaivokseen ja palasivat puolen tunnin päästä. Yks'kaks' seiso i kaivoksen reunalla kaksitoista tummanpunaista pulloa, jotka aurinko pani säteilemään mitä ihastuttavimmalla tavalla. Ne loistivat kuin rubiinit, — ja niiden säihky julisti hämmästyneille maasilaisille, että elämä nousee maasta. — Kului toinen puolituntinen, ja pullojen luku eneni kaksinkertaiseksi. Professorin miehet korjasivat ne huostaansa ja lähtivät juoksuttamaan niitä kievariin, jonne lukkari oli mennyt lehmää katsomaan ja pappi pukeutumaan virkapukuunsa.

Pulloja oli kaikkiaan kolme tusinaa, yhtä vaille. Lautamiehen Hildyr laski ne yksitellen, sillä hän ei ollut tyhimpiä tyttöjä, vaikka olikin hiukan ylpeä. Hänelle johtui mieleen, että sieltähän saisi nyt Per Rasmussenin Matte hääjuomat, — sillä tämä oli lykännyt häitänsä viikosta toiseen hääjuomien puutteessa. Lautamiehen Hildyr pyörähti joukosta ja hävisi kylälle päin.

Nyt palasi lukkari lehmää katsomasta, pappi oli saanut virkapuvun ylleen, professorin miehet tulleet pullojen viennistä — ja niin alkoi juhllinen hautaustoimitus.

Kirkkoherra Lillklausen ei muistanut olleensa omituisemmissa hautajaisissa. Siellä uinui maan alla kokonainen seurakunta pappeineen ja lukkareineen syvälle haudattuna. Tähän hetkeen asti he olivat odottaneet siunausta, lähes parisataa vuotta — ja nyt oli tuo hetki koittanut. Sanankuulijat olivat istuneet penkeissään, pappi seisonut saarnatuolissa ja suntio tapulissa kellojen ääressä, kukin kangistuneena siihen asentoon, mihin oli sattunut jäämään onnettomuuden tapahtuessa. Heidän tomumajansa oli pysynyt koossa, koska heille ei ollut lausuttu niitä sanoja, jotka päästävät sielun rauhaan ja avaavat ruumiille tien maaksimuuttumiseen. Siinä oli syy minkä vuoksi Abraham Kellonsoittaja oli tavannut kirkkoherra Pedersenin saarnatuolista ja Erkki-Antti Paksu-Johnsenin pojan penkistä. — Mutta samassa silmänräpäyksessä kuin kirkkoherra Lillklausenin ohut ääni lausui: 'Maasta olette te tulleet, maaksi pitää teidän jälleen tuleman', kuului maan alta humahdus, kuin olisi valtainen jauhomäärä pudotettu jostakin hyvin korkealta hinkaloon, ja hetken päästä kohosi kaivoksesta saken pölypilvi osoittaen, ettei maan alla uinuvasta kirkkokansasta ollut enää mitään jäljellä. Se oli kirjaimellisesti palannut Maa-emon avaraan syliin.

Lukkari aloitti virren, johon kaikki saapuvilla olevat yhtyivät. Se oli valtavaa veisuuta, jollaista ei oltu kuultu Maasissa ennen eikä tulla koskaan jälkeinpäin kuulemaan: virsi sadallekolmelletoista vainajalle, jotka maa nieli kauniina kesäsunnuntaina kaksisataa vuotta sitten. Totisesti, jäljellejääneet olivat sen virren heille velkaa! Ja he lauloivatkin sen sydämensä pohjasta, professori Krusenholtzista alkaen kievarin risaiseen paimenpoikaan asti. Abraham Kellonsoittajan juhllinen ääni kaikui ylinnä muiden. Tunturit ympärillä kuuntelivat, Maasin matalat puutalot kuuntelivat, laitumella käyskentelevä karja kuunteli — niin, koko luonto kuunteli tätä yksinkertaisen liikuttavaa sielumessua. Unohtunut oli professori Krusenholtzin ihmeellinen keksintö — viinamagneetti, unohtunut Tromssan seminaari ja sen

korkea oppi, unohtuneet pitkäkaulaset espanjanviinipullot — yhtä vaille kolme tusinaa. Kaikki sellainen oli häipynyt mielestä pois — yksin katkeruuskin Hildyr Olsenin sydäimestä, joka nyt oli kyyneleitä tulvillaan.

Ikuisuus kohotti hetkeksi huntua vakavilta kasvoiltaan.

Kun virsi oli loppunut, hajaantui väkijoukko vähitellen. Ja ihmeellistä: ihmiset tunsivat jälleen itsensä. Pikkukoulunopettaja Johnsen ajatteli Tromssan seminaaria ja sen korkeata oppia, lautamiehen Hildyr muisti katkeruutensa ja nosti nenänsä entistä pystympään — hänellä oli vain yksi lohdutus: Per Rasmussenin Matte oli luvannut pitää häät illalla, ja Maten morsian oli pyytänyt Hildyriä morsiuustyökseen. Professorin miehet ajattelivat kievarin peräkamarin piirongilla seisovaa pulloriviä: — niitä oli yhtä vaille kolme tusinaa, ja Per Rasmussenin Matte oli pyytänyt ostaa niistä viisi. No, se oli Abraham Kellonsoittajan ja professori Krusenholtzin asia — jos he myisivät, niin myykööt: heille jäisi vielä.

Professori Krusenholtz läksi miehineen kievariin. Heihin liittyivät kirkkoherra Lillklausen ja lukkari. Päivä oli ollut merkillinen, suurenmoinen, ja sitä seuraava ilta oli muodostuva sen mukaiseksi. Sillä heti kun professori oli päässyt kievariin ja parahiksi kerinnyt papin kanssa ihmettelemään soreaa pulloriviä peräkamarin piirongilla, ilmestyi Per Rasmussenin Matte ja esitti asiansa. Hän oli ollut kuulutuksissa jo kuutisen kuukautta, mutta ei ollut pystynyt pitämään häitänään hääjuomien puutteessa. Kirkkoherra kyllä tiesi, että hän puhui totta. Mutta nyt oli sattunut niin merkillisesti, että juomisia oli ilmestynyt kuin taika-iskusta ja vielä sellainen määrä — pulloja yhtä vaille kolme tusinaa! Sen vuoksi hän pyytäisi ostaa professorin varastosta viisi tahi kuusi ja maksaisi niistä vaikka vuoron kappaleesta.

Asia otettiin keskustelun alaiseksi. Per Rasmussenin Matte sai mennä pirttiin päätöstä odottamaan. Hyväsydäminen Krusenholtz oli heti valmis myönnytykseen, — hän ei ollut eläissään vielä nähnyt lappalaishäitä. Mutta kirkkoherra Lillklausen oli toista mieltä: hänen mielestään viinivarasto kuului seurakunnalle, vaikka professori — ihmeellisen keksintönsä ansiosta — olikin sen niin odottamattomasti esiinkaivanut. Mutta jos professori suostuisi luovuttamaan vuorsot seurakunnalle korvaukseksi, ei hänellä, kirkkoherra Lillklausenilla, olisi mitään sitä vastaan, että professori päättäisi viinipullojen kohtalosta.

Siihen ei professori Krusenholtzilla ollut mitään muistuttamista. Mitäpä hän vuorsoilla — huihai! Hän suostui.

Per Rasmussenin Matte kutsuttiin sisään päätöstä kuulemaan. Ja arvaa sen sanomattakin, miten iloiseksi hän tuli: hän pyysi heti professori Krusenholtzin miehineen häihinsä, jotka samana iltana pidettäisiin kievarin avarassa pirtissä.

Tulivatpa niistä häät, tulivat sellaiset, ettei Maasissa ollut ennen nähty ja tuskin tullaan koskaan näkemäänkään. Per Rasmussenin Matte kutsui niihin kaikki, jotka suinkin kynnelle kykenivät. Ja kun ilta saapui, oli kievarin avara pirtti ääriään myöten täynnä. Siellä oli professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja, siellä opettaja Johnsen, lautamies Olsen ja kaikki kylän arvohenkilöt — puhumattakaan alinkokansasta, jota oli kuin tuhkaa.

Keitettiin kahvia suurella muuripadalla, johon oli kaadettu kuusi pulloa mitä tulisinta espanjanviiniä. Se oli ollut Maten mielestä paras keino hääjuotavan valmistamiseksi.

Sen vaikutukset tuntuivatkin pian: ei ollut maistettu kuin pari kolme kuppia mieheen, kun koko pirtti oli sanatonna. Ihmiset seisoivat toisiinsa nojaten, silmät renkaina päässä, tulisen juoman kierrellessä heidän ruumiissaan kahliten kielen ja halvaten jalat. Jollei pirtti olisi ollut niin ahdinkoon asti täynnä, olisivat kaikki maanneet tiedottomina — mutta nyt ei kukaan päässyt kaatumaan tilanahtauden vuoksi.

Pahinta oli se, että puhekyky loppui juuri vihkimisen aikana — juuri silloin kun kirkkoherran piti kysyä Per Rasmussenin Mateita, tahtoiko tämä ottaa Karen Olavintytär Siirin aviovaimokseen. Kirkkoherra ei saanut enää sanaa suustaan, vaan nyökkäsi parikunnalle, joka nyökkäsi hänelle vastaan. Ja kun kirkkoherra Lillklausen kääntyi hääväen puoleen kuin apua anoen, ei sieltäkään kuulunut äännähdystäkään, vaan kaikki nyökkäsivät hänelle ilmeettömin, aavemaisin kasvoin kuin vainajat ikään. Pirtti kävi hämäräksi, ja siinä hämärässä seisoivat hääjoukko kalpeana, silmät jäykkänä, nyökäten tahdissa kuin jonkin tuntemattoman voiman johtamana. Vähitellen rupesi kirkkoherrasta tuntumaan, ettei hän ollutkaan Lillklausen, vaan Pedersen — Pedersen-vainaja — ja tuo hänen edessään seisova parikunta oli Laivuri-Jens ja Siiri Lensman sekä nuo kalvakat häävieraat olivat äsken hautaansuonattuja, jo ammuin sitten kuolleita maasilaisia. Jokainen vastasi hänen nyökkäykseensä jäykästi, liikauttamatta muuten ainoatakaan jäsentä.

Kuinka kauan lumousta oli mahtanut kestääkään, on vaikea sanoa, jollei Abraham Kellonsoittaja olisi pelastanut tilannetta. Hän oli maistanut varovaisemmin, ja kovalla tahdonponnistuksella hän sai

puhelahjansa takaisin. Hän oli ollut alunpitäen selvillä, että kysymyksessä oli henkien kosto: nuo äsken hautaan siunatut tulivat riitelemään takaisin rippiviinejensä. Siitä tämä merkillinen tapaus. Hän avasi siis suunsa ja katsoen muutamaan lappalaiseen, joka hänestä muistutti erästä hänen äsken kirkossa näkemäänsä, hän kysyi:

— Pyydämme lupaa saada viettä Per Rasmussenin Maten ja Karen Olavintytär Siirin häitä.

Lappalainen nyökkäsi, ja siinä silmänräpäyksessä saivat kaikki puhelajansa takaisin. Kirkkoherra Lillklausen toimitti siis vihkimisen loppuun, ja onnellisena pyörähti pariskunta ympäri vastaanottamaan joka taholta satelevia onnitteluja. Kaikki olivat taas entisellään — puheltiin ja naurettiin, samalla kun myös siunailtiin, mikä äskeisen tapahtuman oli aiheuttanut. Sillä tavallista päihtymystä se ei varmaankaan ollut. Kukaan ei arvannut syytä siihen, eikä Abraham Kellonsoittajakaan ruvennut tietojaan selittämään.

Niin jatkettiin hääjuhlia myöhäiseen yöhön, ja vaikka viinikahvia tarjoiltiin ahkerasti, ei koko iltana enää sattunut sellaista kuin vihkimisen aikana.

Vainajat olivat luovuttaneet viininsä elävien iloksi.

Pikkukoulunopettaja Johnsen, joka saatuaan Rigges-Niilan kuitin haltuunsa oli käyttäytynyt aivan kuin kirkonkylän kansakoulunopettaja, pujottelihe tuvassa väkijoukon lomassa puhellen kyläläisten kanssa. Ja hänellä oli jokaiselle jokin hyvä sana sanottavana. Hänen kasvonsa loistivat yhtä paljon viinikahvista kuin sisäisestä tyytyväisyydestä. Mutta — miten ollakaan, siinä edestakaisin pujotellessaan hän joutui vastatuksin lautamiehen Hildyrin kanssa. Hänen opettaja-arvokkuutensa kasvoi kaksinkertaiseksi, ja hän puhutteli Hildyriä aivan kuin tämä olisi ollut hänen entinen oppilaansa:

— No, rakas Hildyr, miten sinä voit?

Tyttö katsoi häneen lämpimästi — tavalla, joka sai Johnsenin vaistomaisesti silmäämään sivulle, eikä sillä suunnalla olisi ollut tilaa päästä pujottelemaan eteenpäin. Hän ei ollut odottanut mitään vastausta, mutta sai nyt sellaisen odottamattaan:

— Kiitos, minä voin hyvin. Miten itse voit, rakas Sören?

Johnsen tyrmistyi. Se sanottiin niin lämpimästi, niin loistavin silmin, niin hehkuvin poskin, että Johnsen sai äkkiä halun mennä edemmäs. Hänen ylpeyttänsä oli loukattu. Millä oikeudella lautamiehen tytär noin puhutteli häntä — kaiken sen jälkeen, mitä oli tapahtunut? Mutta väkijoukko ahdisti joka puolelta, niin ettei hän päässyt liikahtamaan, vaan oli pakotettu jäämään noiden lämpimien, suloisten työtönsilmien eteen, jotka näyttivät pyytävän anteeksi jotakin ... jotakin, jonka pikkukoulunopettaja Johnsen parhaiten tiesi.

— Lähden syksyllä Tromssaan, et ehkä tiedäkään?

— Kyllä, rakas Sören.

Se riisui Johnsenilta lopunkin opettaja-arvokkuudesta. Hän oli taas tavallinen pikkukoulunopettaja, vaatimaton ja köyhä, ja tuossa hänen edessään seisoivat lautamies Olsenin Hildyr, jota hän oli toivottomasti rakastanut ja monta kertaa turhaan kosinut. Hänen päässänsä suhisi. Sen sai aikaan osaksi Per Rasmussenin Maten hääjuoma, osaksi rakastetun läsnäolo. Hän kokosi ajatuksensa ja viittasi tyttöä seuraamaan häntä.

He menivät ulos valoisaan kesäyöhön. Jänkälintu lauloi jossakin lähellä surunvoittoisesti. Maasin matalat puutalot unelmoivat väräjäivässä kesäyönvalossa. Ne olivat nähneet merkillisen päivän ja ne muistelivat sen yksityiskohtia, kehräten uuninurkassa asuvalle sirkalle lauluvarastoa vuosiksi eteenpäin. Ne olivat nähneet suurimmat hautajaiset ja suurimmat häät, mitä Maasissa koskaan oli toimeenpantu, ja ne kuiskailivat toisilleen, ettei tästä lähtien saisi hämmästyä mistään — ei edes siitäkään, että Hildyr Olsenista tulisi Sören Johnsenin vaimo.

Niin, niin — nuo vanhat, viisaat Maasin pikku talot — ne olivat oikeassa. Sillä eikös tuossa Hildyr Olsen kävellytkin Sören Johnsenin käsikoukussa? Käyskelipä niinkin. Se merkitsi, että rakastavaisten asia oli onnellisessa alussa.

Kun Hildyr Olsen ja pikkukoulunopettaja Johnsen palasivat pirttiin, oli professori Krusenholtz parastaikaa pitämässä puhetta. Mitä hän oli sanonut sillä aikaa kun he kuiskailivat toisilleen kuulaan kesäyötaivaan alla — sitä he eivät tieneet, mutta se, mitä he nyt kuulivat, jäi lähtemättömästi heidän muistonsa.

— Tulee päivä, jolloin maa ottaa — ottaa paljon sellaista, mikä on meille rakasta. Mutta tulee toinen

päivä, jolloin maa antaa — antaa runsaasti korvauksen kera. Tämä päivä on todistuksena siitä. Ja senvuoksi voimme, samalla kun muistelemme maan povessa uinuvaa kirkkokansaa, turvallisesti kohottaa maljamme hääparin kunniaksi. Sillä katsokaa, hyvät ystävät — loppu, se on usein samaa kuin alku ... niin — alku.

Professori kohotti kievarinemännän kololaitaisen kahvikupin huulilleen ja kumarteli joka taholle.

Kirkonrappausviikot Hammerfestissa

Professori Christoph Heribertus Krusenholtz ihastui Lappiin ja sen merkillisyyksiin niin, että lykkäsi paluumatkinsa Tukholmaan tuonnemmaksi. Per Rasmussenin Maten häiden jälkeen hän tilitti miehensä, otti Abraham Kellonsoittajan mukaansa ja suuntasi matkinsa pohjoista kohti.

Kuinka syvään kirkkoherra Lillklausen kumartelikaan Maasin kievaritalon rappusilla, kuinka naiset niiasivat ja miesväki silitteli otsatukkaansa. Kuinka sirosti professori Krusenholtz nostikaan englantilaista lippalakkiaan Abraham Kellonsoittajan häntä säestäessä viemällä venekeulaisen huopahattunsa kohtisuoraan ylös ja laskemalla sen sieltä komeassa kaaressa alas sivu polvien! Hyvästi, hyvästi... Kukapa muistaisi kaikki ystävällisten maasilaisten onnentoivotukset.

Sinne jäi Maasin pieni tunturikylä maan alla uinuvine kirkkokansoineen, sinne opettaja Johnsen seminaariunelmineen, sinne lautamies Olsenin Hildyr nykerönenineen. Ah, hän oli sentään onnellinen tyttö, sillä professori Krusenholtz oli luvannut lähettää hänelle kihlasormuksen Hammerfestista. Se saisi samalla olla niinkuin hänenkin muistonaan. Sanoma Maasin vanhan kirkon löydöstä oli kulkenut miestemme edellä kulovalkean tavoin, ja joka paikassa, minne sankarimme saapuivat, otettiin heidät juhlallisesti vastaan. Eikä kunnioituksista suinkaan tullut vähäinen määrä Abraham Kellonsoittajan osalle, sillä hän se taloissa jutteli tuosta merkillisestä tapahtumasta tuoden tarkkaan esille oman osuutensa siinä. Ei siis ihme, että miestemme saapuessa Alattioon oli pienen kauppapaikan asujaimisto heitä vastassa papista halvimpaan puotilaiseen asti.

Tukholman kuninkaallisen tähtitornin johtaja ja "hänen apulaisensa" — niinkuin Abraham Kellonsoittajaa kutsuttiin, majoitettiin pappilaan, jossa heitä kestettiin mitä vieraanvaraisimmin. Siitä vierailusta lähtien rupesi Abraham Kellonsoittaja erikoisesti harrastamaan herrastapoja ja se oli hänelle vastaisuudessa suureksi hyödyksi.

Alattiossa-oleskelun aikana sattui se maankauhea rajuilma, joka löi tornit poikki neljästäkymmenestä Ruijan kirkosta, yhtä vaille — kaikki soittolattian rajaa myöten. Sellaista myrskyä ei Ruijassa ollut nähty maailman alusta alkaen ja tuskin tultaneen milloinkaan näkemään. Sama myrsky katkaisi myös Hammerfestin kirkon suippokärkisen tapulin ja lennätti tornihatun kymmenen penikulman päähän tunturiin.

Tapaus herätti luonnollisesti mitä suurinta huomiota. Se nielaisi hetkeksi Maasin kirkon ja sen maineikkaat löytäjät. Mutta pian pääsi viimeksimainittu tapaus jälleen pinnalle, kun levisi uutinen, että Hammerfestin kirkon korjauksen olivat urakalla ottaneet suorittaakseen professori Christoph Heribertus Krusenholtz ja hänen apulaisensa Abraham Kellonsoittaja — samat miehet, jotka olivat kaivaneet päivän valoon Maasin vanhan kirkon.

Sankarimme eivät luonnollisestikaan silloin enää olleet Alattion pappilan vieraanvaraisuutta nauttimassa. He asuivat Hammerfestin suurimmassa hotellissa, nimeltä Hvalfiskan, ja herättivät huomiota koko kaupungissa.

Kun vieraskutsut olivat loppuneet — niitä oli sivumennen sanoen ollut kuusikymmentä, yhtä vaille — alkoivat tapulinkorjaustyöt. Todellakin, siinä oli kirkko ollut vaarassa! Tapulin yläosa oli kuin siivellä pyyhkäisty — soittolattian rajaa myöten. Kellotelineet seisoivat paljaan taivaan alla, ja sateisena sunnuntaina saattoi nähdä suntion sadetakki yllään soittaa kilkuttelevan kirkon puolentoista leiviskän painoisia kelloja. Miksi ei olisi kirkko sellaisenaankin menetellyt, mutta hammerfestilaiset, suurellisuuteen tottuneina, eivät viitsineet nähdä kirkkoaan noin tyvistettynä. Ja kun kerran kaupungissa sattui vierailemaan kaksi niin kuuluisaa miestä kuin professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja, olivat he päättäneet antaa kirkonkorjauksen heidän työkseen.

Professori Krusenholtz teki siis piirustukset. Hän esitti hammerfestilaisille tusinan eri kirkkojen torninmalleja — yhtä vaille. Siinä oli Rooman Pyhän Pietarin kirkontorni, Pietarin Iisakinkirkon, Lontoon Westminster Abbeyn ja Maasin vanhan kirkon torni. Piirustuksia katseltiin ja tutkittiin kaupungin viranomaisten kesken, ja vähällä oli päätös jäädä tekemättä, sillä jokaisella oli oma ehdotuksensa. Kirkkoherra kannatti Pietarin kirkkoa. Hänen mielestään saisivat hammerfestilaiset

kerrankin osoittaa kunnioitustaan apostolille, joka itse oli ollut kalastaja ja ymmärsi kalastusta — kaupungin pääelinkeinoa. Siihen huomautti kauppias Sunde, ettei — mikäli hän oli Raamatusta käsitykseen päässyt — apostoli Pietari tiennyt merikalastuksesta mitään, jonka vuoksi kirkontorni oli korjattava Iisakinkirkon tornia mallina pitäen. Hänellä oli nimittäin kauppatuttavuuksia Arkangelissa. Arvostelulautakunta uhkasi siis riitaantua, ja kuka ties miten kirkonkorjauksen olisi käynyt, jollei Abraham Kellonsoittaja olisi ratkaissut asiaa.

— Ottakaa malliksi Maasin vanhan kirkon torni. Sellaista ei ole ollut toista koko maailmassa — ei Lontoossa eikä Roomassa. Se oli terävä kuin naskalin kärki, räystäänreunat aaltomaiset kuin tukkimiehen huopahatun lierit ja pääskynpesälaudat räystäiden alla.

Abraham Kellonsoittajan neuvo tuli kreivin aikaan. Riita sovittiin. Professori Krusenholtz sai tehtäväkseen korjata kirkontornin Maasin vanhan kirkon mukaan — lukuunottamatta pääskynpesäautoja, joita hammerfestilaiset eivät voineet hyväksyä kaupungin kirkkoon.

Tornikorjaus oli siis Abraham Kellonsoittajan väliintulon kautta saatettu onnelliseen ratkaisuun. Mutta vielä oli pääkysymys käsittelemättä. Se koski kirkon rappausta.

Kunnon hammerfestilaisia oli näet jo useamman vuoden painanut huoli kirkon rapistuvasta rappauksesta. Se ei nimittäin kestänyt kosteaa meri-ilmaa, jonka vuoksi se lohkeili suurina paloina aiheuttaen sitäpaitsi ilmeisiä vahinkoja kaupunkilaisille. Muutamana kauniina päivänä oli suuri kappale rappausta pudonnut voudin keiturin niskaan ja tappanut elukkaparan siihen paikkaan. Toisella kertaa oli samanlaisen tapaturman uhriksi joutunut kauppias Sunden kukko — koko kaupungin tunnettu ja tunnustettu *Hilarius*, jonka ensimmäisen aamukieunnan jälkeen yöpassissa oleva poliisikonstaapeli lähti kotiansa nukkumaan. Se oli saanut surmanryöpyyn niskaansa juuri kello kolmen yönöllä päivällä, ja sen viimeinen 'kukkokiekuu!' oli hukkunut putoavan rappauksen synnyttämään räiskeeseen. Kolmannen kerran oli sama luonnonilmiö aiheuttanut muutamalle englantilaiselle yhtiölle useamman tuhannen punnan vahingon. Höyrylaiva *Löytöretkeilijän* omistaja Kapteeni-Mikko oli nimittäin muutamana yönä joutunut levähtämään tapulin seinustaa vasten ja saanut päähänsä aimo annoksen irtaantunutta rappausta. Seuraus oli selvä ja yksinkertainen: kahvikupin pohjan suuruinen reikä Kapteeni-Mikon päähän ja lähtövalmis *Löytöretkeilijä* kolmeksi viikoksi satamaan joutilaaksi. Se tuotti yhtiölle, jonka palveluksessa Kapteeni-Mikko silloin oli, tuhat puntaa viikossa tappiota. — Tapuli uhkasi siis käydä hengenvaaralliseksi niin hyvin ihmisille kuin eläimillekin sekä aiheuttaa Hammerfestin kaupalle ikäviä häiriöitä. Englantilainen yhtiö oli nimittäin uhannut suunnata ostonsa Arkangeliin, missä sen kapteenit olivat vähemmän alttiita ilmiölemälle. Kirkontornin korjauksen yhteydessä päätettiin siis rappauttaa koko kirkko uudelleen.

Oli vain kysymys rappausaineesta. Entinen kalkkirappaus ei enää kelvannut, se kun ei kestänyt kosteaa meri-ilmaa.

Professori Krusenholtz lupasi silloin rappauttaa kirkon sellaisilla aineilla, ettei hammerfestilaisten tarvitsisi sinä illoin ikänä enää vaivata päätänsä kirkonrappauskysymyksellä.

Sopimus tehtiin ja niin ryhtyi professori Krusenholtz Abraham Kellonsoittajan avulla panemaan korjaustöitä käyntiin.

Tapulin korjaukseen ei mennyt pitkää aikaa, professori Krusenholtz suoritti sen kädenkäänteessä. Se kävi niin nopeasti, etteivät kaikki hammerfestilaiset kunnolla ehtineet katsomaankaan, kun torninhuippu jo oli valmis. Se oli terävä kuin naskalin kärki, räystäänreunat aaltomaiset kuin tukkimiehen huopahatun lierit, mutta ilman pääskynpesäautoja.

Niin alkoi sitten päätyö — kirkon rappaus. Ja nyt saivat hammerfestilaiset hämmästyä.

Professori Krusenholtz valmisti itse rappausaineen. Kaupungin suurin muuripata siirrettiin kirkon viereen ja siinä keitti professori kummannäköistä keitostaan aamusta iltaan. Se muistutti toisin vuoroin hernettä, toisin vuoroin riisipuuroa. Mitä kaikkia aineita siihen pantiin, siitä ei hammerfestilaisilla ole tänäkään päivänä vielä tietoa. Mutta voimakasta se oli — sen näki niistä erivärisistä höyryistä, joita padasta nousi. Professori Krusenholtz selitti, että juuri samaa ainetta oli käytetty Tukholman kuninkaallisen linnan rappaukseen, eikä se ollut lohjennut vielä kynnenmustuaisen vertaa.

Kun keitos oli kypsä, valmistettiin tavallinen kalkkirappaus, johon tarpeen mukaan sekoitettiin professorin keitosta. Ja nyt ymmärsivät hammerfestilaiset, mitä muuripadassa oli kiehunut: — se oli alkuainetta, sillä sen vaikutukset tulivat pian näkyviin.

Hei — ne sitten olivat iloisia viikkoja, nuo kirkonrappausviikot! Sellaista aikaa ei Hammerfestissa ollut vietetty koskaan varhemmin ja tullaan tuskin koskaan viettämäänkään. Aamusta iltaan kaikui vain nauru ja laulu ja rappauslastojen läiskintä. Koko kaupungin elämä meni nurin ihan täydellisesti. Ei puhuttu muusta kuin kirkon rappauksesta eikä oleskeltu muualla kuin kirkon ympärillä katsomassa

iloisia rappareita, jotka heiluivat telineillään kuin keijukaiset ja lauloivat niin, että ympäristön tunturit raikuiivat. Satamatyöt pysähtyivät tykkänään, sillä kirkon luota virtaava omituinen tuoksu vei kaikki satamatyöläiset sinne. Samoin kävi muidenkin kaupunkilaisten: kaikki riensivät kirkon ympärille tuon omituisen tuoksun houkuttelemina niinkuin kimalaiset mesikukan luo. Sen vaikutti professori Krusenholtzin keitos, joka kalkkirappaukseen sekotettuna oli ruvennut merkillisen huumaavasti tuoksumaan.

Ja mikä ihmeellisintä: rapparien iloisuus tarttui kaupunkilaisiinkin. He ottivat toisiaan käsistä ja rupesivat pyörimään piiriä kirkon ympärillä.

Niin — koko kaupunki oli kuin ylösalaisin käännetty: virkakoneisto pysähtyi, koko kaupungin arkielämä seisahtui. Kaikki, jotka suinkin kynnelle kykenivät, riensivät kirkon luo ja hakivat paikan piirissä. Ja telineillä lauloivat raparit niin, että paikat helisivät:

— Oi Hammerfest, oi Hammerfest, sun vertaas löydy ei! Kuin posliini sun kirkkosi nyt kiiltää heisanhei!

Se vaikutti kovin ihmeellisesti. Ihmiset alhaalla riensivät piirissä ympäri iloisina kuin kesälomalle päässeet koululapset ja kertasivat säkeistön loppuosan:

— Kuin posliini sun kirkkosi nyt kiiltää heisanhei!

Rapparit kohottivat muurauslastansa kunniantekoasentoon ja lauloivat:

— Oi Krusenholtz, oi Krusenholtz saat myös sä yksin tein nyt mainehen ja kiitoksen, kuningas rapparein!

Nuo ihmeelliset kirkonrappausviikot! Kirkkoherra yritti palauttaa seurakuntalaisia järkiinsä, mutta hänen kävi samoin kuin muidenkin: hänkin joutui piiriin aivankuin huomaamattaan. Ja kun raparit lauloivat telineillänsä:

— Oi Abraham, oi Abraham, oi Kellonsoittaja! Kuin kerran kaimas muinainen, tuo patriarkan arvoinen, sa olet voittaja!

huomasi kirkkoherrakin laulavansa loppusäkeitä väkijoukon mukana:

— Kuin kerran kaimas muinainen, tuo patriarkan arvoinen, sa olet voittaja!

Niin, niin — kuka osaisi kuvata Hammerfestin elämää noina iloisina kirkonrappausviikkoina. Se oli niin aitoa ja alkuperäistä, että se muistutti alkuihmisen elämää ihmiskunnan lapsuuden aikoina. Todellakin! Kaikki hammerfestilaiset olivat yht'äkkiä muuttuneet lapsiksi, suuriksi lapsiksi, joita ei painanut huoli huomisesta. He eivät välittäneet muusta kuin kirkonrappauksesta. Heistä sai muu maailma mennä miten tahtoi — heistä se oli yhdentekevää. Heillä oli kirkonrappaus — suuri, ihmeellinen kirkonrappaus, jolloin vain laulettiin aamusta iltaan ja oltiin iloisia ... niin lapsellisen iloisia. Nuo viikot haihduttivat kuin taikaiskulla kaiken sen vuosikymmeniä kestäneen ummehtuneisuuden ja pikkumaisuuden, joka heidän kaupungissaan oli vallinnut. Nyt ei kiistely siitä, oliko apteekkarin kukko paras laulaja kaupungissa kauppias Sunden *Hilariuksen* kuoleman jälkeen vai eikö — ei myöskään siitä, kulkiko aurinko toisina kesinä alempana kuin tavallisesti — ei, nyt vietettiin kirkonrappausviikkoja, jolloin tuollainen mitätön sai unohtua. Naapurien välit, jotka kuukausimääriä olivat olleet rikki aivan mitättömistä syistä, paranivat kerrassaan. Kuka nyt välitti joutavista, kun kerran kirkonrappaus sujui niin loistavasti! — Hammerfest syntyi uudestaan henkisesti, ja tuo posliininhohtoinen temppeleli oli kuin vertauskuva tästä ihmeellisestä uudestisyntymisestä.

Professori Christoph Heribertus Krusenholtz — hän vasta merkillinen mies oli! Taikuri, noita kerrassaan! Siellä hän seisoi ylimmällä telineellä pyylevänä, tyytyväisenä, heiluttaen kättään laulun tahdissa. Hän tahtoi näyttää hammerfestilaisille, miten kirkko oli rapattava.

Ja nuo hänen aineensa sitten! Kuka tiesi, mitä kaikkea niissä oli. Ei kukaan — paitsi hän, keksijä, yksin. Mutta väkeviä ne olivat. Sen saivat hammerfestilaiset nähdä.

Tapahtui muutamana päivänä, että eräältä rapparilta sattui vahingossa putoamaan rappauspytty alimmalla telineellä työskentelevän toverin niskaan. Ei siitä kukaan sen enempää välittänyt — asianomainen itse paremmin kuin katsojatkään. Toki nyt kirkonrappauksessa sellaistaakin sattui. Mutta — kun mies seuraavana aamuna heräsi oli hän aivan paljaspäinen! Ei hiuksen hiventäkään jäljellä! Sillä katso: koko tukka oli yön aikana hellinnyt yhtenä vihkona tynnylle.

Ne olivat siis väkeviä aineita, joita professori Krusenholtz käytti Hammerfestin kirkon rappaukseen.

Oli sentään onni hammerfestilaisille, että rappausviikot loppuivat ja kirkko valmistui. Sillä miten olisi muuten mahtanut käydäkään tuon pienen yhteiskunnan? Piiritanssilla ei kukaan pitkän päälle elä. Oli siis hyvä, että arkinen meno pääsi vanhoille urilleen.

Ja mikäs oli ryhtyä taas arkielämään viettämään, kun oli saatu uusi henki, avarampi, nostavampi. Sen olivat kirkonrappausviikot aikaansaaneet. Kauppa rupesi käymään uudella vauhdilla, merikalastukseen ryhdyttiin entistä tarmokkaammin, perustettiin uusia yhtiöitä, pantiin rahaa liikeyrityksiin, rakennettiin tehtaita traanin valmistusta varten. Eikä yritteliäisyys rajoittunut ainoastaan aineellisen toiminnan aloille. Henkiset riennot olivat myös saaneet ennenkuulumattoman sysäyksen. Kaupunkiin perustettiin lukio, naisseura, yhdistys *Ruijan Tulevaisuus* jne. Saatiin oma kirjapaino, oma sanomalehti, *Jäämeren Ääni*. Alettiin viljellä kirjallisuutta. Huomattiin, että Kvalö, jolla kaupunki sijaitsi, oli palanen Ruijaa ja Ruija vielä suurempi palanen Norjaa. Niin — kaikki elpyi ihmeellisellä, hämmästyttävällä tavalla. Ja jos joskus lamaanus yritti vallata mielet, ei tarvinnut muuta kuin katsahtaa kirkontornia: se hohti huikaisevan valkoisena ja viittasi suoraan ylöspäin kohti puhtaampia ilmakerroksia kuin ne, jotka alituinen traaninhaju turmeli.

Niin oli Hammerfestin kirkosta tullut uuden ajanjakson symboli — vertauskuva. Kun kalastajat kesäiltoina palasivat mereltä kaupunkiin, hohti valkoinen kirkontorni jo kauas heitä vastaan. Silloin he muistivat noita ihmeellisiä kirkonrappausviikkoja, jolloin heidän temppelinsä sai uudet suomut. Ja he hymähtivät tyytyväisinä katsahtaen viisilaitaisen veneen pohjalla komeilevaan silliapajaan: — Todellakin — kirkko kiilsi yhtä kauniisti kuin merisillin kylki.

Entäs ne miehet jotka olivat kirkonkorjauksen suorittaneet — professori Krusenholz ja Abraham Kellonsoittaja — missä he olivat?

He olivat lähteneet Hammerfestista ja suunnanneet matkansa länttä kohti.

Mikäli hammerfestilaiset olivat kuulleet, viettivät he parast'aikaa talvea Lappean pappilassa, kirkkoherra Klemet Larssenin luona — hänen, joka ennen oli ollut merilaivan kapteenina, mutta juoppouden takia erotettu siitä toimesta ja pantu papiksi.

Tromssan maaherra lyö leivinuuninteon Abraham Kellonsoittajalle

Mikä myrsky ja meteli, kun leivinuuni sattuu hajoamaan maalaispappilassa, ja hajoamaan vielä niin, ettei korjaamisesta ole apua. Laki pilalla, arinakivet murusina, niin että leivän pohjapuolella on kivensirusia yhtä paljon kuin päällyspuolella pistelyreikiä. Arvaamattakin on selvä, mikä hermostuneisuus, napina ja tyytymättömyys talossa vallitsee. Kenen syy, kenen syy? Seurakunnanko, pappilanko? Kenen syy, kenen syy? — Niin — uunin syy — leivinuunin syy.

Sellaista saattaa tapahtua missä maalaispappilassa tahansa — siis myöskin Lappean pappilassa Norjan Ruijassa.

Mutta mikä juhlallisuus, mikä kirkossa-oloa muistuttava hiljaisuus, kun itse maaherra on tullut huutokaupalla myymään uuden leivinuunin tekoa vähimmän vaativalle.

Sellaista ei tapahdu missä pappilassa hyvänsä — ei, sellainen on sattunut vain yhdessä ainoassa pappilassa tämän maapallon pinnalla: — Lappean pappilassa Norjan Ruijassa.

Kirkkoherra Klemet Larssen, hän, joka oli ollut merilaivan kapteenina, mutta juoppouden takia menettänyt virkansa ja pantu papiksi, oli julman vihaisella päällä. Hän väitti syöneensä kiveä enemmän kuin hän oli sitä kapteenina ollessaan kuljettanut Bergenistä Pietariin. Ja yksinomaan senvuoksi, että pappilan leivinuunin arina oli kuukausimääriä ollut rikki. Mutta hän ei olisi ollut Klemet Larssen, jollei hän olisi sitä kestänyt. Ojah, kyllä vain! Saihan hän sitäpaitsi leipäkin sentään. Mutta silloin loppui hänen kärsivällisyytensä kokonaan, kun hänen rouvansa tuli ilmoittamaan muurin lopullisesti hajonneen. Totisesti, vaikka Klemet Larssen olikin maailman rauhallinen mies, ei hän silti aikonut taikinaa syödä, ei, niin totta kuin hän oli Lappean kirkkoherra ja entinen merikapteeni!

Hän tarttui kynään ja kirjoitti suoraan maaherralle Tromssaan, ja niin selvästi että auttoi. Ja sen tiesi jokainen lappealainenkin, että toteltava oli, kun Klemet Larssen kerran meni niin pitkälle, että vetäisi nimensä alle sillinpyrstöä muistuttavan paksun riimun. Siitä pärskähteli vielä voimaa senkin jälkeen, kun muste oli jo aikoja kuivanut. Se vaikutti nytkin: — maaherra tuli itse pitämään huutokauppaa uuden leivinuunin teosta.

Ei kukaan ollut koskaan epäillytkään, ettei Klemet Larssen ollut mahtava mies — kaukana siitä! Mutta nyt se vasta oikein nähtiin, kun pappilan pirtti oli väkeä täynnä kuin pistetty ja itse Tromssan maaherra

pöydän takana kirjurinsa kanssa.

Se oli yhtä juhlallista kuin piispantarkastus — niin, melkeinpä juhlallisempaa. Sillä nyt ei ollut kysymyksessä käskyjen päätösanojen osaaminen, huihai! Nyt kysyttiin, kuka uskalsi ottaa urakalle leivinuunin teon, — leivinuunin, johon tarvittiin kuusi korttelia pitkät tiilet — Hoklannin tiilet.

Siinä seisoivat lappealaiset toisiaan katsellen. Eipä silti, ettei joukossa olisi ollut muurareita. Hyvänen aika, melkein joka mies pystyi siihen ammattiin! Mutta varsinaisia ammattimuurareita ei ollut kuin kaksi — nimittäin Anders Klemm, joka oli muurannut kansakoulun tulisijat, ja Klas Patriksen, joka taas oli mainio piisintekijä. Tavallisia leivinuuneja he olivat muuranneet kumpikin, mutta tällaista maankauheaa eivät milloinkaan. Ei siis kumma, että he katselivat hiukan neuvottomina toisiaan.

Maaherra tarkasteli kultasankaisten silmälasiansa takaa väkijoukkoa ja kysyi:

— No, kuka tekee ensimmäisen tarjouksen?

Anders Klemm rykäisi. Se merkitsi, että hän aikoi ottaa ratkaisevan askeleen.

— Kolmekymmentä peesiä [1 peesi (*speciedaler*), norjalainen raha] hän sanoi hiukan arasti ja katsahti ympärilleen.

— Kaksikymmentäyhdeksän ja puoli, äänsi Klas Patriksen. Hän ei tahtonut olla miestä huonompi.

Anders Klemm pudotti viiteenkolmatta. Hän oli käynyt rohkeammaksi. Hän ajatteli: hävisi tai voitti, työ oli suurenmoinen ja tuotti tekijälleen kunniaa.

— Viisikolmatta peesiä ensimmäinen, viisikolmatta peesiä toinen, viisikolmatta peesiä kolmas kerta. Eikö ole muita tarjoojia?

Maaherra kohotti jo vasaransa. Mutta silloin kuului ovensuusta reipas, miehekäs ääni, josta soi horjumaton varmuus siitä, että muiden oli turha ruveta kilvoittelemaankaan.

— Kaksikymmentä peesiä, ei killinkiäkään alle eikä päälle!

Kaikki kääntyivät katsomaan.

Hän oli kookas, kolmikyynäräinen mies, uljas kuin metsän puu, katse itsetietoinen ja varma, nenä hiukan kyömy ja suun ympärillä tiukka juomu. Jalassa oli hänellä pitkälle polvien päälle ulottuvat merisaappaat ja kädessä venekeulainen huopahattu. Hänen vieressään seisoivat lyhyempi, tanakkaharteinen, pyöreävätsainen herrasmies, mikäli saattoi päättää samettiliiveistä ja kultaisista kellonperistä. Jalassa oli viimeksimainitulla tavalliset Ruijan paulapieksut. — Ne olivat outoja vieraita, — juuri äsken laivassa saapuneita.

Sillävälin kuin pirttirahvas näin oli tarkastellut vieraita, oli maaherra lyönyt vasaran pöytään. Ovensuussa seisovalle pitkälle muukalaiselle oli lyöty leivinuuninteko Lappean pappilassa.

— Kuka se oli? kysyi maaherra.

— Abraham Kellonsoittaja Tenomuotkasta, kuului vastaus ovensuusta.

Silloin tapahtui ihme. Maaherra hyppäsi pöydän takaa niin ketterästi, etteivät lappealaiset olleet koskaan aavistaneet niin korkean virkamiehen voivan liikkua noin nopeasti. Hän meni suoraan ovensuussa seisovien muukalaisten eteen ja kumarsi niin syvään, etteivät lappealaiset olisi koskaan uskoneet maaherran muotoisen miehen tarvitsevan niin syvään kumartaa. Sellainen kumarrus oli heidän mielestään kuulunut vain alinkokansalle papin ja lensmannin edessä. Mutta nyt he saivat kumman nähdä. Tromssan maaherra kumarsi niin syvään, että tukka miltei kosketti lattiaa.

— Minulla on kunnia lausua herrat tervetulleiksi ... suuri kunnia. Tämä on luultavasti hänen jalosukuisuutensa professori Krusenholtz?

Maaherra kumarsi professorille.

— Meillä on kunnia olla tekemisissä Tromssan maaherran kanssa?

Professori Krusenholtz kumarsi maaherralle.

— Palvelijanne, hyvät herrat. Tiedän teidän suurtyönne niin hyvin Maasissa kuin Hammerfestissäkin. Olkaa sydämellisesti tervetulleet!

Samassa astui kirkkoherra Larssenkin pirttiin. Maaherra esitteli vieraat heti paikalla.

— Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan! huudahti tämä. — Teittepä talolle suuren kunnian. Ja hän kääntyi seurakuntalaisten puoleen ja julisti jyrkällä merimiesbassolla:

— Tässä näette kaksi kuuluisaa miestä, hyvä seurakunta, — hänen jalosukuisuutensa professori Krusenholtzin Tukholmasta ja mestari Abraham Kellonsoittajan Tenomuotkasta. Nämä miehet löysivät Maasin vanhan kirkon.

Lappealaiset olivat aivan tyrmistyksissään. No ei sitten kumma, jos toinen heistä huusikin leivinuuninteon, ei tottamaar!

— Mestari Abraham Kellonsoittaja huusi leivinuuninteon, ilmoitti maaherra. — Vierasseurakuntalaisena hän olisi velvollinen tekemään muurarinvalan, mutta kun tiedämme hänen entiset työnsä, emme sitä vaadi, vai miten, Larssen?

— Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan, emme — niin totta kuin olen kuudesti purjehtinut maailman ympäri ja tehnyt seitsemän haaksirikkoa! huudahti kirkkoherra Larssen ja kohauttaen tuuheita kulmakarvojaan lisäsi pirttiväen puoleen kääntyen:

— Kas niin, hyvä seurakunta, menkää nyt kiltisti kotinne, sillä nyt kyllä leivinuuni valmistuu.

Lappealaiset hajaantuivat kuuliaisina kuin lampaat. He olivat tottuneet tottelemaan pappiaan, mikä onkin jokaisen kristillisen seurakunnan jäsenen ensimmäinen ja tärkein velvollisuus.

— Ja nyt, hyvät vieraat, olkaa kuin kotonanne, lausui herra Larssen seurakuntalaisten mentyä. — Minä joisin kunniaksenne tervetuliaismaljan, mutta ikävä kyllä on kunnan eukkoni kätkenyt viimeisen konjakkitilaukseni, niin etten löydä sitä mistään.

Hän naurahti hiukan hämillään ja jatkoi:

— Hän on sellainen muori, ettei tässä kotirauhan vuoksi auta toisinaan muuta kuin kuivin suin odottaa, milloin onnellinen sattuma toisi päivänvaloon jumalaiset juomani.

Mutta jos kirkkoherra Larssen olikin osannut antaa vierailleen heille tulevan arvon ja kunnioituksen, ei hän kuitenkaan osannut aavistaa, millaisia miehiä hän oli saanut taloonsa. Professori Krusenholtz kaivoi povitaskustaan taikakalunsa ja kääntyen kirkkoherran puoleen virkkoi hymyssä suin:

— Jollei teidän kunnianarvoisuudellanne ole muuta murhetta kuin minkä viimeksi lausuite, niin toivon, että tämä päästää teidät siitä.

Hän ojensi kirkkoherralle magneetin lisäten:

— Se on kapine, joka auttaa meidät juomien perille, jos niitä tarvitaan.

Kirkkoherra Larssen tarkasti maaherran kanssa kapinetta.

— Mikä koje tämä on?

— Se on viinamagneetti, vastasi professori Krusenholtz ja selitti tarkemmin kojeen käyttöä. — Sen avulla löytyi Maasin vanha kirkko.

— Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan! Sainpa kerran vieraita talooni! Te taidatte olla vanhasta Olympostasta karanneita jumalia!

Ja hän nauroi niin, että pirtin ikkunat tärisivät.

Niin lähdettiin kiertämään pihaa professori Krusenholtz etunenässä. Kirkkoherran rouva huomasi heidät keittiön ikkunasta ja kysyi:

— Mitä haet, Klemet?

— Kissaa, rakas Ingegerd, — meillä on sille hiiri.

— Kissa on perunakellarissa.

Herrat lähestyivät perunakellaria, ja heti alkoi alkuaine magneetissa liikahdella. Kuta lähemmäs kellaria tultiin, sitä voimakkaammin alkuaine liikkui, ja kun herrat olivat laskeutuneet kellariin, hyppi se edestakaisin niin tiheään, ettei sen liikkeitä enää voinut seurata. Innostuksissaan he eivät huomanneet kissaa, joka säikähtyneenä hyppäsi avonaisesta ovesta pihalle.

— Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan! Ingegerd on kätkenyt ankan perunoiden alle! huudahti kirkkoherra Larssen näppiä lyöden.

Ja aivan oikein! Sieltä löytyikin konjakkinassakka ja ihan tuoreena.

— Niitä vaimoja, niitä vaimoja, päivitteli Larssen ja lisäsi kääntyen professori Krusenholtzin puoleen:

— Onpa se ihmeellinen kone, on tottavie!

Ja sitten ikäänkuin heräten hän huudahti:

— Ei sanaakaan vaimolleni tästä merkillisestä kapineesta!

Vierailla ei ollut mitään sitä vastaan. Konjakkinassakka kannettiin pihalle riemusaatossa. Kirkkoherranrouva huomasi sen keittiön ikkunasta ja huusi sormea puiden:

— Vai löysit sen, Klemet!

— Löysin, rakas Ingegerd, löysin sattumalta ihan.

— Ja nyt minä saan esittää herrat rakkaalle puolisolteni, lausui kirkkoherra Larssen ja johdatti vieraat sisään konjakkinassakka kainalossa.

Seuraavana päivänä aloitti Abraham Kellonsoittaja leivinuuninteon. Siitä muodostui suurtyö, joka kesti yhtä vaille kaksitoista viikkoa. Sen vuoksi kertomus siitä ei kuulu tähän, vaan vaatii oman lukunsa.

Leivinuuninteko Lappean pappilassa

Ei ollut mikään leikin asia ryhtyä sellaiseen muuraustyöhön, jonka itse Tromssan maaherra oli huutokaupalla myynyt. Abraham Kellonsoittaja oli siksi paljon maailmaa kokenut, että hän ymmärsi sen vallan hyvin. Huolimatta siitä, ettei maaherra ollut vaatinut häneltä muurarivalua, hän tunsikin raskaan edesvastuun painavan hartioitaan. Nyt hän oli ensi kertaa suorittamassa suurtyötä omalla vastuullaan, sillä professori Krusenholtzilla ei ollut mitään tekemistä leivinuunimuurauksen kanssa. Mutta Abraham Kellonsoittaja oli kuitenkin ollut mukana kahdessa sellaisessa suurtyössä, että niistä saatu kokemus oli hänelle suureksi avuksi. Hän oli oppinut, että rohkeus ja viisus käsikädessä taidon kanssa antoivat parhaimmat tulokset joka paikassa. Ja senvuoksi hän aloitti rohkealla mielellä, vaikka hän tunsikin edesvastuun.

Muuraus ei suinkaan ollut hänelle outoa työtä, päinvastoin. Hänen kotipitäjässään Tenomuotkassa oli melkein jokainen tulisija hänen muuraamansa. Olipa hän muurannut naapurikunnissakin. Hänellä oli siis kyllä kivisiä muistomerkkejä enemmän kuin maailman suurimmilla tietomiehillä yhteensä. Eikä hänen tarvinnut pelätä, että hänen muurinsa hajoaisivat — huihai! — Mutta ne olivat kaikki pikkutöitä sen työn rinnalla, johon hän nyt oli ryhtynyt. Kuuden korttelin pituiset tiilet eivät olleet poikasten käsiteltäviä. Niistä ei saanut lyödä liikoja pois, sillä yhtään ylimääräistä kappaletta ei ollut. Mikä oli luonnonkivistä muuratessa, kun sai ottaa uuden, jos jokin sattui pilalle menemään! Mutta tässä ... tässä piti jokainen käännös, jokainen vasaranisku olla edeltäpäin harkittu.

Mutta Abraham Kellonsoittaja ei olisi vastannut mainettaan muurarina, jollei hän tässäkin olisi onnistunut. Hän onnistui yli odotusten, sillä kun maaherra tuli leivinuunia tarkastamaan, ei yhdestäkään kivistä ollut otettu kynnenmustuaisen vertaa liikaa. Ne sopivat kuin valetut.

Oh, ne olivat juhlallisia päiviä nämä muurauspäivät Lappean pappilassa! Jos Hammerfestin kirkonrappaus oli tuntunut juhlalliselta, ei se ollut mitään tämän työn rinnalla. Siellä oli kaikunut nauru ja laulu aamusta iltaan. Siellä oli koko kaupunki ollut mukana työtä katsomassa ottaen osaa rapparien iloon. Täällä vallitsi mitä syvin hiljaisuus — hiljaisuus, missä ihmeelliset ajatukset ja suuret tunteet syntyivät. Sillä Abraham Kellonsoittaja oli visusti pitänyt varansa, ettei häntä saanut kukaan tulla häiritsemään — jo siitäkin syystä, ettei hän, jos joku oli saapuvilla, voinut yhtä aikaa puhua ja tehdä työtä. Hän oli kertakaikkiaan sellainen perusteellinen luonne.

No niin — häntä ei häirittykään. Aamusta iltaan hän sai olla kahdenkesken kuuden korttelin pituisten Hoklannin tielten kanssa. Ja tuossa hiljaisuudessa hänen kekseliäs mielikuvituksensa työskenteli yhtä ahkerasti kuin hänen kätensäkin. Hän mietti jos minkälaisia uusia keksintöjä, mutta hylkäsi ne säännöllisesti: — ne eivät edistäneet suunnitelmia. Hän oli jo alunpitäen saanut päähänsä, että leivinuunin suu oli koristettava korkokuvilla, — samanlaisilla, joita hän oli kuvissa nähnyt maailman suurkaupunkien kirkkojen ovilla — ja hänellä oli jo aihekin valmiina päässään. Kysymys oli vain siitä, miten saada kaksi tiiltä arinasta säästymään, jotta hän voisi toteuttaa suunnitelmansa.

Mutta Abraham Kellonsoittaja ei ollut suotta käynyt professori Krusenholtzin koulua. Ei, se taito,

minkä hän oli voittanut tämän merkillisen tähtientutkijan seurassa, ei ollut maahan kätettyä kultaa. Hän ratkaisi arvoituksen ja — kaksi tiiltä jäi yli, kaksi kuuden korttelin mittaista juhlallista Hoklannin tiiltä. Mutta sitä varten hän oli erottanut yhden nurkan pirtistä piirustuskonttoriksi.

Hei vain! Siinä oli leivinuunin arina pienoiskoossa, liidulla piirustettuna pirtin nurkkaan. Ja siinä olivat tiilet tulevissa asennoissaan, numeroituina järjestyksessä — yhtä vaille neljäkymmentä.

Abraham Kellonsoittaja vihelteli vain, vihelteli itsekseen ja hyräili. Se hyräily oli niin omituista, että pirtin seinät kuuntelivat sitä äärimmäisen jännityksen vallassa. Se oli aivan outo sävel — mistä lie ollut vierailta mailta kotoisin — maasta, jossa Abraham Kellonsoittaja oli vain mielikuvituksessaan matkaillut. Lappean pappilan pirtti oli kuullut vain kolmenlaista laulua, joten tämä oli sille kokonaan uutta. Niin kauan kuin se muisti, oli sen seinien sisässä joko veisattu:

Etkös ole ihmisparka aivan arka,

tai oli renki Nils jurnuttanut:

Med klappende Hjerte jeg vented mangel Gang,

[Tykyttävin sydämin odotin monta kertaa.]

tai jotakin muuta senkaltaista. Ja kolmas sävel, jonka se myös oli sangen usein kuullut, oli kyökkipiika Liisen laulu, kun tämä vastasi taikinaa:

Min Jens, ja han tjener hos Rige-Johan, hos Rige-Johan, for at samle sig Penge og Guld.

[Jensini palvelee Rikkaalla Jussilla kootakseen rahaa ja kultaa.]

Mutta tämä — tämä uusi, omituinen sävel, jota Abraham Kellonsoittaja hyräili kalkutellessaan kuusikorttelisia Hoklannin tiiliä, oli ihan outo. Sitä piti kuunnella ihan henkeä pidättäen:

— Leonardo da Vinci, se mainio mies, teki tusinan kirkkoja kai. Vaan leivinuunia — Herra sen ties — tokko syntymään hänkään sai?

Sellaista laulua se Abraham Kellonsoittaja hyräili aamusta iltaan. Ja pirtti oli siksi vanha, että se tuosta ymmärsi jotakin suurta olevan tekeillä. Se oli aina tottunut katselemaan rannalla seisovaa kirkkoa kuin ylempäänsä — niin, itse pappilan päärakennustakin kuin laillista esimiestänsä, ja nyt se sai kuulla, ettei kirkko ollut mitään sen rinnalla! Sillä oli sellainen aarre hallussaan kuin leivinuuni, joka asetti sen tuohon erikoisasemaan. Ei ollut vanha pirtti sitä ennen käsittänyt, mutta nyt se ymmärsi asemansa. Olihan se aina moittinutkin hengessään, kun kyökkipiika Liise oli nauranut vanhalle leivinuunille: 'Sellainen kiuas, että tuli joka raosta loistaa.' Mutta ei se ollut lähimainkaan arvannut tuon 'kiukaan' arvoa, ennenkuin Abraham Kellonsoittaja oli varovaisin käsin ruvennut sitä korjaamaan. Vanha pirtti tunsu nuortuvansa. Se ei ollutkaan niin ylenkatsottu kuin se vaatimattomuudessaan oli luullut.

Vanha pirtti eli ihmeellisiä päiviä. Sitä kummastutti, ettei sen ovea viikkokausiin avannut kukaan muu kuin Abraham Kellonsoittaja. Mutta se ymmärsi, että muiden oleskelu siellä olisi vaikuttanut vain häiritsevästi siihen itseensäkin. Nyt se sai häiritsemättä kuunnella muurausvasaran kalkutusta ja sitä säestävää laulua:

Vaan leivinuunia — Herra sen ties — tokko syntymään hänkään sai?

Ja yks'kaks' selvisi vanhalle pirtille, että se oli saanut harvinaisen vieraan, miehen, joka astui sen oksaisen kynnyksen yli kuninkaallisin ajatuksin, astui kuin pyhälle maaperälle, liikkuen sen sisällä juhlallisena kuin pappi kirkossa. Mitä oli tämän rinnalla Kriston-Simu, kulkukauppias, jonka ympärillä palvelustytöt häärivät tirsken ja nauraen, ostellen nappeja ja viiden killingin rintaneuloja. Huihai, ei mitään! Taikka sentio Lööres, joka ei voinut kertaakaan istua aloittamatta: 'Silloin kun se Punakorva oli meillä pappina...' ja oli sitä sanoessaan yhtä tärkeännäköinen kuin Tromssan piispa. Oh, miesriepu, joka luuli tehneensä hyvänkin keksinnön nimittäessään muuatta entistä Lappean pappia 'Punakorvaksi' senvuoksi, että tällä oli ollut syntymämerkki vasemmassa korvassa. — Ei, Abraham Kellonsoittajassa oli jotakin tosipapillista, jotakin, joka sai vanhan pirtin häntä syvällä kunnioituksella katselemaan. Nahkainen, kaulasta riippuva esiliina muistutti papinkauhtanaa, kun hän seisoi päin. Vasara ynnä raskaat merimiessaappaat eivät vain oikein soveltuneet papin kuvaan. Ei, ne toivat mieleen toisen, väkevemmän: Torin, vanhan skandinaviaalaisten jumalan, joka taisteli jättiläisten kanssa. Vanha pirtti oli joskus kuullut renki Nilsin kertovan Torista Torppa-Antin lapsille, jotka sunnuntaisin tulivat pirttiin istumaan. Niin — Abraham Kellonsoittaja oli kuin Tor, joka vasarallaan loi uusia maailmoja ja hävitti vanhoja. Ja yhä hartaampana kuunteli vanha pirtti aamusta iltaan toistuvaa säveltä:

Vaan leivinuunia — Herra sen ties — tokko syntymään hänkään sai?

Pappilan vanha pirtti uskoi nyt, ettei leivinuunia koko avarassa maailmassa todella saanutkaan syntymään kukaan muu kuin Abraham Kellonsoittaja. Kuin leikiten vain hän kalkutteli kuusikorttelisia Hoklannin tiiliä ja laski ne vetelään saviruukkiin pehmeästi paikoilleen kuin höyhentyynylle ihan. Ja siihen ne jäivät katselemaan korkeaa lakea, jonka alle mies olisi mahtunut seisomaan.

Mitä kaikkea ulkopuolella muussa maailmassa tapahtui, sitä ei vanha pirtti tiennyt. Eikä se välittänytkään tietää. Se näki kyllä, että päärakennuksessa vallitsi tavallista iloisempi elämä, ja kuuli kirkkoherra Larssenin ulkona pihalla sanovan tavallista lujemmalla äänellä: 'kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan!' Mutta se ei kallistunut sille sen enempää korvaansa. Se näki myös, että keittiön puolella oli alkanut tavallista vilkkaampi hyörinä, sillä Liise juoksi kellarissa alinomaa hiessä päin, valkoinen esiliina edessä ja pitsimyssy päässä. Mutta se ei viitsinyt ottaa siitäkään selkoa. Sillä oli nyt niin paljon muuta miettimistä. Olisihan se aivan hyvin voinut kysyä renki Nilsiltä, joka leivinuunin korjauksen ajaksi oli siirtynyt pirttikamariin asumaan. Ja varmasti olisi renki Nils kertonut. Sillä monta kertaa se oli Nilsin pihalla liikkuessa kuullut tämän mutisevan itsekseen: 'On se hummausta taas! Ja hevonen pitää olla juuri alvaria.' Mutta — niinkuin sanottu — vanha pirtti ei nyt välittänyt ulkomaailmasta. Sillä oli siksi paljon muuta katselemista ja kuuntelemista. Se seurasi leivinuunin valmistumista päivästä toiseen yhä kasvavalla mielenkiinnolla. Ja kun yksitoista viikkoa oli kulunut siitä, kun Abraham Kellonsoittaja ensi kerran astui sen kynnyksen yli, oli leivinuuni valmis.

Oh, sellainen leivinuuni! Sellaista ei varmaakaan ollut koko Ruijanmaassa — tuskin koko maailmassakaan. Se oli avara kuin kirkon sakaristo ja niin korkea, että mies sopi hyvin suorana seisomaan. Viime päivinä olikin Abraham Kellonsoittajan laulu kuulunut sen sisältä:

— Leonardo da Vinci, se mainio mies, teki tusinan kirkkoja kai. Vaan leivinuunia — Herra sen ties — tokko syntymään hänkään sai?

Siellä leivinuunin sisällä oli Abraham Kellonsoittaja astellut kuin ritari linnansa salissa katsellen kättensä töitä. Ja kun lopuksi kaikki oli valmista ja pappilan herrasväki kerääntynyt pirttiin ihmettelemään, kumarsi hän leivinuunin suulta hattu kädessä ja sanoi:

— Linna on valmis. Herrasväki on hyvä ja astuu sisään!

Ja sisälle he menivät kaikki — niin juuri: leivinuunin sisään. Palvelijoiden näyttäessä kynttilällä tulta kirkkoherra Larssen otti siellä rouvaansa vyötäisiltä ja tanssitti häntä muutaman kierroksen. Hän oli kertakaikkiaan sellainen iloinen mies.

Mutta eniten huomiota herätti uunin otsapuoli. Siihen — uuninsuun molemmille sivuille — oli Abraham Kellonsoittaja ylijääneistä Hoklannin tiilistä sovittanut kaksi korkokuvaa: ne kuvasivat kahta enkeliä leipälapioihin nojautuneina.

Sekös herätti ihmettelyä katselijoissa. Professori Krusenholtz sanoi, että Abraham Kellonsoittaja oli muuraustaiteilija Jumalan armosta ja että hän nyt oli luonut itselleen pysyväisen muistopatsaan. Ja senvuoksi hän ehdotti, että uuninsuun yläreunaan hakattaisiin:

ABRAHAM KELLONSOITTAJA FECIT FURNUM

Se saavutti kirkkoherra Larssenin ja hänen rouvansa yksimielisen kannatuksen, ja professori Krusenholtz otti työn tehdäkseen.

Näin oli Lappean pappila saanut uuden leivinuunin ja Abraham Kellonsoittaja kunniakehän päänsä ympärille. Hänen maineensa kiersi ympäri Ruijaa, ja käydessään hänen työtänsä tarkastamassa kiinnitti Tromssan maaherra hänen rintaansa ansiomitaliin.

Lappean pappi

Olepas merikapteeni ja kuljeta kolmimastoista fregattia, joka on purjehtinut kaikki vähimmäinkin tunnetut reitit kaikilla kolmella valtamerellä — menetä se virka ja joudu ohjaamaan pientä rannikkoalusta Bergenin ja Pietarin välillä, lastina pääasiallisesti kiviä, rakennuskiviä — menetä sitten sekin toimi ja ota kuin viimeisenä almuna isäntä Elämän kädestä papinvirka pienessä kaukaisessa rannikkoseurakunnassa, jossa entistä tointasi muistuttaa vain meren suolainen pärske ollessasi pitäjämatkalla tai korttipeli käydessäsi jonkin valtamerilaivan kapteenin hytissä kaupungissa. Ja koko tämä alaspäinmeno liian innokkaan Bacchuksen palvelemisen vuoksi! Silloin voit suunnilleen asettua Lappean papin Klemet Larssenin asemaan — hänen, joka nuoruudessaan oli ollut merilaivan kapteeni,

mutta juoppouden tähden menettänyt virkansa ja pantu papiksi.

Niin — suunnilleen, mutta et täydellisesti — sillä sinulla ei sittenkään vielä ole kaikkea sitä elämäkokemusta kuin Lappean papilla.

Ja sinun, rakas lukija, joka et ole kapteeni etkä pappi, vaan tavallinen kiltti maallikko, "maakrapu", sinun on ehkä koko lailla vaikea ymmärtää tuollaista elämän kiertokulkua ja odotat senvuoksi selityksiä. Mutta niitä minun on verraten vaikea ruveta antamaan, koska en sellaisia itsekään saanut häneltä, joka oli tunturien välissä syntynyt ja halveksi etelää. Oh, hänestä se oli maailman luonnollisin asia. Sinun täytyy siis tyytyä siihen, että Ruijassa, tuossa sadun salaperäisessä maassa, on kaikki mahdollista, niin, yksin sellainenkin tapaus, että juoppouden takia virkansa menettänyt merikapteeni pannaan — papiksi.

Mutta eikö tuollainen "alaspäinmeno" — jos sitä nyt siksi voi sanoa — menetä koko paljon merkitystään, jos asianomainen, jonka ulkonaisen elämän puitteet se muodostaa, on säilyttänyt tyyneytensä ja kaikesta huolimatta tuntee itsensä onnelliseksi?

Totta kai.

Sillä kuka voisi esim. väittää Klemet Larssenista, merikapteenista ja papista, että hän oli onnellisempi ohjatessaan kolmimastoista *Margareetaa*, jonka korkokuva koristaa hänen työhuoneensa seinää, kuin nyt hoitaessaan kaukaista Lappean seurakuntaa? Tuskin kukaan, sillä Klemet Larssen oli niitä harvinaisia miehiä, joka tunsivat itsensä aina onnelliseksi. Suuremmalla varmuudella voisi melkein väittää, että hän oli vähemmän onnellinen kuljettaessaan *Ikarosta* Bergenin ja Pietarin väliä. Silloin hän oli kuin häkkiin suljettu kotka, jolta on siivet leikattu. Mutta sen jälkeen kun hän appensa Bergenin piispan vaikutuksesta sai Lappean, tunsivat hän itsensä täysin tyytyväiseksi taas, sillä fregatti *Margareetan* komentosilta oli vain hiukkasen korkeammalla kuin Lappean kirkon saarnatuoli, ja Klemet Larssen oli kertakaikkiaan sellainen mies, joka aina halusi olla 'korkealla'. Se oli hänellä verissä — näet.

Eikä hän hullumpi pappi ollutkaan — kaukana siitä. Tosin hän Tromssassa käydessään pelasi säännöllisesti korttia jonkin valtamerilaivan kapteeninhytissä, mutta silloin hän oli kapteeni ruumiiltaan ja sielultaan ja vastapelaaja oli hänen vanha ystävänsä. Ja tosin hän joutui silloin tällöin olemaan kirkosta poissa — "sairauden" vuoksi, mutta silloin hän taas oli pappi, ja kuka nyt pystyy väittämään, ettei se joskus olisi tapahtunut jollekin toisellekin papille vanhaan aikaan? Eivät ainakaan lappealaiset nähneet siinä mitään moitittavaa.

He näet olivat tottuneet siihen, että heidän kirkkonsa oli silloin tällöin kiinni. Ensiksikään he eivät olleet kuin aniharvoin saaneet olentaista pappia pitää, ja jos heillä joskus oli sellainen ollutkin, oli tämä luuvalonsa vuoksi varallakin joutunut yhtä paljon olemaan kirkosta poissa kuin kirkkoherra Larssen muista syistä. Eivätkä lappealaiset yleensä tutkineet syitä. Heille riitti vain, että silliä tuli — toipa sitä sitten valas tai tulipa se muutoin omia aikojaan. Ja tosiaankaan: kukaan heistä ei pystynyt väittämään, että kirkkoherra Larssen olisi koskaan toimittanut virkatehtäviään juopuneena — ei kukaan. Heillä oli näet itsekullakin ollut pari kolme kertaa ristiäiset, ja sitäpaitsi he kävivät kirkossa kutakuinkin säännöllisesti.

Kirkkoherra Klemet Larssenissa ei lappealaisten mielestä ollut siis mitään moitittavaa. Huihai! Päinvastoin hän oli sellainen iloinen, hupaisa mies, jolta riitti hyvä sana jokaiselle. Ja sellainen kertoja kuin hän oli! Varjele pois, hän nosti pirtin katon kyynärää korkeammalle!

Kuka ei muistaisi Anund Eriksenin ristiäisiä! Hyvänen aika! Kirkkoherra Larssen oli siellä — tietysti — ja hän kun kertoi — *kerto!* Oi taivas! Sellaista haaksirikkoa ei monesti tapahdu... Aallot kirkkontornin korkuiset ja laiva niiden välissä kuin tulitikkulaatikko, mutta raskas kuin pahuus ... rautalastissa ... sepä tietty! Semmoinen ei juuri paljon kohoile aaltojen mukana ... ei ... varjelkoon! ... se sukeltaa vesimassojen läpi raskaana kuin virtahepo, ja myrsky riehuu sen takilassa kuin pikkukoulunopettaja huonolukuisen tukassa ... kunnes sen voimat loppuvat ja se hajoaa kuin pärekori. Huiskis vain! Siellä uiskentelevat miehet meressä kuin karpäset ... mikä minkin varassa ... kunnes vaipuvat toinen toisensa jälkeen. Jäljellä on vain kapteeni ... tuo sama mies, joka nyt juttelee tuossa Eriksenin pöydän päässä... Hän ratsastaa puomipuulla ... puukko hampaissa, sillä paikalla kihisee haikalvoja kuin silliä suurapajassa. Kuusi vuorokautta — ajatelkaapa, kuusi pitkää vuorokautta mies avoimella merellä ilman ruokaa, ilman juomaa ... puomipuun varassa vain ... ja sittenkin halkaisee vatsan useammalta kuin tusinalta hailta!

Kuka ei muistaisi Anund Eriksenin ristiäisiä! Oh, ne muistaa jok'ikinen, samoin kuin Kaleb Gunnarsenin häätkin. Kukapa ei niitäkin muistaisi. Jo senkin vuoksi, että Finn-Paulsenin Arnold niissä häissä tanssitti yhtä vauhtia kaikki Lappean työt. Eikä niitä ollut vähän. Peli-Kustaa sai kolme kertaa vaihtaa kvinttiä viuluunsa, ja sillä aikaa meni Finn-Paulsenin Arnold suupelin varassa vallan! Ei, ne häät eivät unohtuneet niinkään vähällä, sillä niissä häissä piti kirkkoherra Larssen hääparille puheen, jossa ihan vilisi Saaronin ruusuja ja Etioopian palmuja. Nähkääs — hän vertasi morsianta Saaronin ruusuun ja

sulhasta palmupuuhun. Ja hän — pappi — oli itse nähnyt ne, palmut ja Saaronin ruusut nimittäin.

Oh, kirkkoherra Larssen osasi kyllä puhua. Vai eikö osannut? Osasi, osasi, niin kauniisti ja niin liikuttavasti, ettei siinä itkemättä ollut kukaan. Ja kun hän rippikoulussa selitti Raamatun historian kertomuksia, se oli yhtä jännittävää kuin paras satu.

Niin — sitä rippikoulunopetusta kelpasi kuunnella. Rebekka, Iisakin puoliso, — oli aivan samanlainen kuin Guttormin Kaisa, pitkä luiseva vaimo, jolla oli kaksi poikaa, Ola ja Piera. Viimeksimainittu, riuska poromies ja erinomainen riekonpyytjä, oli kuin ilmetty Eesau, joka myi esikisoikeutensa. Sillä eikö Guttormin Pierakin ollut kerran pelannut kortilla koko kevättalvisen ansionsa ja vielä vaatteet päältänsä. Ola taas muistutti Jaakobia, sillä hän teki naisten töitä ja oli luonteeltaan lauhkea kuin lammas, luki sunnuntaisin Raamattua ja veisasi eikä koskaan käynyt kylässä. Oppilaat saivat erinomaisen kuvan molemmista Raamatun veljeksistä, sillä erotuksella vain, että Esau karpesi tuntureita peskipyökkeri päällä ja suopunki selässä, kun taas Jaakob huuhteli viilipyttyjä kaivolla tai pesi pirtin lattiaa lauantaisin. Ja Rebekka-äiti tietysti poltti piippua, niinkuin kaikki vanhemmat naiset Lappeassa. Mutta nämä sivupiirteet eivät suuresti häirinneet opetuksen pääjuonta, joka syöpyi lähtemättömästi oppilasten mieleen. Kirkkoherra Larssen oli kerrassaan mestari keksimään vertauksia ja yleensä saamaan oppilaansa osaamaan. Sillä mitäs hän teki Patriksenin Topiaalle, kun tämä oli laiska eikä oppinut "jokapäiväistä leipää"? Joo, hän lupasi nyrkinkokoisen pikanellirullan, jos Topias päästöpäiväksi selvittäisi "jokapäiväisen leivän" paikan. Ja Topias poika selvitti, selvitti ihan, niin antoi tulla kuin vettä valaen, sillä hän oli ahne tupakalle.

Sellaista opettajaa kuin kirkkoherra Larssen ei Lappeassa ollut ennen nähty. Kelpasi kuulla, kun hän selitti Mooseksen tempauksen! Siinä meni pojilta ihan käsi nyrkkiin ja suupielet vääristyivät. Ja kun egyptiläinen sitten keikahti, sylkäsivät pojat vaistomaisesti kuin vahvistukseksi hyvinpäättäneelle tappelulle. Ei ollut siis kumma, että kerran tappelukuvauksen ollessa loistokohdassaan muutamalta pojalta pääsi hiljainen kirous. Se oli vain merkki, että hän seurasi mukana. — Niin että kirkkoherra Larssen kyllä sai oppilaansa osaamaan. Pitkää merenvahapiippua poltellen hän istui pöydän takana opettaen, ja savupilvi hänen päänsä päällä oli kuin pilvi todistuksen majan yläpuolella. Sellaista pappia oppilaat kunnioittivat ja pelkäsivät, vaikka kirkkoherra Larssenin vain aniharvoin tarvitsi ryhtyä kurinpitotoimiin. Eikä hän silloinkaan mennyt liiallisuuksiin. Naksautti vain piipunkopalla päähän ja sillä hyvä.

Kirkkoherra Larssen siis kyllä kelpasi. Hänessä oli pappia ja merikapteenia, yhtä paljon kumpaakin. Sillä eikös hän ollut valmistanut merikortteja melkein jokaiselle lappealaiselle ja eikös hän viimeisen ryssänyskän aikana ollut yötä päivää pitäjällä sairasten luona. Silloin tuoksui kyllä paloviina vahvasti, mutta se olikin tautista ja tappavaa aikaa.

Mitä lappealaiset siitä välittivät, jos Klemet Larssen joskus sattui jäämään kirkosta pois. He tyytyivät silloin lukkariin. Taikka mitä se heille kuului, jos kirkkoherra toisinaan pappilassa "helssasi" vieraitaan. Se oli hänen asiansa. Silloin hän juuri oli parhaimmalla tuulellaan. Silloin kelpasi pappilassa pistäytyä jonkun seurakuntalaisenkin, eikä hänen tarvinnut kuivin suin palata. Pappilan suuressa ruokasalissa seisoi nim. ruokapöytä aamusta iltaan katettuna. Sillä tavalla oli Kampa-Lassi kerran saanut syödä samaa maksalaatikkoa, joka oli vartavasten paistettu Tromssan maaherralle.

Ei siis herättänyt suurempaa huomiota sekään juhla, joka pantiin toimeen leivinuunin valmistumisen johdosta, — ei ainakaan mitä juhlaan tuli. Sen aihe kyllä askarrutti lappealaisten mieltä, sillä olikos koskaan kuultu, että mies sai suorana kävellä uuninsuusta sisään. Sellaisen ihmeellisen uunin oli nyt tenomuotkalainen muurarimestari valmistanut pappilaan.

Kuinka monta syltä puita uunin lämmittäminen oli vaatinut, sitä ei oikein tiennyt kukaan. Yksi puhui tusinasta, toinen puolesta, mutta varmuudella ei sitä osannut yksikään sanoa. Ei edes kyökkipiika Liisekään. Hänkin vain kohautti olkapäitään, kun sitä häneltä tiedusteltiin.

— Meillä ei semmotit tule kysymykseen.

Eipä tietenkään. Kyllähän Anders Klemm ja Klas Patriksen sen tiesivät. He vain olivat muuten — sen kun vain kysyneet. Heille kyllä riitti, että saivat kestitä itseään pappilan keittiössä kymmenkunnan muun seurakuntalaisen kanssa sillä aikaa kun kirkkoherra vieraineen juhli salissa.

Ja kyllä siellä juhliittiinkin.

Salin pöydällä seisoi valtainen posliinikulho parasta punssia piripintanaan. Ei muuta kuin ammenna siitä pappilanrouvan hopeavartisella muistokauhalla korttelin korkuisiin pikareihin. Ja uunin vieressä sivupöydällä komeili rivi mitä erilaatuisimpia pulloja hienokaulaisesta viiniputelista lappealaiseen isovatsaiseen paloviinapotteliin saakka.

Kirkkoherra Larssenilla oli edessään valtainen pokaali. Sen hän oli aikoinaan saanut *Margareetan*

miehistöltä syntymäpäivälahjaksi. Se olikin arvokkaimpia muistoja hänen kapteeniajoiltaan, ja hän käsitteli sitä erityisen huomaavaisesti.

Vieraita oli puolen tusinaa, kaikki Lappean seurakunnan arvohenkilöt, nimismies, kärjäkirjuri, lukkari ja kansakoulunopettaja, puhumattakaan kunniavieraista, joina olivat Tromssan maaherra rouvineen, professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja. Viimeksimainittu oli sijoitettu kunniapaikalle salin sohvaan maaherran ja professori Krusenholtzin keskelle, ja rintapielessä kiilteli hänellä maaherran antama ansiomitali.

— Jaa-a, leivinuunin malja! lausui kirkkoherra Larssen kohottaen pokaalinsa. — Se on koko Norjassa ensimmäinen uuni, jonka sisällä mies voi seistä suorana.

Vieraat vastasivat tervehdykseen juhlallisina ja kankeina.

— Jaa-a. Kyllä minä olen yhtä ja toista nähnyt, minä, joka olen seitsemästi maapallon kiertänyt ja kuudesti haaksirikon tehnyt, mutta en totta tosiaan vielä sellaista uunia kuin tämä meidän uusi leivinuunimme, puheli kirkkoherra hyväntuulisena.

— Niin, kyllähän siinä yhden päivän leivät paistuvat, lausui Abraham Kellonsoittaja vaatimattomasti.

— Yhden päivän! Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan, vuoden leivät siinä paistaa, niin totta kuin olen vanha merikapteeni!

— Niinpä niin, sanoi maaherra, — sitä varten tilattiinkin tiilet Hoklannista. Se on erityinen suosionsoitus sinua kohtaan, Larssen.

— Niin olen sen käsittänytkin ja siitä kiitän. Minun elämäni on ollutkin yhtä pasaatissa purjehtimista siitä lähtien kuin *Ikaroksen* jätin.

— Sano 'kun minut pakotettiin jättämään', huomautti kärjäkirjuri, jota kansan kesken kutsuttiin "Pikku papiksi". Hän oli viisi vuotta lukenut teologiaa Kristianiassa, mutta ei ollut koskaan saanut tutkintoa suoritetuksi. Lopulta hän oli sortunut Lappean kärjäkirjuriksi. Hän oli ryyppytuulella ollessaan tunnettu juonikoksi, joka ei vääjännyt ketään.

— Jaa, jaa ... oikea huomautus, nauroi Larssen. — Mutta sinun täytyy tunnustaa, että minä olen viimeiset kymmenen vuotta purjehtinut aivan myötäistä.

— Joo ... silloin kun olet purjehtinut.

— Mitä tarkoitat?

— Niin ... silloin kun et ole maannut ... vesilastissa.

Naurettiin joukolla. "Pikku pappi" oli tunnettu sattuvista vertauksistaan.

— Vesilastissa ... todellakin, hah, hah! Sattuuhan sitä elämän "Tyynellä merellä" jos mitä ... sellaistaakin, että jää loppuiäkseen odottamaan tuulta, niinkuin sinä, rakas veli.

Kärjäkirjuri kirosi ja yritti vastata, kaikesta päättäen kiivaasti, mutta hänet keskeytti rouva Larssenin ilmestyminen ovelle.

— Hyvät herrat, illallinen on valmis.

Hän kulki poikki salin vieraskamarin ovelle ja lausui saman siellä istuville naisille.

Noustiin. Maaherra tarjosi kirkkoherran rouvalle käsivartensa toisten rientäessä hakemaan naisiaan viereisestä huoneesta. Abraham Kellonsoittajan pöytätoveriksi oli määrätty itse maaherratar, kirkkoherra Larssenille taas kansakoulunopettajan sirkeäsilmainen pikku rouva. Kaikki olivat löytäneet parinsa "Pikku papin" jäädessä yksin.

Sitä ei ollut voitu auttaa. Kunnan kättilö, jota oli aiottu kärjäkirjurin pariksi, oli matkustanut "alas", eikä "Pikku pappia" ollut saatettu kutsumattakaan heittää. Nimismiehen vanhin tytär, pitkänhuiskea Albertine, oli taas joutunut professori Krusenholtzin pariksi. Tukholmalaista vierasta ei mitenkään sopinut jättää yksin.

— Niin niin, Jörgensen-parka on aivan yksin. Minä en ole voinut sitä auttaa. Tulkaa nyt tänne minun toiseen käsikoukkuuni. Sellaista se on, kun ei mennä naimisiin eikä edes kihloihin.

Kirkkoherran rouva otti "Pikku papin" huostaansa, ja niin mentiin nauraen ruokasaliin.

Illallinen kului rattoisasti. Kirkkoherra Larssen oli kerrassaan suurenmoinen. Hän innostui kertomaan matkoistaan vieraisissa maissa. Hän kertoi etelästä, missä taivas on syvänsininen ja aurinko paahtavankuuma. Hän kuvasi auringonnousun merellä, jolloin ei näy muuta kuin taivasta ja vettä. Sellaisena hetkenä ymmärtää ihminen luomisen aamun.

Pikkuinen kansakoulunopettajan rouva oli innostunut. Hän oli nähnyt auringonlaskun merellä. Hän oli kotoisin Svolvoerista, ja hänen kamarinsa ikkunaan se oli näkynyt niin ihmeen kauniisti.

Mutta myrsky — se oli sentään toista. Maaherratar oli myrskyn ihailija. Sen sai kyllä Tromssassakin nähdä. Oh, ei tarvinnut muuta kuin mennä satamaan, niin sai pian kokea, mihin kelpasivat kristianilaishatut. Varjelkoon, häneltä oli kerran myrsky vienyt viidenkolmatta kruunun kesähatun! Eikä se ollut hänellä kuin toista kertaa päässä. Siitä alkaen hän käytti miesten hattua, sillä hän ei halunnut laiminlyödä yhtään myrskyistä päivää istumalla sisällä, niinkuin Tromssan rouvat.

Niin niin. Oli myrskykin mahtava, mutta auringonnousu tunturijäätiköllä, äärettömän, hiljaisen Lapin luonnon keskellä — se oli sentään ensiluokkaista. Se oli kotimaista nähtävää! Sitä ei tarvinnut ulkomailta hakea. Kansakoulunopettaja, joka oli kotimaisen teollisuuden kannattamisyhdistyksen jäsen, puolusti auringonnousua Ruijassa.

Kirkkoherra Larssen antoi kansakoulunopettajan puhua. Hänen puolestaan sai jokaisella olla omat mielipiteensä. Hän vain ei koskaan ostanut norjalaisia kalosseja, sillä ne olivat paljon huonompia kuin venäläisamerikkalaiset. Hän oli ennen kapteeni-aikoinaan käynyt *Treugolnikin* tehtaassa Pietarissa ja saanut tehtaan toimeenpanevalta johtajalta lahjaksi kalossit, jotka olivat kestäneet puolikymmentä vuotta.

Kansakoulunopettajan rouva katsoi ihaillen kirkkoherra Larsseniin. Hän oli sentään suurenmoinen mies tämä entinen merilaivan kapteeni, puhuipa hän sitten mistä hyvänsä. Hänen otsallaan yhtyivät taivas ja meri, ja hänen leukansa teki yhtä järkähtämättömän vaikutuksen kuin kansakoulun takana kohoavan Kermikkätunturin laki.

Oh, hänen Jeppensä puhui aina vain kotimaisesta. Toki nyt ulkomaillakin oli nähtävyytensä. Vai mitä herra Jörgensen arveli?

"Pikku pappi" oli odottanutkin puheenvuoroa kärsimättömyyteen saakka, mutta ei ollut saanut. Kansakoulunopettajan rouvan kysymys tuli siis aivan sopivaan aikaan.

Mitäkö hän arveli? Oh, hän arveli, että kaikki mitä tähän saakka oli sanottu, kuului vain jälkiruokaan. Auringonnousu ... norjalaiset kalossit ... *strunt!* Kuka niillä eli? Ei kukaan. Taistelu leivästä, se oli pääasia. Hän, Nimrod Jörgensen, tiesi sen omasta kokemuksesta, sillä hän oli viisi vuotta kamppailut Kristianiassa puutteen ja heprean kieliopin kanssa. Ja silloin hänellä vielä oli ollut kalossit. Oh, niistä ei saanut panttilainakonttorissa edes yhden kunnollisen ryydyn hintaa! Kyllä hän tiesi... Auringonnousu? kalossit? *strunt!* Leipä ... se oli toista ... ja viina ... varsinkin tämä *Dänisches Korn* — tanskalainen kaura...

"Pikku pappi" olisi ehkä puhunut pitemmältikin, jollei kirkkoherra Larssen olisi kilistänyt lasinreunaan. Hänellä oli pääsanottava vielä sanomatta, ja hän halusi tehdä sen nyt ... koskapa veli Jörgensenkin muistutti häntä siitä.

Kirkkoherra nousi, ja jokainen lopetti syöntinsä. Jörgensenin mielestä se sattui peräti sopimattomaan aikaan, häneltä kun äskeisen puheensa kestäessä oli jäänyt lautanen melkein koskemattomaksi. Sen sisältö pääsi nyt jäähtymään. — Mutta hänenkin täytyi alistua.

— Arvoisat naiset ja herrat, aloitti kirkkoherra Larssen, ja hänen äänensä sai yht'äkkiä papillisen sävyn. — Me olemme nyt kokoontuneet juhlimaan harvinaisempaa tapahtumaa kuin ehkä koskaan ennen — viettämään pappilan uuden leivinuunin vihkimisjuhlaa. Sellaista leivinuunia ei ole koko avarassa Ruijassa, ei edes Anders Drylläkään Jyykeänpohjassa, ja hänellä on sentään yhtä ja toista. Mutta ennenkuin menen itse pääasiaan, teen — luvallanne — pienen sivuhyppäyksen — puhun hiukan leivästä, "jokapäiväisestä leivästä", josta veli Jörgensenkin tässä mainitsi.

Tuo pikku sana 'leipä' on niin jokapäiväinenkin, ettemme tule sitä syvemmin ajatelleeksi. Sillä on kuitenkin ihmiskunnan kohtaloita syleilevä merkitys.

— Leipä on kansojen elinvoima ... vielä enemmän: elinehto — ei ainoastaan aineellisessa, vaan myös henkisessä merkityksessä. Ota pois tämä vartaassa riippuva ruiskiekko, niin pysähtyy kehityksen rauhallinen kilpailu maailman suurella areenalla — vielä enemmän: ei ainoastaan pysähdy, vaan tyyten loppuu, ja sijaan astuu kaikkien sota kaikkia vastaan. Sen on historia todistanut. Aina kun maailmassa on sattunut leipäpula, ovat yhteiskunnan perustukset horjuneet, vieläpä niinkin voimakkaasti, että se on mennyt nurin. Viittaa vain Ranskan vallankumoukseen. Mikä sen aiheutti? Leipäpula, ts.

"jokapäiväisen leivän" riittämättömyys — sen, johon Lutherus sanoo kuuluvan 'kaiken, mitä ruumiin ravintoon ja tarpeisiin kuuluu' — mutta pääasiassa juuri tuon ruis- tai nisukiekon pienuus.

— Olen maininnut tämän korostaakseni sen laitoksen tärkeyttä, jossa leipä syntyy, ts. saa sen kohtalokkaan ominaisuuden, mikä sillä paistettuna on.

— Se tapahtuu leivinuunissa.

— En tiedä, onko kukaan kirjoittanut leivän historiaa. Tuskinpa, vaikka asia kyllä sen ansaitsisi. Silloin olisi myös todettu leivinuunin sivistyshistoriallinen merkitys yhtä sitovasti kuin jonkin goottilaisen tuomiokirkon tai venetsialaisen palatsin. On vain vahinko, ettei meillä ole tietoa ensimmäisen leivinuunin muuraajasta. Hän ansaitsisi jälkimaailman ihailun yhtä suurena määrin kuin Kristoffer Kolumbus. Mutta — kun nyt emme enää hänestä voi saada selkoa, kohdistakaamme ihailumme niihin, jotka ovat keksijän työtä jatkaneet ja saattaneet sen rakennustaiteelliseen täydellisyyteen.

— Meillä on keskuudessamme mies, joka on osoittanut omaavansa muuraustaiteilijan lahjat, vieläpä harvinaisen suurena määrässä, Abraham Kellonsoittaja Tenomuotkasta. Samalla hartaudella, millä tuomiokirkonrakentaja holvaa kirkkonsa kupolin, on tämä leivinuuninrakentaja muurannut uuninsa kuperan laen. Hän on meille näyttänyt, että rakennustaiteeseen kuuluu leivinuuninkin rakennus. Sitä on tuskin kukaan meistä tullut ajatelleeksi tätä ennen. — Lappean seurakunta on tänään saanut uuden leivinuunin, joka hakee vertaistaan koko sivistyneessä maailmassa. Mitä Pietarin kirkko on Roomalle ja koko katoliselle maailmalle, sitä on Lappean pappilan leivinuuni Ruijalle ja koko Norjalle. Sillä tuskinpa koko avarassa maailmassa on leivinuunia, jossa mies mahtuu suorana seisomaan.

— Kohotan maljani Lappean pappilan leivinuunin ja sen maineikkaan rakentajan Abraham Kellonsoittajan kunniaksi. Eläköön!

Nousipa siitä huikea eläköönhuuto. Ruokasalin ovella kuunnelleet pitäjänmiehetkin yhtyivät siihen. Kaikkein kovimmin huusi Anders Klemm, nauraen ja meluten. Tuntuipa kuin hän olisi ollut hiukan katkera huutokauppatappionsa johdosta.

Mutta kirkkoherra Larssen oli jäänyt yhä seisomaan. Hänellä oli vielä jotakin sanomista.

— Lausuin äsken, että uudella leivinuunilla on merkitystä koko Lappean seurakunnalle. Tarkoitin silloin sen aatteellista merkitystä. Mutta sillä on myös käytännöllinen merkityksensä. Tästä hetkestä alkaen ei nimittäin yhdenkään lappealaisen enää tarvitse — jollei tahdo — leipoa kuivaa leipää, vaan hän saa sen joko ostaa tai vaihtaa pehmeään pappilassa. Näin syntyy vilkkaampi vuorovaikutus pappilan ja seurakunnan välille. Kohotan maljani tämän molemminpuolisen vuorovaikutuksen menestykseksi.

Niin puhui kirkkoherra Klemet Larssen ja joi pokaalin pohjaan. Eikä kellään ollut siihen muuta sanottavaa kuin hyvää. Juteltiin, naurettiin ja laskettiin leikkiä. Ja kun kärjäkirjuri Jörgensen ponnahti pystyyn ja huusi: 'Eläköön kuivaleipä ja kirkkoherra Larssen!' ei ilonpidolla ollut enää rajoja.

Pidettiin vielä monta puhetta. Tromssan maaherra puhui Ruijan tulevaisuudesta. Hän oli optimisti ja uskoi parasta. Eikä syyttä, sillä hänellä oli uskonsa tukena kaksi tosiaasia: Hammerfestin kirkon rappaus ja Lappean pappilan leivinuunin teko. Hän oli varma, että tarmokkaalla toiminnalla saataisiin vielä paljon suurta aikaan.

Illan innostava juhla herätti lappealaisissa uuden ajatuksen: kirkkoherra Larssen oli saatava Ruijan edustajaksi ensimmäisille suurkäräjille. Hän oli kerrassaan suurenmoinen mies. Jos kukaan, niin juuri hän oli paikallaan edusmieheksi. Sellainen mies, joka niin lämpimästi valvoi seurakuntansa etua, tulisi tietenkin uhraamaan voimiaan laajemmallekin, jos hänellä siihen annettaisiin tilaisuus. Entinen edustaja ei ollut saanut edes kunnollista laivasiltaa Lappeaan. Kirkkoherra Larssen saisi kyllä laivasillan yhtä varmasti kuin leivinuuninkin.

Lappean papin rouva

Ingegerd Larssen, omaa sukua Helgedal, oli niitä naisia, jotka koko elämänsä ajan ovat saaneet taistella sen puolesta, jota rakastivat.

Jo varhain, kahdeksantoistavuotiaana, hän oli ratkaissut, kuka oli tuleva hänen elämänkumppanikseen. Se oli tapahtunut Bergenin piispankartanon koivujen alla muutamana kevätiltana, jolloin merikoulun oppilaat palasivat huviretkeltä saaristosta. Klemet Larssen,

kapteeninluokkalainen, oli saatellut häntä kotiin, ja siitä illasta oli hänen kohtalonsa ratkaistu.

Niin omituisissa tilanteissa kuin ihmislapset tutustuvat toisiinsa! Hän oli edellisenä syksynä muutamana päivänä kaupungilta palatessaan yrittänyt oikaista orapihlaja-istutuksen läpi, joka reunusti piispankartanon merenpuoleista sivua. Siihen olivat kaupungin poikaset raivanneet aukon tehdessään ryöstöretkiä piispan omenatarhaan. Hän oli yrittänyt aukosta sisään, mutta tarttunut hameestaan pensaston piikkeihin. Oh, olipa se ollut kiusallinen tilanne! Kun hän oli irroittanut yhden piikin, oli hame tarttunut toiseen, ja siinä hän oli seissyt punaisena ja kalpeana. Mutta silloin oli kajahtanut reipas, sointuva ääni hänen takanaan: 'Ei sillä tavalla, neiti! Seiskää hiljaa, neiti!' Ja yks'kaks' hän oli päässyt irti ja kääntynyt katsomaan pelastajaansa. Kas vain, sehän oli tuo solakka kapteeninluokkalainen, joka aamuisin kulki kouluun piispankartanon ohitse. Siinä hän nyt seisoi nauravin silmin hyräillen säveltä, jonka piispantytär hyvin tunsu. *Willst du dein Herz mir schenken*. Oh, sellainen julkea velikulta!

Se oli ollut ensimmäinen askel heidän tutustumiseensa. Seuraavaan oli kulunut vähän pitempi aika. Oli sekin kuitenkin tullut, koskapa se kerran oli määrätty tulevaksi. Ollessaan seuraavana talvena luistinradalla hän oli langennut pahanlaisesti, langennut niin, että maailma oli ollut mustua silmissä. Mutta — kukas oli taas ollut häntä auttamassa? Kukas muu kuin sama kapteeninluokkalainen!

'Ai, ai, neiti, nyt taisi käydä hullummin kuin orapihlaja-aidassa.' Se vintiö! Polvea oli pakottanut ihan hirveästi. Ei ollut auttanut muu kuin lähteä kotiin ja ottaa kapteeninluokkalainen saattamaan. 'Nyt kai minun täytyy sanoa nimeni, neiti, vai mitä te arvelette?' 'Sanokaa, jos tahdotte.' 'Jaa, jaa, jos tahdon. Mutta kuulkaapa, neiti, minä kun tahdon *tahdon* niin vimmatusti!' Sellaisin silmin kuin se velikulta oli katsellut! Oh, se oli tuntunut melko romanttiselta! 'No sanokaa sitten kuka olette?' (Niinkuin hän ei olisi sitä tiennyt!) 'Jaa minä? Minä olen Klemet Larssen, armollinen neiti, kapteeninluokkalainen, ja keväällä minä seilaan kauas avaraan maailmaan'. Siinä oli unohtunut polvenpakotuskin sellaisen velikullan seurassa.

Oh, hän muisti niin hyvin nuo nuoruusvuodet. Ne olivat syöpyneet sieluun kuin kaunis satu. Hän muisti huomion, jonka alaiseksi hän oli joutunut julkaistessaan kihlauksensa Klemet Larssenin kanssa, joka vasta oli suorittanut merikapteenintutkinnon ja saanut paikan *Harald Haarfagerilla* ensimmäisenä perämiehenä. Olihan se vähän tavatonta, että piispantytär meni kihloihin tavallisen kanssa. Mutta sellaista kuin Klemet Larssen ei ollutkaan toista. Olo merimiehen morsiamena oli jotakin toista kuin neuloa nimikilpeä jonkun kalvakan teologin päällystakkiin tai haaveilla pappilan omenapuista.

Mutta ankaran taistelun hän oli saanut kestää, ennenkuin oli päässyt julkisesti merimiehen morsiameksi. Oh, — hän muisti vastarinnan, mikä Bergenin piispankartanossa oli noussut, 'Ingegerdkö naimisiin merimiehen kanssa? Herra varjele ja vielä päällepäätteeksi sellaisen hulivilin kuin Klemet Larssenin! Johan nyt on maailma poissa radaltaan!'

Mutta piispa Helgedal sen paremmin kuin hänen kunnianarvoisa puolisonsakaan eivät olleet muistaneet, että heidän tyttärensä oli myös Helgedaleja, jäykkiä, itsepintaisia Helgedaleja. Eivätkä he myöskään olleet muistaneet, että Klemet Larssen oli kaunis mies, kaunis kuin nuori jumala. Eivätkä he olleet tienneet, että hän oli talven kuluessa useamman kuin yhden kerran laulanut heidän Ingegerdilleen: *Willst du dein Herz mir schenken* — ja viimeksi muutamalla huviretkellä ulkosaaristossa. Ja sillä tavalla kuin Klemet Larssen oli sen silloin laulanut, ei hän ollut laulanut sitä koskaan ennen.

Ah, Ingegerd Larssen muisti vieläkin sen päivän.

Willst du dein Herz mir schenken, so fang' es heimlich an, — das unser Beiden Denken
Niemand erraten kann.

[Jos syömmes tahdot antaa,
niin tee se salaa niin, —
ett' aatoksemme eivät vain
pääsisi näkyviin.]

Niin oli Klemet laulanut, ja sen päivän iltana oli Ingegerd Helgedalin kohtalo ratkaistu. He vannovivat toisillensa ikuista uskollisuutta Bergenin piispankartanon koivujen alla. Mutta — ah — Ingegerd Helgedal ei lainkaan seurannut Klemet Larssenin neuvoa. Samana iltana hän kertoi asian isälleen.

Mikäs siinä lopulta auttoi. Helgedal voitti Helgedalin, tällä kertaa tytär isän. Mutta kovalle se oli ottanut — oi Jumala, niin hirveän kovalle! Sitä iltaa seuraavina päivinä taisteli Ingegerd Helgedal ensimmäisen taistelunsa rakkaan Klemet Larssenin puolesta.

Oh, Lappean papin rouva muisti vieläkin sen hetken, jolloin isä ja sulhanen ensi kerran kohtasivat toisensa. Sitä oli kelvannut katsoa. Piispa juhmallisena kuin isä Jumala itse, ja Klemet uhma otsallaan, valmiina torjumaan kaikki sopimattomat tiedustelut. Mutta piispa ei ollut puhunut mitään. Hän oli vain katsellut tulevaa vävyään kauan ja pitkään. Hän oli kyllä kuullut, että tämä joi, mutta hän näki myös, että tällä oli silmissä sellaista, mikä todisti sydämessä olevan kultaa, ja hän antoi suuremman arvon jälkimmäiselle. Hän pudisti päätään, mutta nyökäytti sitten, nyökäytti toisenkin kerran ja meni huoneeseensa. Sinä iltana lauloi Klemet Larssen piispankartanon salissa ylen onnellisena, lauloi niin, että sitä täytyi kuunnella ja ihmetellä:

Die Liebe muss bei Beiden allzeit verschwiegen sein, drum schliess' die grössten Freuden
in deinem Herzen ein.

[Molempain lemmen täytyy ah, vaiti olla vain, siis kätke sydämeesi suurinkin riemu ain'.]

Tuo laulu oli muuttunut tunnussanaksi heidän näihin saakka salassa pysyneen lempensä tiellä. Nyt heidän ei tarvinnut sitä enää salata toisiltaan eikä muilta, he saivat sen näyttää — ja vielä julkisesti. Mutta sittenkin oli tuo laulu niin suloinen. Se toi niin omituisen liikuttavasti mieleen heidän kahden kesken nauttimansa onnen hetket, joista he eivät olleet uskaltaneet puhua, ennenkuin nyt aivan äskettäin.

Salattu rakkaus — sillä on ihmeellinen, salaperäinen viehätysvoima. Se vie ajatukset arkielämän todellisuudesta kuvittelujen onnelliseen valtakuntaan. Siellä ei ole muita ihmisiä kuin nuo kaksi, jotka rakastavat toisiaan. Niin — Edenin paratiisissa ei ole koskaan ollut useampia kuin kaksi.

Eikö Lappean papin rouva muistaisi lyhyttä kihlusaikaansa ja sitä seurannutta naimisiinmenoa? Oh, muisti kyllä, muisti riemuitsevin sydämin ja muisti vapisevin sydämin. Klemet Larssenista tuli hellä aviomies, mutta myös haaksirikkojen tekijä. Toisin sanoen: jokainen laiva, jossa hän palveli, meni pohjaan, mutta hän itse pelastui joka kerta kuin ihmeen kautta. Perämiehenä ollessaan hän laski pohjaan viisi alusta, kapteenina kaksi, *Margareetan* ja *Ikaroksen*. Hän sai 'pahan ilman linnun' maineen ja häntä ruvettiin sanomaan 'laivojen upottajaksi'. Taikauskoinen pelko valtasi yhtiöt ja kauppahuoneet eikä lopuksi yksikään antanut hänelle edes kansimiehen paikkaa laivallaan. Syyksi pantiin hänen juoppoutensa eikä huomattu, että kaikki merikapteenit joivat.

Oh, Lappean papin rouva muisti nuo ajat, muisti niin ihmeen hyvin. Klemet Larssen lähti merille, teki haaksirikon, mutta palasi aina elävänä ja yhtä onnellisena. Minkäpä hän sille voi, että hänen osalleen sattuiivat kaikkein vuotavimmat "astiat" ja raivokkaimmat myrskyt. Hän oli iloinen saadessaan vain palata rakkaan Ingegerdinsä luo.

Sillä se oli rakkaus, joka hänet oli pelastanut joka kerta: rakkaus nuoreen vaimoon, joka ajatteli häntä, odotti ja kaipasi häntä. Hän, Klemet Larssen, oli sen kokenut niin elävästi, ettei hän sitä enää epäillyt. Kuinka monta kertaa hän olikaan taistellut vuorokausimääriä aavalla, myrskyävällä merellä lankunkappaleen varassa tai veneen pohjan päällä ja nähnyt toverin toisensa jälkeen vaipuvan syvyyteen. Mutta *hän* piti kiinni — piti irvissä hampain, vaikka kuolema hiipi pitkin jäseniä sydäntä kohti. Hän piti kiinni hokien: 'rakkaus on väkevempi kuolemaa!' Hän ei *tahtonut* kuolla, sillä häntä odotti Bergenin piispankartanossa sinisilmäinen, nuori rouva, jonka nauru helisi toisella tavoin kuin muiden. Hän ei *tahtonut* kuolla, sillä hän rakasti. Eikä Jumala saattanut olla niin julma, että olisi rangaissut kuolemalla häntä, jonka koko sydän janosi elämää, janosi puhtaasti ja ylevästi — juoppoudesta huolimatta. Mitä olivat viinilasin ääressä kulutetut hetket noiden valtamerellä vietettyjen rinnalla! Siellä — kuolema silmäin edessä oppi ihminen näkemään, millainen hän oli ja millainen Jumala oli. Siellä selvisi niin vapauttavan ihanana ajatus, ettei *Jumala saattanut* rangaista Ingegerdiä *hänen* syntiensä tähden — Ingegerdiä, jonka suuri, kaikki voittava rakkaus oli saanut liittymään merimieheen. Siksi piti merimiehen jäädä eloon.

Ja hän oli jäänyt — seitsemästä haaksirikosta huolimatta. Laivat olivat hänet hylänneet — viimeksi *Ikaros*, joka kivilastissa meni pohjaan Suomen rannikolla. Mutta Klemet Larssen eli yhä ja katseli uusia toimeentulon mahdollisuuksia. Hän oli päättänyt lähteä Amerikkaan kootakseen siellä rahat linnaansa varten, johon hän kerran oli prinsessansa noutava.

Niinä aikoina taisteli Ingegerd Larssen toisen suuren taistelunsa rakkaan Klemetinsä puolesta. Se taistelu oli vielä kovempi kuin ensimmäinen. Hän tahtoi taivuttaa isäänsä hankkimaan Klemetille — papinviran. Oliko kummempaa kuultu?

Mutta nyt teki piispa Helgedal todenteolla tenän.

— Minäkö hankkisin papinviran juopolle, virkaheittomerikapteenille!

Hän oli käynyt ihan harmaaksi kasvoiltaan.

Mutta silloin oikaisi Ingegerd Larssen solakan vartensa ja katsoi isäänsä sähköyvin silmin:

— Se joka herjaa minun miestäni, herjaa myös minua! Ja sinä tiedät, isä, ettei meidän suvussamme koskaan ole ollut tapana, että Helgedal herjaisi Helgedalia. Ennemmin jyrkkä, lyhyt kiello, mutta herjaus pois!

— Mutta minä sanon totuuden: Klemet on juoppo!

— Ja minä sanon myös totuuden: Klemetillä on kultainen sydän, ja sen pitäisi painaa enemmän.

— Mutta papinvirassa ... yritti vanha piispa, mutta hänen tyttärensä keskeytti:

— Papinvirassa kai katsotaan enemmän sydämeen kuin ulkokuoreen ... ja minä tunnen Klemetin sydämen. — Ja kun sitäpaitsi 'juoppous' on ollut vain näennäinen syy vanhan viran menetykseen, ei sitä saisi niin suuresti ottaa huomioon uudenkaan saamisessa.

— Mutta kai sinä ymmärrät, että se on pahe, joka varmasti tulee herättämään pahennusta.

— Kyllä ... mutta minä takaan, ettei Klemet tule koskaan seurakunnassaan herättämään pahennusta *sen asian* vuoksi.

Tapahtui toisen kerran, että Helgedal voitti Helgedalin, — tälläkin kertaa tytär isän. Klemet Larssen sai papinviran. Me emme puhu niistä muodollisuuksista, jotka siinä oli varteenotettava. Me tyydymme vain siihen, että Klemet Larssen sai papinviran. Hänelle annettiin kaukainen Lappea Ruijassa, seurakunta, jonne vuosikausiin ei ollut kukaan hakenut.

Ja Ingegerd Larssen piti lupauksensa: Klemet Larssen ei koskaan herättänyt pahennusta seurakunnassaan. Hän oli kertakaikkiaan sellainen iloinen ja hyväsydäminen mies, että häntä täytyi jokaisen rakastaa. Ja jos hän joskus teki itsensä syypääksi virkansa laiminlyöntiin, oli hänen vaimonsa ensimmäinen sitä korjaamaan.

Sellaisena sunnuntaina, jolloin Klemet Larssen ei voi mennä kirkkoon, lähtee Ingegerd-rouva lukkariin. Jo kaukaa näkyy hänen juhlallinen vartensa, kun hän kulkee polkua pitkin lukkarin tuvalle. Ja hän on niin lempeännäköinen, että ihan sydän sulaa häntä katsellessa. Ja eikös hän ota Jensiä, sitä likaista pojantenvavaa jo heti pihalla syliinsä. Herra siunatkoon sellaista papinrouvaa! Entinen ei käynyt, ei kurkistanut, vaikka ei ollut kuin torpparintytär sieltä jostakin Trondhjemin takaa — mutta tämä ... herra varjele! ... piispantytär ... ja tuli kuin tavallinen mökinmujia ... niin alhaisena, niin alhaisena ... niin lempeänä ja ystävällisenä, että ihan itketti. Lukkarin emäntä arvaa papinrouvan asian jo ennenkuin tämä on ehtinyt suutansa avata. Ja kun papinrouva ei ole vielä päässyt esityksensä loppuunkaan, on hän jo vakuuttelemassa: 'Kaikkea vielä! Vai pahennusta! Niinkuin tässä ei olisi suurempiakin pahennuksia nähty! Kyllä Gunnar menee ja lukee saarnan. Rouvan ei tarvitse olla milläänkään.'

Ja lukkari Gunnar käy lukemassa saarnan.

Sellainen hän on tämän Lappean papin rouva. Hän, entinen mahtava piispantytär, joka aivan hyvin saattaisi olla amtmannin rouva, astuu koukeroisia tunturipolkuja pyytelemässä anteeksi miehensä puolesta, joka on pappi ja makaa kohmelossa pappilan peräkammarissa.

Sen saa aikaan rakkaus — tuo suuri, ihmeellinen rakkaus.

Samoin kuin senkin, että hän toisinaan kätkee väkijuomat, kätkee niin hyvin, ettei kirkkoherra niitä löydä, vaikka hakee aamusta iltaan. Sellaisina päivinä ottaa Ingegerd-rouva itse asiamiehet vastaan, antaa papinkirjoja, kantaa tihuntia, merkitsee kuolleita ja puhelee pitäjäläisten kanssa niin ystävällisesti, että sitä on kerrassaan kepeä kuulla. Oh, eikö hän osaisi papinvirkkaa hoitaa — hän, joka on Bergenin piispankartanossa kasvanut.

Hänen, jonka ennen hurmasi Klemet Larssenin laulu, niin että hän rakkaudesta puolusti laulajan juoppoutta, on nyt täytynyt ruveta käymään säännöllistä sotaa juoppoutta vastaan — rakkaudesta.

Sellainen on rakkaus, tuo ihmeellinen, joka ottaa palvelukseensa epärehellisyyden ja viekkaudenkin, kun eivät muut keinot enää auta.

Kun tuollaisina viinanetsintäpäivinä tuodaan sattumalta lapsi kastettavaksi, pyytää Ingegerd-rouva asiamiehiä istumaan sanoen menevänsä etsimään kirkkoherraa, joka on lantaa luomassa navetan takana. Niin — terveydeksi on toisinaan hyvä tehdä ruumiillista työtäkin. Kyllähän Arnesen sen ymmärtää. Jo vain. Ruumiillinen työ ei tee pahaa papillekaan. Mutta eikö nyt löytäisi vähän siistimpää hommaa kuin lannanluonti? No ... työ kuin työ ... kyllähän Arnesen sen ymmärtää. Jo vain. Eihän työ miestä pilaa.

Kirkkoherran rouva rientää navetan taa, jossa kirkkoherra kaivaa valtaista lantatunkiota.

— Sinä olet kätkenyt sen tänne, Ingegerd?

— En, rakas Klemet. Minä annan sinulle ryyppyn, jos olet kiltti ja tulet mukaan.

Ja kirkkoherra Larssen lähtee, sillä hän rakastaa vieläkin tuota solakkavartista piispantytärtä, jolla on siniset silmät ja ihmeellisempi ääni kuin yhdelläkään muulla.

Lapsi saa nimen ja kirkkoherra Larssen ryyppyn kuminaviinaa.

Sen saa aikaan rakkaus, tuo suuri ihmeellinen rakkaus.

Lappean papin rouva on tottunut voittamaan vastukset, sillä hänen rakkautensa on suuri. Mutta hän saa vielä käydä yhden taistelun, jossa rakkaus ja rehellisyys taistelevat keskenään kovemmin kuin koskaan ennen.

Siitä saakka kun professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja olivat tulleet taloon, oli hänen rakkautensa saanut taistella voitolle pääsemättä. Ja taistelun aiheuttaja oli professori Krusenholtzin viinamagneetti.

Tuo ihmeellinen kone, joka oli nostanut Maasin vanhan kirkon päivänvaloon, oli Lappean pappilan rakennusten alta, perunamaista ja vainioilta tuonut esiin epälukeisen määrän paloviina- ja punssipulloja, jotka pappilan rouva oli vuosien varrella kätkenyt. Niiden joukossa oli sellaisiakin, joiden tilausta kirkkoherra Larssen ei itsekään enää muistanut tai jotka olivat hävinneet hänen päällystakkinsa taskusta kaupunkimatkojen jälkeen. Ne seisoivat rivissä salinuunin vieressä sivupöydällä leivinuunin vihkimisjuhlassa. Niistä oli saatu posliinikulhon sisältö ja yleensä kaikki tuossa juhlassa käytetyt juomatavarat. Viinamagneetti oli loihtinut ne esiin maan alta niinkuin Maasin vanhan kirkon, ja nyt olivat herrat viljelleet niitä kokonaisen viikon juhlaillan jälkeen. Jälleen oli Ingegerd-rouva saanut tehdä matkan lukkariin, ottaa likaisen Jens-pojan syliinsä ja puhella lukkarin emännälle huolistaan. Ja jälleen oli lukkari Gunnar käynyt lukemassa saarnan. Mutta sitä menoa ei saanut pitemmälle jatkua, sillä Tromssan piispa oli ilmoittanut tulevansa Lappeaan pitämään tarkastusta.

Ingegerd-rouva taisteli ja mietti, mietti ja taisteli. Mitä tehdä kemujen lopettamiseksi? Sivistyneenä naisena hänen ei sopinut pyytää vieraita poistumaankaan, ja sitäpaitsi se olisi ollut loukkaus Abraham Kellonsoittajaa kohtaan, joka oli valmistanut leivinuunin. Ei, hän ei saattanut käyttää sitä menettelytapaa. Professori Krusenholtz taas oli hieno maailmanmies, jonka kanssa oli hauska keskustella. Saihan edes siten tuulahduksen suuresta maailmasta, jossa Ingegerd-rouva ei ollut kymmeneen vuoteen käynyt.

Ingegerd-rouva taisteli ja mietti, mietti ja taisteli. Ja lopulta hän pääsi ratkaisuun: hän päätti varastaa viinamagneetin yöllä ja särkeä sen.

Särkeä viinamagneetti, tuo ihmeellinen kapine, joka nosti vanhat kirkot maan alta päivänvaloon! Olihan sellainen teko verrattavissa Prometeuksen uhkarohkeaan työhön, kun tämä varasti tulen taivaasta.

Mutta Ingegerd-rouva ei epäröinyt. Oli kysymyksessä hänen rakkaan miehensä menestys. Ja hän pani suunnitelmansa täytäntöön.

Muutamana yönä, jolloin kirkkoherra Larssen oli vieraineen juhlinut myöhään aamutunneille saakka, hiipi Ingegerd-rouva professori Krusenholtzin huoneeseen, varasti viinamagneetin ja särki sen kappaleiksi.

Sellaista saa aikaan rakkaus, naisen rakkaus, joka uhmaa kaikkea taivaassa ja maan päällä — sellaistaakin maailmaa hämmästyttävää merkkitapausta kuin Maasin vanhan kirkon löytö.

Piispantarkastus

Oli kulunut suunnilleen vuosi leivinuunin vihkimäjuhlasta, ja nyt oltiin heinäkuun alussa. Tromssan piispa olikin peruuttanut tulonsa edellisenä syksynä myrskyisän vuodenajan vuoksi, mutta nyt hän oli ilmoittanut saapuvansa heinäkuun ensimmäiseksi sunnuntaiksi.

Lappean pappilassa vallitsi siis tavaton kiire. Siellä leivottiin ja paistettiin, siellä pestiin ja lakaistiin. Palvelijat juoksivat edestakaisin hiessäpäin ja hehkuvien poskin, sillä ei ollut enää kuin yksi päivä piispan tuloon. Lauantaina hän saapuisi notaareineen laivalla.

Renki Nils oli Torppa-Antin poikien kanssa pystyttämässä kunniaporttia laiturin päähän. Se muodostui kahdesta pitkästä riu'usta, joita yhdisti kaksi yhdensuuntaista poikkiriukua, kaikki koivunlehvillä köynnöstettyinä. Poikkiriukujen väliin muovailtiin rautalangan ja suokanervan avulla kirjoitus: 'Tervetuloa Lappeaan!'

Jo kello kolmelta lauantai-iltapäivänä oli ranta täynnä väkeä. Kapealle laivasillalle ei päästetty muita kuin soittajat, jotka kirkkoherra Larssen oli järjestänyt aivan laiturin päähän selkä merelle päin, koska kääntyminen kapealla sillalla oli perin vaivalloista. Väkijoukko rannalla purki sisuaan valtiopäivämies Jakobsenia kohtaan, kun tämä ei ollut saanut hankituksi kunnollista laivasiltaa Lappeaan, vaikka siitä oli kymmeniä evästyksiä hänelle laitettu. Oliko tuo mikään laivasilta: leveän pukin varassa vain kaksi kapeaa lankkua, joilla liikkuminen kysyi nuorallatanssijan taitoa? Suurella vaivalla oli kunniaporttikin saatu pystyyn. Siinä oli pitänyt olla veneitä ja nuoria, sen seitsemätkin pelit. Mutta nyt se seisoi valmiina ja näytti aika komealta. — Ei, ensi vaaleissa uhkasivat lappealaiset äänestää kirkkoherra Larssenia. Hän oli mies, jolla oli aloitekykyä. Se nähtiin kaikesta. Kenen muun päähän olisi nyt osannut pälkähtää tällainekin juhlallisuus ja komento: kunniaportti ja soittokunta? Totisesti, ei kenenkään muun kuin kirkkoherra Klemet Larssenin, tuon entisen merilaivan kapteenin.

Väkijoukko aaltoili ja arvosteli. Kirkkoherra Larssenille ja hänen rouvalleen annettiin yksimielinen tunnustus. Siinä oli rouva, jommoista ei ollut toista koko Ruijassa. Omin käsin hän oli poiminut kunniaporttia koristavat suokanervatkin, vaikka olikin Bergenin piispan tytär.

Soittokunta odotteli laiturin päässä huudellen rannalle kokoontuneelle väkijoukolle. Se olisi halunnut mennä sinne muiden joukkoon, mutta kirkkoherra oli ankarasti kieltänyt sitä maalle tulemasta. Piispan laiva saattoi saapua minä hetkenä hyvänsä, ja siltä varalta heidän oli oltava laiturin päässä aloittaakseen juhlarussin.

Finn-Paulsenin Arnold, joka johti soittokuntaa, pani kämmenet torvelle suunsa eteen ja huusi:

— Onko kirkkoherra siellä?

Väkijoukko hoilasi vastaan. Sikäli kuin Finn-Paulsenin Arnold saattoi vastatuulelta erottaa, oli vastus kieltävä.

Hän huusi uudestaan:

— Menkää käskemään!

Joku lähti juoksemaan pappilaan. Hetken kuluttua kuului rannalta kirkkoherran voimakas ääni:

— Halloo! Mikä hätänä?

— Emmekö saa soittaa aikamme kuluksi? huusi Finn-Paulsenin Arnold.

— Soittakaa vain, mutta pitäkää silmällä laivaa.

Mutta itse asiassa ei Finn-Paulsenin Arnoldin pyyntöön ollut syynä se, ettei aika kulunut. Ei, hänen aikansa kului aina. Mutta hän oli huomannut rannalla helakansiniseen pukeutuneen tytön, joka seisoi paikallaan tuijotellen laiturin päähän. Se oli lukkarin Karen, jonka kanssa hän edellisenä yönä oli kiivennyt Kermikkätunturin laelle. Siellä korkealla kesäyöntaivaan alla hän oli sulkenut tyttösen syliinsä ja luvannut rakkautta niin suurta kuin meri ja niin lujaa kuin kallio, jolla he seisovat. Siellä oli hän, Finn-Paulsenin Arnold, tanssipaikkojen valtias ja pelimanni, luvannut sellaista jo monelle tytölle ennen, luvannut yhtä lämpimästi kuin lukkarin Karenille. Nyt hän tahtoi soittaa Karenille, soittaa iloisin mielin ja soittaa suruisin mielin, sillä hänen lempensä oli niin hirveän häilyväinen.

Soittokunta, johon kuului kaikkiaan neljä henkeä, valmistautui soittamaan. Anders Klemm, muurari, puhalsi torveensa koettaakseen, olivatko läpät kunnossa. Toiset näppäilivät viulujaan. Hetken kuluttua alkoi laiturin päässä soitto, jonka säveliä tuulenpuuskat kuljettivat rannalla seisovien korviin:

On povessa polttava tuska ja rinnassa riehuva tuli. — Värihehkuun syksyinen ruska monikirjava, loistava suli.

Niin laaja on suurmeren aapa,
niin syvä sen sylkkävä syli.
Merimetso kyll' uskaltaapa
sen uida pohjaan ja yli.

On lempeni polttava tuska, elo suurmeren aapa ja syli. On lempeni syksyinen ruska, —
miten uskallan suurmeren yli?

Näin soitteli Finn-Paulsenin Arnold laivalaiturin päässä — soitteli iloisin mielin ja soitteli suruisin mielin. Tuuli kuljetti sävelet maihin ja lukkarin Karen kuunteli niitä kalpein poskin. Oh, hän oli aina tiennyt, että Finn-Paulsenin Arnoldin rakkaus oli kuin syksyn ruskaa, joka hetkisen loistaa värihehkussaan ja sitten sammuu pois. Mutta sittenkin tuntui niin pahalta sydänelässä, kun muisti Kermikkätunturilla-oloa ja Arnoldin lemmekästä puhetta. Hän, raukka, oli pukeutunut siniseen juhlaleniinkiinsä Finn-Paulsenin Arnoldin vuoksi.

Nyt huudettiin rannalta, ja joku kylän pojista lähti viilettämään kuin nuoli pappilaan. Soittajat silmäisivät sivulleen: sieltä lasketti piispanlaiva kokka vaahdossa. Samassa kohosi lippu pappilan lipputankoon, ja vene lähti rannasta liikkeelle. Kirkkoherra Larssen siellä soudatti itseään piispaa vastaan.

Rannikkohöyry puski vahvassa aallokossa. Sen ei ollut yrittämistäkään laituriin, sillä sen paino olisi varmasti työntänyt koko sillan kumoon, ja silloin olisi piispan vastaanottajaismarssi jäänyt soittamatta. Senvuoksi täytyi piispan nousta veneeseen ja tulla siinä maihin.

Heti kun piispa oli seurueineen astunut veneeseen, alkoi soittokunta soittaa. Anders Klemm puhalsi posket pullollaan, ja viuluniekat vetivät hartiavoimin. Se oli vanha talkoomarssi, reipas ja repäisevä, ja soittokunta esitti sen kerrassaan suurenmoisesti. Laivan jäähyväisvihellys ei oikein sulautunut sen tahtiin, mutta pian se kuitenkin sai ylivallan jälleen. Piispan veneen lähestyessä laituria kiljuivat viulut vimmatusti ja Anders Klemm puhalsi torvea haljetakseen.

Soitto herätti tietenkin piispan huomion. Hän silmäsi laiturille, ja hänen suunsa vetäytyi hyväntahtoiseen hymyyn.

— Kovinpa sinä olet juhlallisesti järjestänyt, Larssen, sanoi hän.

Kirkkoherra Larssen kumarsi kohteliaasti hymyillen.

— Harvinaisemmille vieraille harvinaisemmat menot, sanoi hän ja huusi soittajille:

— Eteenpäin mars!

Soittokunta lähti varovaisesti marssimaan laituria pitkin pysytellen piispan veneen kohdalla. Soitto raikui reippaana saattaen piispan seurueineen hyvälle tuulelle. Mutta yht'äkkiä lakkasi torven ääni ja soitto katkesi keskellä kiperintä tahtia.

Anders Klemm oli pudonnut mereen.

Iloisuus katosi kuin siivellä pyyhkäisten. Siellä pulikoi Anders Klemm torvineen silmät pullollaan ja ähkien kuin hylje.

Hänet nostettiin veneeseen vettävaluvana ja kurjannäköisenä. Mutta pian muuttui tunnelma taas, kun Larssen komensi:

— Soitto käymään! Klemm puhaltakoon täältä veneestä.

Eikä siinä auttanut mikään. Piispan vastaväitteistä huolimatta piti Klemmin puhaltaa, ja marssi jatkui. Anders Klemm keinutteli itseään soiton tahdissa veden valuessa virtoina hänen kyynärpäistään.

Niin saavuttiin rantaan. Soittokunta asettui piispainherrain eteen ja lähti talkoomarssia puhaltuen astumaan pappilaa kohti, Anders Klemm mukana, vettävaluvana, tukka pörrössä — hänen hattunsa kun oli jäänyt mereen. Mutta siihen ei nyt kukaan kiinnittänyt huomiota. Kaikkien katseet seurasivat piispaa, joka pitkänä ja juhlallisena astui notaarin ja asessorin kanssa soittokunnan jäljessä. Vähitellen liittyivät kaikki rannalla olijat mukaan, ja niin noustiin marssin sävelien raikuessa pappilan pihalle.

Mutta siellä vasta juhlallinen näky aukeni lappealaisten silmien eteen. Kirkkoherran rouva oli portailla vastassa yllään hienonhieno silkkileninki ja tukkalaite sellaisena kuin joskus näkee kuvissa. Hän teki niin ylhäisen vaikutuksen, että seurakuntalaisten joukosta kuului ihmetyksen sorinaa. Ja sitten kun hän niiasi ... niiasi ja kumarsi yhtä aikaa, niin syvään ja juhlallisesti, että Seeballa — Patriksenin Batseeballa — meni kieli ihan paksuksi suussa pelkämästä jännityksestä. Oh, ei ollut kummempaa nähty! Sellainen niaaus, että ... oi hyvänen! Mutta sen oli kirkkoherran rouva tehnytkin vain kerran ennen elämässään ... silloin, kun hän nuorena tyttönä oli tervehtinyt Ruotsin kuinka poikaa Bergenin torilla ja ojentanut hänelle kukkia kaupungin puolesta. Ja nyt toisen kerran ... monen monituisen vuoden päästä. Mutta — yhtä kaikki ... se meni yhtä loistavasti.

Joku kylänpojista toi Anders Klemmin hatun. Se oli saatu pelastetuksi aivan viime nipukassa. Ja nyt vasta huomasivat ihmiset, että muurariparka oli ihan märkä. Muutamat kylän nuorista miehistä menivät esittämään, että hän lähtisi kuivaamaan itseään kunnantuvalle, joka oli ihan pappilan naapurissa.

Anders Klemm suostui siihen, ja nuoret miehet, Finn-Paulsenin Arnold etunenässä, tarttuivat häneen kiinni ja kantoivat hänet riemusaatossa kunnantuvalle. He tunsivat itsensä yht'äkkiä niin kummallisen iloisiksi. Mikä siihen oikein oli syynä, sitä he eivät tieneet. Mutta heitä jokaista oli erikoisesti liikuttanut kirkkoherran rouvan niaus. Heillä oli jokaiselle mielitietynsä, puhumattakaan Finn-Paulsenin Arnoldista, joka pappilan pihalla oli koko ajan vilkuttanut silmää Patriksenin Seeballe. Hän se pitikin suurinta ääntä Anders Klemmiä kannettaessa, lauloi ja nauroi, niin että kylä raikui.

Sunnuntai-aamuna oli koko Lappean seurakunta jalkeilla. Jokainen, joka suinkin kynnelle kykeni, halusi päästä kirkkoon. Olihan piispantarkastus Lappeassa siksi harvinainen tapaus, ettei sitä kannattanut lyödä laimin. Ja sitäpaitsi halusi yksi ja toinen ulkokyläläinenkin nähdä kirkkoherran rouvan juhlapuvussa. Oh, hän — tuo Ingegerd Larssen oli niin vaatimaton ihminen, ettei hän komeuttaan näyttänyt juuri koskaan, ei edes suurimpina rippipyhinäkään, vaikka hänellä kyllä tiedettiin olevan paljon ja kauniita pukuja. Vai eikö Lappean seurakunta olisi tiennyt, mitä heidän pappinsa rouva omisti. Oh, hyvänen aika, kyllä vain! Jokainen sisäkkö, joka näiden kymmenen vuoden kuluessa oli pappilassa palvellut, oli siitä kertonut. Ja lappealaiset osasivat sellaiseen kyllä suhtautua oikein. He siis tunsivat sangen tarkkaan senkin puvun, joka kirkkoherran rouvalla oli edellisenä iltana ollut yllään. Tiedettiin sen hakasien lukumäärä ja sen helmalaskoksien laajuus. Oh, hyvänen, eikö olisi tiedetty, kun Patriksenin Seeba oli kerran rouvan ollessa kirkkoherran kanssa pitäjällä kaksi tuntia pitänyt pukua käsivarrellaan ja — hs! koettanutkin — vaikka sitä ei kyllä moni tiennyt. Tunnettiin siis hyvin, minkänäköinen puku oli, vaikka eivät kaikki olleetkaan nähneet kirkkoherranrouvaa siinä. Mutta sanomattakin oli selvää, että komealta hänen piti näyttää, koskapa Patriksenin Seebakin oli ollut kuin mikäkin riikinprinsessa puettuaan sen ylleen. Niin ainakin vakuutti lukkarin Aada, eikä hän valehdellut koskaan. — Ulkokyläläiset odottivat siis jännityksellä jumalanpalveluksen alkua.

Kirkko täyttyi viimeistä penkkiä myöten. Tuskin koskaan oli saarnatuolin kyljessä oleva pyhä Kristofer nähnyt niin paljon väkeä yhdellä kertaa Lappean kirkossa. Siellä oli ihmisiä melkein joka talosta, Niemestäkin, josta ei käyty kirkossa koskaan, talonisäntä kun oli tunnettu juonittelija, joka ei olisi millään halunnut maksaa papinsaatavia vedoten muka siihen, että hän oli maksanut papin joka kerta kun oli tätä tarvinnutkin. Sieltäkin oli nyt tultu. Lappealaisista oli hauskaa nähdä niin paljon väkeä yhtä aikaa koolla. He tekivät sen havainnon, että maailmassa oli vielä kansaa, kun se yhtenä miehenä kokoontui. He nyökyttelivät toisilleen ja puhua sipittivät keskenään.

Täsmälleen kello kymmeneltä saapuivat tarkastusmiehet kirkkoherra Larssenin kanssa, ja toimitus alkoi.

Lukkari Gunnar veisaili niinkuin ennenkin. Ei hän näyttänyt juuri erikoisesti hätäilevän, vaikka olikin edellisenä päivänä särkenyt silmälasinsa ja saanut lainaksi peräti sopimattomat Torppa-Antin äidiltä. Mutta ei hän sittenkään suuresti erehtynyt, veisasi vain kirkkoherran saarnavirren hiukan väärin:

Vaan koska tämä työs on *raskas*, Herra, omas...

sen sijaan että olisi pitänyt veisata: *rakas*. Mutta sattui kohan sekään sentään niin vallon vinoon, sillä raskastahan se sielunpaimenen virka oli, kun sitä oikein ajatteli.

Mutta kirkkoherra Larssen ei tuntunut ottavan asiaa kovinkaan raskaasti, koskapa melkein hymyili saarnatuoliin noustessaan. Mutta hän oli kertakaikkiaan sellainen iloinen mies, tämä Klemet Larssen, entinen merilaivan kapteeni ja haaksirikkojentekijä. Saipa nähdä, miten hän nyt meni maihin, kun oli itse Tromssan piispa kuulemassa.

Hyvin tuntui menevän. Jo heti johdanto oli varma. 'Jumala on kyllä armollinen ja laupias, mutta mitäs me, suuret syntiset.' Se oli totinen sana niin puolelta kuin toiseltakin. Hohhoo, siihen ei ollut kellään mitään muistuttamista. Kuta etemmäs kirkkoherra saarnassaan ehti, sitä varmemmin hän puhui. Selitti Jumalan armon juuri tarkkaan ja maalasi syntisen ihmisen prikulleen. Sellainen se juuri oli kuin kirkkoherra Larssen selitti: syntisäkki, ei sen enempää eikä vähempää. Kyllä hän, Klemet Larssen, sen tiesi, entinen merilaivan kapteeni ja haaksirikkojentekijä.

Mutta rakkaus oli sittenkin kaikkein suurin. Oli, herra paratkoon. Jo kahden ihmisen välisessä elämässä tuli sen voima näkyviin. Olivatko rakkaat lappealaiset nähneet sen ihmeitekeviä ominaisuuksia? Rakkaus kärsi puutteita ja heikkouksia. Rakkaus antoi anteeksi kerta toisensa jälkeen. Rakkaus korjasi ja paransi. Se tuli näkyviin seurakunnan ja papinkin keskinäisissä suhteissa. Pappi antoi seurakunnalleen anteeksi sata denaaria, ja seurakunta papilleen kymmentuhatta leiviskää.

Seurakuntalaiset katsoivat saarnatuoliin ja katsoivat piispanpenkkiin. Kai Tromssan piispa kuuli, mitä heidän pappinsa sanoi. Parempaa pappia kuin Klemet Larssen he eivät kaivanneet.

Kirkkoherran rouva istui pää rinnalle painuneen ja pyyhki silmiään.

Kuka oli tämä pitsiröyhelöinen, sulkahattuinen nainen hieno silkkileninki yllään — leninki, jossa oli

seitsemänkymmentä hakasta, yhtä vaille? Oliko se kirkkoherranrouva vai oliko se taivaan enkeli? Lappealaisista tuntui niin hyvältä ajatella, että se oli taivaan enkeli. Joustavankaareva kaula, joka kannatti surunvoittoiseen asentoon painunutta päätä. Sellainen oli enkelin pää virsikirjan viimeisellä sivulla. Ei sillä tosin ollut sulkahattua eikä pitsiröyhelöä. Mutta mitäs siitä ... ne saattoivat sopia myös taivaalliselle olennolle.

Naisten penkistä kuului nyhkytystä. He katselivat kyynelsilmin edessään istuvaa papinrouvaa. Niin ystävällinen ja alhainen ihminen, vaikka olikin korkeaa lähtöä ... Bergenin piispan tytär. Ja istui täällä heidän, kalastajamuijien parissa jok'ikinen sunnuntai sekä tervehti niin ystävällisesti jumalanpalveluksen jälkeen kirkkomäellä. 'Hyvää päivää, Lindnäsin Mari! Miten Mari on jaksanut kehrätä viime viikolla?' tai 'Hyvää päivää, Guttormin Kaisa! Onko Ola kirjoittanut äkseerinkipaikasta?' — Sellainen alhainen, herttainen ihminen ... juuri kuin Jumalan enkeli. Naiset pyyhkivät silmiään. Koskaan ei kirkkoherra Larssen ollut puhunut niin voimallisesti.

Todellakin, todellakin, rakkaus oli suurin. Sen ymmärsivät lappealaiset tänä sunnuntaina niin ihmeen hyvin. Sen ymmärsi Finn-Paulsenin Arnoldkin, joka istui lehterillä ja katseli vasemmalla puolella allaan näkyvää kiharaista tytönpäätä. Siellä istui Patriksenin Seeba, tuo keikaileva tytönheilakka, joka halusi pukeutua tämän maailman suurten tapaan. Mutta hänen vieressään istui sinipukuinen lukkarin Karen pää penkkiin painuneena ja itki. Se oli Arnoldista vähän ikävää nähdä. Oh, ne tyttölapset, ne olivat niin herkkiä! Niihin koski papin saarnakin, että ihan itkeä täytyi.

Mutta nyt tapahtui jotakin. Pappilan *Jussi*, keituri, oli jumalanpalveluksen aikana kiivennyt kirkonkatolle. Sekin tahtoi jollakin tavoin ottaa osaa piispantarkastukseen. Se oli kiivennyt kirkonkatolle syömään heinää, jota siellä kasvoi kyynärän korkuisena. Kirkkoherra Larssen oli kyllä nähnyt tuon tempun saarnatuolista. Häntä oli hiukan hermostuttanut kirkonkatolta kuuluva rapina. Pitikin *Jussin* osata leikkiin juuri parhaaseen aikaan! Hän oli odottanut, milloin keituri laskeutuisi alas, mutta *Jussia* ei vain kuulunut. Se kulki katolla edestakaisin, ja sen tiu'un kilinä kuului selvästi kirkkoon. Seurakuntalaiset olivat siihen niin tottuneet, ettei se häirinnyt heidän kirkkotunnelmaansa. Mutta kirkkoherra Larssenia se häiritsi. Hän toivoi keiturin hengessään sinne, missä pippuri kasvoi. Kunnnes hänen toiveensa äkkiä toteutui: *Jussin* jalka livetti ja se tulla moksautti katolta alas niin että humautti. Seuraus oli sangen luonnollinen: keituri makasi hengetönnä kalliolla kirkonseinän vieressä. Kirkkoherra Larsseniin vaikutti tapaus kerrassaan vapauttavasti. Hän keskeytti saarnansa ja kääntyen edessään istuvan Abraham Kellonsoittajan puoleen lausui tyynesti:

— Ehkä Abraham Kellonsoittaja sen korjaa.

Tämä nyökäytti päätänsä, ja kirkkoherra Larssen jatkoi saarnaansa.

Keiturin putoaminen ja sen aiheuttama välikohtaus eivät saaneet minkäänlaista häiriötä aikaan. Kuorissa istuva piispa vain vaihtoi pari sanaa notaarinsa kanssa. Siinä kaikki. Muut istuivat rauhassa ja kuuntelivat saarnan loppuun.

Saarnan päätyttyä julistettiin neljännestunnin väliaika. Sen jälkeen alkaisi piispantutkinto.

Seurakuntalaiset kävivät ulkona kuollutta keituria katsomassa. Se oli suuri ja lihava. Anders Klemm, jolla oli vanhimman poikansa olkihattu päässä, väitteli Klas Patriksenin kanssa, kuinka monta naulaa "kuuta" keituriesta saataisiin.

— Ei tule enemmän kuin kolme naulaa.

— Tule ... viisi ... varallakin!

Anders Klemm kääntyi ympärillä-olijain puoleen kuin pyytääkseen vahvistusta väitteelleen, kun samassa tuntio ilmaantui kirkonrappusille.

— Piispantutkinto alkaa.

Mentiin takaisin kirkkoon. Siellä seisivat jo rippilapset kuorissa kirkkoherra Larssenin ympärillä.

Klemet Larssen katseli oppilaitaan ja hymyili tyytyväisenä. Siinä oli parhaiten edustettuna hänen viimevuotinen luokkansa, joka oli ollut melko hyvä. Hän aloitti siis rohkeasti:

— Missä asui Jaakob poikinensa?

— Lappeassa, kuului yksiaäninen vastaus.

— Minne hän lähetti heidät jauhonnountiin?

— Jyykeään.

— Millä Jaakobin pojat lähtivät matkaan?

— Poroilla.

Piispa oli vallan hämmästynyt. Hän ei muistanut mistään Raamatun historiasta lukeneensa, että Jaakob olisi asunut Lappeassa taikka että Jaakobin pojat olisivat käyneet Jyykeässä jauhojen nounnissa. Hän keskeytti kuulustelun ja kysyi kirkkoherra Larssenilta, mistä tämä oli sellaisia tietoja saanut.

Kirkkoherra Larssen selitti. Saadakseen oppilaansa paremmin muistamaan hän oli sijoittanut Raamatun historian tapaukset lasten omaan ympäristöön. Siitä johtui, että Jaakob tuli asumaan Lappeassa ja että kamelit oli vaihdettu poroihin. Aikuisina he kyllä oppisivat seisomaan paremmin raamatullisella pohjalla.

Piispa ymmärsi. Hän tosin pudisteli päätään tälle uudenaikaiselle jumaluusopille, mutta salli kuulustelun jatkua. Kirkkoherra Larssen siis kyseli edelleen:

— Missä Jaakob silloin oli, kun pojat palasivat toisen kerran Jyykeästä?

— Hän istui pirtissä ja korjasi vuottoraippaa.

— Mitä hän teki, kun kuuli töminän pihalta?

— Meni ikkunaan katsomaan.

— Mitä hän näki?

— Että Benjamilla oli uudet sisnahousut [parkitusta poronnahasta tehdyt housut] ja että veljet olivat tuoneet suuren ajoreslan tullessaan.

Tromssan piispan täytyi nauraa. Hän ei ollut kuullut kummempaa. Lapset osasivat "Raamatun historiansa" mainiosti, sitä ei voinut kieltää. Tosin häntä epäilytti koko lailla tämä "uusi suunta", mutta näissä alkuperäisissä oloissa se ehkä menetteli.

Hän käski kirkkoherra Larssenin lopettaa ja meni itse kuulustelemaan vanhempaa väkeä.

Näille vanhoille merimiehille ja kalastajille, oli elämänvarrella jo selvinnyt yhtä ja toista. Heidän kanssaan saattoi kyllä liikkua raamatullisellakin pohjalla. He tunsivat Vanhaa Testamenttia, tunsivat Uuttakin, ja yksi ja toinen heistä muisti vielä kappaleen katekismuksestakin.

Piispa oli tarkastuksen tuloksiin tyytyväinen. Lappealaisilla ei ollut pappiaankaan vastaan mitään muistuttamista. Päinvastoin he totesivat ilolla, kuinka hyvä oli, että pappi oli samalla merikapteeninkin tutkinnon suorittanut. Ymmärsi meriasioita ja osasi tehdä merikortteja tarvittaessa. Heillä olikin melkein jokaisella miehellä kirkkoherra Larssenin tekemät merikortit.

Siihen ei piispalla ollut mitään huomautettavaa. Papintyö oli tosin toinen.

Hänen tuli neuvoa taivaan tietä, mutta sitä hän kai Larssen neuvoi?

Ojah, kyllä. Kädet housuntaskuissa se vain taivaaseen käveli, joka kirkkoherra Larssenin opetuksista vaarinotti.

Siihen ei piispalla ollut mitään huomautettavaa. Piispantarkastus Lappeassa päättyi siis molemminpuoliseksi tyytyväisyydeksi.

Kesäyönvalon maa

Oli kesäyö, Lapin valoisa, ihmeellinen kesäyö. Aurinko vaelttaa taivaalla huntunsa verhoutuneena, rusolaitaisena, muistuttaen valvomisesta vertynyttä ihmissilmää. Taivaanlaki hehkuu sulan metallin näköisenä, väräjäiden, vavahdellen, kuin halkeamistaan varoen. Yönvalo tulvehtii mailla täyttäen tienoon, tunturien laaksot, talojen pihat ja hautuumaan. Meri lainehtii välkkyen kullassa, leviten pohjoista kohti silmäkantamattomiin. Luonnossa vallitsee mitä syvin hiljaisuus: linnut ovat vaienneet, rantalepikot ovat hiljaa, tuuli on laannut hetkeksi puhaltamasta. Taivas ja maa ottavat tuokion unosen, lyhyenlyhyen ja keveän — aivankuin seisaaltaan. On se hetki, jolloin luonnonlait lakkaavat vaikuttamasta: koko luonto on tuokion suloisessa ajelehtimistilassa. Sellaisena suviyönä tapahtuu Ruijassa ihmeitä, yhtä suuria ja merkillisiä kuin Vanhan Testamentin aikaan.

Sellaisena yönä saattaa esimerkiksi Tromssan piispa unohtaa koskaan piispanristiä kantaneensa — ja yleensä olleensa aikamies sekä tuntea olevansa poikanen, pieni viisivuotias poikanen. Silloin hän saattaa osoittaa iloansa esimerkiksi hyppäämällä jänistä Lappean pappilan valkoisen päärakennuksen ympärillä, yllään vain paita ja alushousut, seurassaan kirkkoherra Larssen, asessori Ingebritsen, notaari Linde sekä luonnollisesti professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja.

Oi sinä ihmeellinen Lapin kesäyö! Sinä teet piispoista pikku poikia ja pikku pojista piispoja. Sillä eikös kuvitellutkin Lappean pappilan paimenpoika, Torppa-Antin kymmenvuotias Ingvar olevansa itse Tromssan piispa, kun hän piispanristi rinnallaan kuulusteli Jebets-mullikkaa, pappilan puolen vuoden vanhaa nautasonnin vasikkaa.

Piispantarkastuksen päätyttyä istuivat piispanherrat kirkkoherra Larssenin työhuoneessa, Lappean pappilan itäpäässä, mistä on suurenmoinen näköala merelle. Siellä he istuivat totia maistellen — se kuului asiaan, luonnollisesti. Mutta se, mikä heti olisi pistänyt Lappean pappilan oloihin perehtyneen silmään, oli juomavarojen vähyys: vain pari kolme ryyppyä mieheen korkeintaan näytti piirongin syrjällä seisova konjakkikarahvi sisältävän. On vähän vaikea sanoa, mistä se johtui. Ehkä olisivat professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja osanneet antaa siihen selityksen. He olivat näet edellisellä viikolla istuneet melkein jok'ainoa ilta tässä samassa huoneessa kirkkoherra Larssenin seurassa, tämän vähän väliä kehoittaessa: 'Otetaan pois, veljet! Mitäpä näistä säästelemään.' Ne olivat viimeisiä juomisia, jotka kuuluisa viinamagneetti aikoinaan oli loihtinut päivänvaloon pappilan ympäristöltä, ja niitä oli nautittu hautajaistunnelman vallitessa. Minkävuoksi kirkkoherra Larssen ei ollut tilannut kaupungista uutta, sitä hän ei ollut vierailleen selittänyt. Hän oli vain viimeisen iltaistunnon päätyttyä katsellut konjakkikarahvia yöauringon valoa vasten ja sanonut: 'Siinä on ryyppy hänen kunnianarvoisuudelleen seuralaisineen ja myös meille, veljet.' Näin sanottuaan hän oli katsonut professori Krusenholtzia ja Abraham Kellonsoittajaa kuin mies, joka heittää hyvästit viimeisille talostaan lähteville hautajaisvieraille, ja kohtaloonsa alistuen laskenut karahvin piirongille *Margaretan* kuvan alle.

Mutta tänä piispantarkastuksen jälkeisenä sunnuntai-iltana tapahtui se ihme, että mieliala kohosi konjakkin vähydestä huolimatta. Vaikuttiko siihen Lapin salaperäinen kesäyö, vai oliko viininjumala kätkenyt inspiraation, innoituksen itävän jyväsien erikoisesti juuri tähän viimeiseen maljaan — piispanmaljaan — sitä ei jälkimaailma ole pystynyt ratkaisemaan. Tosiasiana kuitenkin pysyy, että aamupuoleen yötä, jolloin aurinko jo useita tunteja sitten oli jälleen virkaansa ryhtynyt, valtasi pappilan peräkamarin vieraat yht'äkkiä voimakas lapsellisen ilon tunne, joka puhkesi esiin jänishyppyinä viheriällä nurmikolla valkoisen päärakennuksen ympärillä. Kun tiedämme, että juomavaroja oli vähän, lienee tuo innoitus kuulunut valoisin kesäyön vaikutuksiin — Lapin ihmeellisen kesäyön, jolloin voi tapahtua ihmeitä kuten ennen Vanhaan Testamentin aikaan.

Niin ... niin. Siellä istuivat Lappean pappilan itäpäässä Tromssan piispa, asessori Ingebritsen, notaari Linde sekä vanhat pappilan kantavieraat, professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja, puhumattakaan kirkkoherra Larssenista, joka johti puhetta ja kohotti maljansa piispan kunniaksi. Hän oli niin iloinen, niin sydämellisen iloinen, etteivät professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja muistaneet häntä sellaisena nähneensä koko pappilassa oleskelunsa aikana, — ei edes silloinkaan, kun leivinuuni oli valmistunut. Niin — kirkkoherra Larssenilla oli syytäkin olla iloinen, sillä piispa oli lausunut julki tyytyväisyytensä tarkastuksen johdosta. Olihan saarna onnistunut erinomaisesti, seurakunta melkein kokonaisuudessaan ollut läsnä ja rippilapset... niin rippilapsetkin osanneet erinomaisesti, kun otti huomioon kirkkoherra Larssenin oman opetusjärjestelmän. Niin, niin, kuka meni lopulta takaamaan, mikä järjestelmä oli paras. Ehkä se, ja varmasti se, joka antoi parhaat tulokset. Siihen nähden ei Larssenin järjestelmää voinut moittia: lapset olivat osanneet.

Niin — piispakin oli iloinen — ja hänelläkin oli syytä siihen. Olihan hän saanut todeta, että merikapteenistakin voi tulla pappi, vieläpä erinomainen pappi. Sitä hän oikeastaan ei ollut koskaan epäillytkään. Tähän ainutlaatuiseseen tapaukseen hän vain oli suhtautunut epäillen: että merilaivan kapteeni, joka juoppouden takia on virkansa menettänyt, pannaan papiksi ... niin, nyt hän oli senkin ihmeen nähnyt, että se onnistui, onnistui odottamattoman hyvin. Se riippui henkilöstä, epäilemättä henkilöstä ... ja lahjoista, tietysti.

Piispa oli iloinen toisestakin syystä: olihan Lappeakin nyt tullut tarkastetuksi, Lappea, jossa hän ei ollut käynyt kymmeneen vuoteen. Se oli johtunut ennakkoluuloista kirkkoherra Larssenia kohtaan, vaikka hän tosin näiden kymmenen vuoden kuluessa ei ollut kertaakaan saanut aihetta muistutuksiin. Virkalähetykset olivat saapuneet säännöllisesti, vuoroin kirkkoherran, vuoroin hänen rouvansa kirjoittamina. Mutta ne olivat saapuneet — ja se oli pääasia.

Piispan sydäimestä suli tuo kymmenen vuotta kestänyt epäluulo kuin voi auringonpaisteessa. Siihen vaikutti kamarin peräikkunasta aukeneva suurenmoinen näköala: meri, Jäämeri — valtavana, välkehtivänä se levittäisi siinä hänen mietiskelevälle katseelleen kuin suvaitsevaisuuden suurena

symbolina.

Piispa rykäisi ja katsahti kirkkoherra Larsseniin. Hänen sydämessään läikähti lämmin tunne. Kuka hän oli tuomitsemaan toista ihmistä? Jumala yksin oli suuri, niinkuin hänen läikähtelevä merensä tuossa ikkunan alla. Mitä olivat ihmiset? Tomua ja tuhkaa. Mitä oli oikeastaan hänkään, Tromssan piispa, kultaisesta rististään huolimatta — rististä, joka painoi täsmälleen 10 3/4 luotia ilman ketjua? Ei mitään! Hänkin oli vain heikko, erehtyväinen ihminen, vaikka olikin jumaluusopin ja filosofian tohtori sekä ollut ensimmäisellä sijalla piispanvaalissa. — Hän rykäisi uudelleen, ja hänen harmaat silmänsä saivat kostean kiillon. Hän tarttui lasiinsa.

— Terve, Larssen! Sinä olet sentään kelpo mies, niin vanha haaksirikkojentekijä kuin oletkin. Minä juon sinun maljasi ja esitän, että kustut minua tästälähtien Didrikiksi.

Kirkkoherra Larssen vastasi tervehdykseen lämpimästi, huomauttaen, että hänen etunimensä oli jo niin monta kertaa esiintynyt tuomiokapituliin menneissä papereissa, ettei hänen tarvinnut sitä sanoa.

Siitä tuli yleinen veljenmaljojen juonti ja kumarteleminen ihan loppumattomiin. Viimeksi esitti piispa lähempää tuttavuutta Abraham Kellonsoittajallekin lausuen:

— Sinun nimesi on paikallaan, sillä sinä olet uskon mies senkin puolesta.

Asessori Ingebritsen huomautti, että piispa oli sitä tietysti myös, vaikka hänen nimensä olikin vain Didrik. Asessori Ingebritsenillä oli erikoinen taipumus selittää kaikki vähänkin väärinkäsitystä synnyttävät sanat.

Mieliala kohosi, kuta myöhäisemmäksi yö kului ja kuta välkkyvämmäksi Jäämeri kävi. Huoneessa vallitsi tavaton kuumuus, koska ikkunoita ei käynyt aukipitäminen sääskien vuoksi.

Herrat heittivät senvuoksi takkinsa pois. Ja ihmeellistä! Oli kuin olisi takki ollut jonkinlaisena esteenä ihmisessä asustavalle välittömyyden tunteelle. Ainakin nyt tuli näkyviin, että heti kun istuttiin paitahihassillaan, tultiin herkemmiksi, naiivimmiksi ja saatettiin innostua sellaisestakin, mikä tavallisissa oloissa ei juuri kiinnitä huomiota. Puhe johtui kuin itsestään housunkannattimiin. Piispa valitti, ettei Tromssasta tahtonut saada oikein kunnollisia housunkannattimia: hänen oli täytynyt tilata omansa Kristianiasta. Mutta ne olivatkin sitten uljaat housunkannattimet: soljet niin leveät ja tukevat kuin nuuskarasian kansi ja keskellä upeileva kirjoitus: *For Gentlemen*.

Yksikään läsnäolevista ei ollut koskaan nähnyt sellaisia housunkannattimia, lukuunottamatta professori Krusenholtzia, jolla itsellään oli kerran ollut sellaiset, joiden solkiin oli painettu Afganistanin emiirin kuva. Ne olivat kyllä olleet hyvät — jo vain, mutta sittenkin hän puolestaan piti tuppivyötä parempana. Mutta nämä piispan olkaimet — ojaa! ne näyttivät kelpaavan. Professori Krusenholtz tutki niitä asiantuntemuksella ja antoi ne vierustoverilleen. Ne kulkivat kädestä käteen saaden yleisen tunnustuksen osakseen. Asessori Ingebritsen aikoi heti tilata samanlaiset itselleen — jos vain piispa sen salli. Oojah, piispalla ei ollut mitään sitä vastaan, hän antaisi vielä osoitteenkin. Notaari Linden olisi tehnyt myös mieli samanlaisia, mutta hän ei uskaltanut toivomustaan esittää. Asessori Ingebritsen ei ehkä olisi pitänyt sitä sopivana. Asessorille puhumatta hän taas ei uskaltanut niitä ostaa, hän ei kuitenkaan saisi pidetyksi niitä salassa. Ingebritsen näkisi ne saunassa — hän, Linde, kun oli saanut luvan käyttää asessorin saunaa — he kun tavallisesti aina kylpivät yhdessä. Linde päätti siis tyytyä kotitekoisiin housunkannattimiinsa. Ne oli kyllä tehty hänen rouvansa vanhasta alushameesta, jonka hän kerran oli Kristianiasta tuonut tuliaisiksi, mutta kangas oli kestävä, ja se oli pääasia. Notaari Linde oli käytännöllinen mies. — Muilla läsnäolijoilla oli vain tavalliset tuppivyöt, professori Krusenholtzilla kaikista pisin, hän kun oli tukevin joukosta.

Niin ... niin. Todettiin, että ihmiskunnan kehitys meni eteenpäin. Ei ollut Aatamalla paratiisissa housunkannattimia ... eikä housujakaan. Sehän nyt kyllä tiedettiin — näin teologiseurassa olletikin. Siirryttiin siis aivankuin itsestään keskustelemaan paratiisista ja ensimmäisistä ihmisistä. Mitähän kieltä he olivat puhuneet? Oliko veli Didrik, piispa, koskaan tullut sitä ajatelleeksi?

Abraham Kellonsoittaja esitti tämän kysymyksen.

Ei ollut Tromssan piispa tullut sitä kysymystä ajatelleeksi. Kielimiehetkään eivät olleet siitä mielipidettään julkituoneet. Mitä Edenin paratiisin paikkaan tuli, oli se yhtä hyvin saattanut sijaita täällä Lappeassa.

Piispa nauroi kyönelet silmissä, ja toiset nauroivat myös. Mutta Klemet Larssen teki naurusta äkkiä lopun.

— Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan! huudahti hän. — Sitä kysymystä kannattaa vakavasti

harkita. Tiedemiehet ovat todistaneet, että nämä pohjoiset maat ovat kerran kuuluneet kuumaan vyöhykkeeseen. Sapperment ... vanhat maakerrostumat ja mammutinluut! Totisesti ... täällä on vallinnut rehevämpi kasvillisuus kuin missään muualla.

Klemet Larssen oli innostunut. Hän mainitsi tunturijärviä, joiden pohjasta oli nostettu suunnattoman paksuja kantoja ... monta herran penikulmaa puurajan pohjoispuolella. Selvä todistus siitä, että Lapissa oli aikoinaan vallinnut lämmin ilmanala.

Keskustelu sai uuden suunnan. Herra ties, mitä Lapissa oli ennen ollut, ja herra ties, mitä täältä nytkin löytyisi, jos tutkittaisiin, perusteellisesti tutkittaisiin. Mutta oliko täällä koskaan toimeenpantu mitään perusteellisempaa tutkimusta. Joo, kiitos ja kunnia ... saapui insinööri Kristianiasta ... vuori-insinööri ... lainasi talosta perunakuokan ja painui tunturiin. Mitä hän sieltä löysi? Kissa! Jonkin kivenmöhkäleen, jossa oli vähän kuparia ja rautamalmia. Ei mitään muuta. Ei ollut äijällä vehkeitä ... oikeita vehkeitä. Ja sitten sardiinilaatikot loppuivat ja sääskiä oli niin turkasen paljon. Ei, hän palasi Kristianiaan ja jätti hallitukselle kertomuksen. Malmia kyllä oli, mutta matalalta ... niin säälettävän matalalta ... paksummissa paikoinkaan ei maa malmikerrosten alla ollut enempää notkolla kuin hevosen selkä. Sen hän tiesi ... vuori-insinööri, sillä hän oli ammattimies. Ja hän oli kulkenut tuntureilla ja muutamilla jängillä. Mutta sitä, mitä Lapin vuoret itse asiassa sisälsivät, hän ei tiennyt, ei aavistanutkaan. Herra varjele! Eikö täällä olisi malmia ... täällä, missä magneettineula tuli hullupäiseksi melkein joka tunturissa ja missä ukkonen iski alas, niin että oli ihan hengenvaara? Hyvät herrat, miksi ei ruvettu todenteolla kaivamaan esille Lappean rikkauksia? Miksi ei muodostettu osakeyhtiötä? Oh, koko Norjan kauppalaivasto saisi laskettaa tänne jonossa malmia noutamaan.

Mutta sitä ennen pitäisi saada parempi laitur.

— Kyllähän teidän laivasiltanne on hiukan alkuperäinen, lausui piispa hypistellen rinnallaan riippuvaa kultaista ristiä, jota hän ei ollut heittänyt pois papinkauhtanan mukana.

Sen myönsi Klemet Larssenkin. Mutta se oli Ruijan edustajan syy — tämä kun ei Kristianissa tehnyt muuta kuin hankki ostajia silliapajilleen. Totisesti, Lappea ei hyötynyt siitä hituistakaan.

Politiikka on aina vaarallinen keskustelunaihe ja uhkaa särkeä suloisen sovinnon. Sen huomasi kirkkoherra Larssenistakin. Hän veti papintakin yllensä ja ryhtyi selittämään Lapin ja varsinkin Lappean tarpeita. Hänestä tuntui, että hän piti esitelmää ministeriössä, ja häntä harmitti, että pääministeri kehtasi kuunnella häntä ylisillään.

Mutta Tromssan piispa huomasi, mikä vaara uhkasi pöytäseuruetta. Hän ei halunnut kuulla Lapin eikä Lappean tarpeista. Hänestä oli Lappea maailman kauneimpia paikkoja, ja hän saattoi jo melkein tosissaan sanoa, että Edenin paratiisi oli kerran sijainnut täällä.

Hän kohotti maljansa ja kääntyen Ruijan edustajan puoleen lausui juhlallisena:

— Me juomme maljan tulevan Ruijan edustajan Klemet Larssenin menestykseksi ja pyydämme häntä heittämään papintakin yltään.

Ehdotusta kannatettiin yksimielisesti. Klemet Larssen totteli nauraen ja kilisti vieraittensa kanssa.

— Ja osoittaakseni, että tottelen korkea-arvoisaa esimiestäni, menen vielä pitemmälle ja esitän, että heittäisimme päällyshousutkin pois, sillä täällä on totisesti kuuma kuin saunassa.

Tämäkin ehdotus otettiin mielihyvin vastaan, ja yks'kaks' hypähtelivät kaikki alusvaatteisillaan.

Mutta Tromssan piispa ei olisi ollut piispa, jollei hän tässäkin poikamaisuuden pyörteessä olisi pyrkinyt järjestykseen ja kuriin. Hän jätti piispanristin rinnalleen kuin näkyväiseksi merkiksi, että hän aikoi vielä pelastua vakavuuden ja arvokkuuden lujalle kalliopohjalle — pelastua itse ja pelastaa toisetkin.

Oi Tromssan piispa! Sinä et tiennyt, mikä lumous on Lapin kesäyössä. Sinä et tiennyt, että sillä, joka kerran elämässään sai onnen tuntea itsensä iloiseksi kuin pieni viisivuotias poikanen, ei saanut olla ulkonaisia arvomerkkejä.

— Katsokaapa aurinkoa, hyvät herrat, lausui professori Krusenholtz juhlallisena.

Niin ... niin, aurinko oli jo pari kolme tuntia sitten heittänyt hunnun kasvoiltaan ja paistoi nyt säteilevän kirkkaana pilvettömältä yötaiivaalta. Jäämeri välkehti hopeassa, laineet lauloivat rantaa vasten, ja linnut olivat virittäneet virtensä Lapin ihmeellisen kesäyön ylistykseksi.

Pieni kirkonkylä nukkui vielä. Aurinko paistoi talojen ristikkopuitteisiin ikkunoihin. Se teki aamukierroksensa pihoilla tarkastellen jokaista esinettä. Se näki Anders Klemmin kuivumaan

ripustetun hatun halkopinon päällä. Siihen se oli unohtunut lauantai-illasta. Se näki repeytyneen turpeen kirkonkaton räystäällä. Siitä oli pappilan *Jussi* pudonnut alas piispantarkastuksen aikana. Sen tuuheavillainen turkki pitkine partoineen oli naulattu kuivumaan pappilan tallin seinään.

Totisesti tämä on lumottu maa, tämä on sadun salaperäinen seutu. Täällä ei enää arvostella eikä luokitella ihmisiä heidän yhteiskunnallisen asemansa mukaan. Täällä ei ole piispoja eikä pappeja, ei professoreita eikä asessoreita. Ne ovat jääneet tuolien selustoille lepäämään takkien ja kauhtanoiden mukana. Täällä on vain ihmisiä, joiden povessa läikehtii ilo, jonka ilmaisutavat tosin eivät sovi tavallisen seuraelämän kaavoihin, mutta niin erinomaisen hyvin tänne, missä aurinko ajelehtii viikkokaudet näkyvissä ja meri laulaa alkuvoimaista lauluun — tahi suru, syvä, suloisenkarvas suru, jolle luonnonlapset antautuvat rajattomasti, kokonaan ja joka näyttää heille kuoleman yhtä lumoavan kauniina kuin vihkialttarin.

Sillä eikö tuossa käyskele lukkarin Karen sininen juhlaleninki yllään kohden merenrantaa, avojaloin, kukkaseppele päässä. Näyttääkö hän kuolemaan menevältä? Ei, ei ollenkaan. Hän näyttää päinvastoin paimentytöltä, joka on unohtunut sepelettä sitomaan ja nyt saatuaan sepeleen valmiiksi rientää karjansa jälkeen saavuttaakseen sen. Mutta Lappean pikku talot katselevat sangen murheellisina hänen jälkeensä, sillä ne ovat kuulleet hänen jäähyväissanansa: hän on päättänyt hukuttaa itsensä, koska Finn-Paulsenin Arnold on hylännyt hänet. Eikö Klemmin riihen vinoon vääntynyt oviaukko ole kuin kauhistuneen ihmisen suu, joka tahtoisi huutaa, mutta ei voi. Ja eikö matalaselkäinen, laudankappaleesta veistetty viirisalkokukko Finn-Paulsenin navetan päässä kalahtele hiljaa katsellessaan lukkarin Karenin jälkeen. On kuin sitä puistattaisi vilu: lukkarin Karen on menossa itseään hukuttamaan, koska Finn-Paulsenin Arnold on hylännyt hänet.

Lukkarin Karen pysähtyy kummun laelle, jolta näkyvät pienen kirkonkylän talot. Hän tahtoo vielä kerran nähdä ne, ennenkuin jatkaa matkaansa. Hän on itkenyt, itkenyt koko eilisen iltapäivän kirkonmenojen jälkeen, itkenyt yön yhteen menoon. Nyt hän ei enää itke. Hän on vain kalpea, tavattoman kalpea, ja hänen huulensakin ovat ihan verettömät. Kuinka saattoi Finn-Paulsenin Arnold hylätä hänet, joka rakasti niin syvästi ja oli luottanut Arnoldin lupauksiin?

On hyvä, ettei koti enää näy tänne. Sieltä lähtö oli tehnyt kerrassaan pahaa. Ei tiennyt isä, ei äiti, ei Jens-veli eikä Aada-sisko mitään. Pian he saisivat tietää ... päivällä ... kun hänet löydettäisiin merestä Kermikän huipulla sidottu neilikaseppele päässä...

Lukkarin Karenilla on enää vain yksi toive: saada istahtaa hetkinen pappilan kuistissa "tyttöjen penkillä", jolla hän rippiluvun aikana oli istunut toisten kylän tyttöjen kanssa Arnoldin istuessa vastapäätä "poikien penkillä". — Siitä tuntuu nyt kuluneen kokonainen iäisyys...

Oi kuinka elämä on toivottoman surullista!

Lukkarin Karen luo vielä viimeisen katseen kylään ja Finn-Paulsenin viirisalkoon. Sitten hän kääntyy. Siinä levittäytyy hänen eteensä pappilan vainio ja meri, auringonpaisteessa kimalteleva Jäämeri.

Pappilan valkoinen pääarakennus vainion takana on ihmeen sievä. Oikein sydäntä ahdistaa sitä katsellessa.

Kuka on hän, joka seisoo tässä kummun laella katsellen läikkyvää, juhlallista merta ja pitkää veneriviä sen autiolla rannalla? Hän on viikinkipäällikön tytär, jonka sulho on sodassa kuollut ja joka nyt on itsekin menossa kuolemaan ... kukkaseppele päässä. Sellaisen kauniin kertomuksen on lukkarin Karen kerran lukenut muutamasta kansakoulunopettajan kertomuskirjasta. Sillä aikaa kun viikinkipäällikkö Halfdan juhlii voittoa tovereineen, hiipii päällikön tytär, kaunis ja kalpea Hildegard ulos, juoksee merenrantaan ja heittäytyy aaltoihin...

Mutta mitä tapahtuu tuolla ... vainion takana olevan pappilan luona, jota ympäröi viheriä nurmikko?

Nurkan takaa pujahtaa esiin valkopukuinen olento, kaulassa kimalteleva kultainen risti. Se hyppää kyykkysillään pitkin seinänvierustaa ... iloisena kuin jänis, joka on lähtenyt aamuateriaansa etsimään. Sitä seuraa toinen ... kolmas ... neljäs ... viides ... kuudes ... kaikki valkeita, tummapäisiä olentoja ... hyppien kyykkysillään rakennuksen seinänviertä pitkin. Viheriällä nurmikolla, tummaa kivijalkaa vasten ne näyttävät jättiläisolennoilta, jotka yht'äkkiä ovat nousseet maasta.

Onko se kuningasjänis poikineen, joka on lähtenyt aamuretkelleen ... sadun salaperäinen suuri kuningasjänis —?

Ei, se on viikinkipäällikkö Halfdan, joka juhlii voittoa tovereineen ... toisten päälliköiden kanssa ... ja on nyt lähtenyt ulos hulluttelemaan. Rannalla on heidän laivastonsa, ja miehistö nukkuu taloissa. Eivät he jaksaneet koko yötä maljojen ääressä viipyä ... ei, nuo suuren luonnon suuret lapset panevat välillä jänishyppyntoimeen: kuka jaksaa useamman kerran kiertää rakennuksen levähtämättä. Heistä on niin

kaunis tämä aurinkoinen aamu, meri on niin raitis ja viileä, nurmikenttä rakennuksen ympärillä niin viheriä ja pehmyt, etteivät he malttaneet enää istua huoneessa vanhoja sankarilauluja laulamassa, vaan läksivät ulos kilpailemaan, kuka olisi kestävin jänishypyssä. Johtaja edellä he hyppivät rakennuksen ympäri nauraen ja ilakoiden kuin vallattomat pojat ... aikamiehet, partasuu-urhot... Mutta he ovat suuren luonnon suuria lapsia.

Toisella kierroksella pysähtyy johtaja hetkiseksi irroittaakseen kaulastaan johtajamerkkinsä, suuren, kultaisen ristin. Se on tiellä leikissä, ja hän laskee sen keittiön rappusille. Seuraava huomaa tempun ja huutaa jotakin, joka kuulostaa kuin ei olisi lupa pysähtyä. Johtaja tottelee nauraen ja lähtee hyppäämään edelleen. Mutta jo kolmannella kierroksella hän pysähtyy, nousee pystyyn ja sanoo selvällä nykyaikaisnorjalla:

— Hehhee! En minä jaksa enää ... en, vaikka olisi mikä.

Se ei ollutkaan mikään viikinkipäällikkö Halfdan, vaan Tromssan piispa. Hän oli innostunut hulluttelemaan poikasten lailla ja huohotti nyt hengästyksissään.

— Hohhoo! Tätäpä olisi saanut olla Kristianian jumaluusopillinen tiedekunta katsomassa. Kesäleikkiä ... laitumella-oloa. Hei, Larssen, sopivat sinä keksitkin päättäjäiset tälle piispantarkastukselle!

Seurue kokoontui nauraen ja huohottaen pääportaiden eteen. Kirkkoherra Larssen oli kiertänyt rakennuksen kuudesti. Hän oli edellä kaikkia muita. Piispa oli keskeyttänyt jo kolmannella kierroksella. Toisten ennätys oli viisi täyttä kierrosta.

Sillä välin oli lukkarin Karen tietämättään lähestynyt heitä. Hänestä oli kaikki näkemänsä ollut kuin unta. Hän oli hetkeksi unohtanut itsemurha-ajatuksenkin. Jänishyppy pappilan päärakennuksen ympärillä oli niin omituisesti vanginnut hänen mielensä. Sehän oli yhtynyt kuin elävä jatko hänen kuumeisiin mielikuviinsa. Mutta nyt hän heräsi todellisuuteen ja huomasi seisovansa ylisillään olevien herrojen keskellä. Siinä oli kirkkoherra Larssen ja Tromssan piispa, asessori ja notaari sekä pappilan vieraat, professori Krusenholz ja Abraham Kellonsoittaja. Oh, eikö hän tuntenut tuttuja nimikirjaimia kirkkoherra Larssenin alushousujen kauluksessa. Nehän olivat hänen neulomiaan, ja lanka, jonka kirkkoherran rouva oli tuonut, oli ollut niin ilkeän takkuista. — Hän tahtoi lähteä pois muistaen yht'äkkiä matkansa tarkoituksen. Mutta kirkkoherra Larssen pidätti häntä kädestä eikä päästänyt.

— Mikä Karenia vaivaa? Mistä sinä tulet?

Lukkarin Karen katsoi kirkkoherraa kauhistunein silmin. Hyvä Jumala, eikö tämä tiedä, millä matkalla hän on? Hyvä Jumala, eikö hän tiedä, että Karen on menossa itseään hukuttamaan Finn-Paulsenin Arnoldin vuoksi?

— Mikä Karenia vaivaa? Mitä sinulle on tapahtunut, lapsi?

Kirkkoherran ääni soi lempeänä ... yhtä lempeänä kuin kerran rippiluvun aikana hänen puhuessaan ihmiselämän liukkaista poluista.

Lukkarin Karen purskahti itkuun.

— Tämäpä merkillistä! tässä täytyi olla jotakin.

Nyt rupesi lukkarin Karen puhumaan. Hän kertoi, mitä varten hän oli liikkeellä, kertoi yöstä Kermikkätunturilla ... kertoi neilikkaseppeleestä ja Finn-Paulsenin lupauksista. Ja lopuksi hän vaipui pihanurmikolle polvilleen ja itki katketakseen.

— Kuule, Larssen, sen pojan pitää naida tämä tyttö. Minä määrään sen.

Se oli piispa, joka niin sanoi, ja hänen äänensä soi ankarana.

— Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan! Kaikkien isäsi lukemien saarnojen nimessä minä pidän siitä huolen, lausui kirkkoherra Larssen.

— Nouse nyt ylös, lapsi, kirkkoherra Larssen pitää asiastasi kyllä huolen. — Asessori Ingebritsen saa lähteä tyttöä saattamaan.

Hetken kuluttua tuli asessori Ingebritsen vaatteet yllään ulos. Lukkarin Karen seurasi häntä.

Kun he olivat hävinneet kummun taa, kääntyi piispa tovereittensa puoleen ja sanoi:

— Niin, hyvät herrat, ei ole paratiisia, missä ei ole käärmettä. Tuo vanha historia pitää paikkansa.

Niinpä kyllä. Siihenpä eivät toisetkaan halunneet jatkaa. Tromssan piispa oli vain tuollaisella pikku nykäisyllä pelastautunut vakavuuden ja arvokkuuden lujalle kalliopohjalle ... pelastunut itse ja pelastanut toisetkin.

Pappilan kukko lauloi 'kukkokiekuu!' ja herrat nousivat vakavina päärakennuksen portaita.

Hetken kuluttua nukkui Lappean pappilan itäpää vanhurskaan unta, länsipään noustessa viikon ensimmäistä arkipäivää vastaanottamaan.

Piispanristi

Torppa-Antin Ingvar, Lappean pappilan paimenpoika heräsi. Aurinko paistoi suoraan sänkyyn, jossa Ingvar-poika makasi. Jalkopäässä, ihan Ingvarin sängyssä kiini, oli leipomapöytä. Pöydällä oli möhkäle taikinän jäännöstä viimeisen leipomisen jäljiltä. Se muistutti Ingvarin mielestä Kermikkätunturia.

Kärpänen kiipesi taikinavuorta ylös. Ingvarin sopi niin mukavasti sängystään seurata sen liikkeitä. Ei tarvinnut päätäkään nostaa, saattoi katsoa makuultaan vain. Kärpänen pysähtyi vähän väliä maistelemaan. Nyt se oli tunturin puolivälissä. Ihme ja kumma! Taikinavuorella oli aivan samanlainen tasainen kohta kuin Kermikkätunturissakin. Kärpänen kuljeskeli edestakaisin tasaista kohtaa pysähtyen vähän väliä maistelemaan. Se oli Jebets, pappilan sonnivasikka. Noin sekin kulki edestakaisin nykäisten ruohonkorren sieltä, toisen täältä. Kärpänen lähti kiipeämään ylemmäs. Nyt se pysähtyi pienen töyryn partaalle tutkien sitä joka puolelta. Ei se ei ollut Jebets, se oli renki Nils. Hänkin kiipesi toisinaan kallionkielekeelle tasaisen paikan yläpuolelle ja huuteli sieltä: hei! hei! — Kärpänen nousi yhä ylemmäs. Pikku Ingvarin ajatukset menivät hetkeksi sekaisin. Ei ... se ei voinut olla Nilskään. Nils kulki hitaasti ... laahustamalla ... kömpelösti kuin karhu. Kärpänen taas juoksi. Ei ... se ei ollut Nils ... se oli pikemminkin poro, suivakka, jonka hän toisinaan oli nähnyt tunturilla juoksentelemassa. — Kärpänen pääsi taikinavuoren huipulle. Se pyöri siinä hetkisen edestakaisin ja pyrähti sitten lentoon. Ingvar seurasi sitä silmillään. Tuolla se lensi auringonpaisteessa ... sen siivet kiilsivät kuin merimetsolla. Se olikin merimetso, joka liitelee Jäämeren yllä ohjaten kulkunsa kauas pohjoisessa oleville luodoille...

Ingvar hypähti sängystä kuin ammuttu. Hän oli kuullut ammumista. Jebets-mullikka ynähтели parressaan, ja hän kun oli unohtunut loikomaan vallan.

Ingvar sipaisi housut jalkaansa, sieppasi lakkinsa ja lähti ulos. Pihalla ei liikkunut ketään, ja karjakon kamarin ikkunassakin oli vielä kaihtimet. Klemmin tuvan savutorvesta nousi savu. Ingvar muisti, mistä Klemm oli savutorvensa saanut. Se oli ontto honganrunko, jonka myrsky oli ajanut rantaan viime syksynä. Hän, Ingvar, oli sen löytänyt ja pitänyt sitä lauttanaan ... kunnes Klemm oli sen anastanut häneltä savutorvekseen.

Mutta mikäs siellä kiilsi? — Ingvar kipaisi keittiön portaiden eteen. Jestas, sellainen ihmeellinen kapine! — Aivan samannäköinen kuin lautamies Hansenin risti hautuumaalla — sellainen, jossa oli auringonsäteet keskellä, mutta paljon, paljon pienempi — ja erivärinen: — kultainen, niin kiiltävän kultainen — ja sellaisissa somissa ketjuissa — niin — varmaankin kultaisissa.

Pikku Ingvar ei ollut milloinkaan nähnyt mitään niin kaunista. Kauneinta, mitä hän muisti nähneensä, oli pappilan joulupuun kultasiipinen enkeli — mutta se kulta oli vain paperia — tämä sitä vastoin raskasta kuin rauta.

Hän otti ristin käteensä ja tarkasteli sitä joka puolelta. Ja nyt hänelle valkeni: samanlaisen ristin hän oli nähnyt piispan kaulassa eilen. Oliko se piispanristi?

Pikku Ingvar mietti, mutta ei päässyt selvyYTEEN. Minkä vuoksi olisi piispa heittänyt ristinsä keittiön portaille? Sitä ei Ingvar voinut käsittää. Piispahan nukkui vieraskamarissa ja hänellä oli ristinsä siellä ... yöpöydällä. Niinhän oli sisäkkö Anna muistellut. Ei — tämä ei voinut olla piispanristi.

Yht'äkkiä kirkastuivat pikku Ingvarin kasvot: ristin oli enkeli pudottanut hänelle taivaasta. Hänenhän oli tehnytkin mieli sellaista, hän muisti sen nyt. Taivaassa tiedettiin, mitä ihmiset ajattelivat — ja sitten pudotettiin. Kun Klemmin Anetti oli ajatellut pikkuista lasta, niin jopahan oli pudotettu muutamana aamuna Klemmin perunamaalle sellainen pikkuinen, parkuva käärö. Kyllä taivaassa tiedettiin, mitä ihmiset ajattelivat, ja sitten pudotettiin.

Pikku Ingvar oli nyt aivan varma, että risti oli pudotettu hänelle. Hän pani sen visusti taskuunsa ja käveli navettaan.

Siellä seiso i pappilan karja parsissaan. Vasikkakarsinasta näkyi leveäotsainen sonnivasikan pää ja

kaksi tylppää sarvenalkua. Se oli Jebets, Ingvarin lemmikki.

Ingvar meni karsinan luo ja kyhnytteli vasikan otsaa.

— Eipä Jebets tiedä, mitä Ingvarilla on? Enkeli on pudottanut Ingvarille kultaisen ristin, samanlaisen kuin piispalla. Mitähän se enkeli Jebetsille pudottaa? Mitähän, mitä ... mitähän se enkeli todella Jebetsille pudottaa? Kultaiset sarvet ... koreat, kultaiset sarvet, pikku Jebets, puheli Ingvar vasikalle.

Hän otti esille aarteensa, mutta kuuli samassa askeleita: sieltä tuli Lypsy-Mari. Hän pisti ristin nopeasti taskuunsa. Lypsy-Mari saattaisi sen ottaa, niinkuin oli kerran ottanut Ingvarin löytämän hakaneulan.

Aivan oikein, Lypsy-Mari sieltä tulla kolisteli rainta kädessä.

— Jaha, jokos se minun isäntärenkini on noussut?

Pikku Ingvaria ujostutti aina, kun Lypsy-Mari puhutteli häntä isäntärengikseen. Hän oli kuullut, että Mari "tykkäsi" Nilsistä, ja häntä ujostutti niin kauheasti.

— En minä ole isäntärenki, sanoi hän painaen päänsä kallelleen ja hypistellen ainoata housunkannatinta.

— Vai et ole. Kuulehan, joko se Nilsin könttyrä on noussut?

Ne olivat niitä Lypsy-Marin lempinimiä. Mutta pikku Ingvar tiesi, että Mari tykkäsi Nilsistä, vaikka hän nimittelikin tätä milloin miksikin. Hän vastasi rauhallisesti:

— Nukkui se vielä ... Nils.

— Semmoinen unikeko! Ja toisten pitää heilua vain jo aamuviideltä.

Mari potkaisi jakkaran lehmän kupeelle ja rupesi lypsämään. Se kävi reippaasti, tosin vähän kovakouraisesti, niin että lehmät pakkasivat potkimaan. Mutta silloin läjäytti Lypsy-Mari niitä lautasille, niin että navetta helähti.

Ingvarin olisi kovin tehnyt mieli näyttää Lypsy-Marille ristiä, mutta hän ei uskaltanut. Mari olisi varmasti tahtonut ketjut, eikä hän raskinut niitä antaa. Hän piti siis aarteensa salassa.

Pian oli karja lypsetty. Lypsy-Mari irroitti lehmät kytkyistä, potkaisi navetan oven auki ja ojentaen Ingvarille kepin navetan nurkasta hihkasi:

— Hei, piispa, astu virkaasi! Siinä on sinulle seurakunta.

Ingvar otti keppinsä ja työntyi kujalle karjansa perään. Hei vain, nyt hän oli miestäpoikaa! Ulos kujasta vain joka sorkka ja suoraan tutuille laiturille!

Navetan ovelta huusi Lypsy-Mari hänelle jotakin.

— Ethän sinä, poika, eväätä mene. Siellä on eväsreppu keittiössä.

Pikku Ingvar kipaisi keittiöön. Kultavitjat helisivät taskussa. Hän sai reppunsa ja juoksi karjansa jälkeen.

Hän oli iloinen. Nyt hän sai taas koko päivän olla yksin, ja hän oli mielellään yksin. Hän ajaisi lehmät Jerusaleminjängän laitaan. Siellä kasvoi heinää jängän laiteilla. Siellä pysyisi karja yhdessä kohden ja hänelle jäisi aikaa leikkeihin.

Samassa muisti pikku Ingvar ristin. Hän otti sen varovasti esille. Kas, kuinka se kimalteli kauniisti! Pikku Ingvar ripusti ristin kaulaansa ja oli samassa Tromssan piispa.

Ketju oli hiukan liian pitkä: risti ulottui melkein polviin. Mutta pikku Ingvar ei siitä välittänyt. Hän oli piispa, eivätkä piispat välittäneet pikkuasioista. Niin oli renki Nils sanonut.

Hei vain, hän oli piispa — ja nuo tuossa, lehmät, olivat pappeja! Hän veisi ne "Konsestooriin". Se oli sellainen ... piispan talon nimi. Sinne oli renki Nils sanonut kirkkoherrankin vietävän, jollei tämä lopettaisi juontiaan.

Jebets-mullikka yritti tiepuoleen, mutta pikku Ingvar ohjasi sen takaisin tielle. Vai sinne ... saraheinää syömään! Ei, Konsestoorissa, Jerusaleminjängän laidassa oli oikeata ruohoa. Sinne kaikki papit!

Hei vain — hän oli piispa, joka paimensi pappeja! Heluna tuolla edellä oli rovasti, joka kerran oli käynyt Lappeassa kirkkoherran vieraana. Se oli ollut suuri, isovatsainen mies, ja äänikin niin römeä kuin Klemmin torvessa.

Niin ... niin. Kunpa jaksaisi kerran puhaltaa niin voimakkaasti, että saisi äänen Klemmin torvesta. Hän oli kyllä koettanut, mutta ei saanut vielä. Klemmin Jouni sai jo ... mutta hän olikin mikkelistä kahdennellatoista...

Mutta — mitäpä siitä, jollei saanutkaan ääntä Klemmin torvesta. Veisata hän kyllä osasi. Ja piispat ... nehän eivät soittaneetkaan torvea, vaan veisasivat.

Pikku Ingvarilla oli omatekoinen virsi. Hän oli sepittänyt sen kerran viime syksynä, kun karja märehti Jerusaleminjängän laidassa. Siinä puhuttiin enkeleistä ja hilloista.

Jerusaleminjängällä enkelit hilloja poimii. Tuokaapa enkelit mullekin Jerusaleminjängältä hilloja ropposella...

Sellainen se oli hänen virtensä. Hän lauloi sitä omatekoisella sävelellä, ja se oli hänen mielestään niin tavattoman kaunis. Ihan sitä veisasi kuin kirkossa:

... hiil-loo-jaa roop-poo-seel-laa.

Se oli melkein samanlainen kuin kirkkoherra Larssenin saarnavirsi, jonka lukkari Gunnar vetäisi niin juhlavasti, että Lindnäsin Mari melkein joka kerta itki sitä kuunnellessaan.

Mutta voi sentään, mikä otus se Jebets oli! Nytkin puski Helunan kanssa ja salpasi toisilta tien.

— Jebets, senkin pässi! Etkö sinä...? Pirkules, aiotko puskea?

Ingvar hotaisi vasikkaa päähän. Siinä touhussa sotkeutui piispanristi hänen jalkainsa väliin. Hän kompastui ja kaatui kyljelleen.

Jebets jäi katsomaan häntä tyhmännäköisenä. Sitten se heitti päätänsä ja laukkasi häntä suorana toisten jälkeen.

Pikku Ingvar kömpi pystyyn. Hänen poskensa hehkuivat. Hän katseli molemmin puolin tietä kuin nähdäkseen, olisiko kukaan kuullut.

Hyvä isä sentään! Hän oli kironnut, kironnut juuri samalla tavalla kuin teki renki Nilskin silloin, kun ei saanut kuolaimia Ruskon suuhun.

Eivät kai piispat saaneet kirotta?

Eivät varmaankaan. Taivaassa kyllä kuultiin. Niin oli Lindnäsin Mari sanonut. Siellä kuultiin aivan yhtä hyvin kuin tiedettiinkin mitä ihmiset ajattelivat. Ja varmaan siellä itkettiin, kun piispat kirosivat.

Ei ... nyt hän ei kiroaisi koskaan ... ei niin kauan kuin olisi piispana ... eikä sen jälkeenkään!

Pikku Ingvar oli sentään hyvilläänkin. Nyt tiedettiin taivaassa, mitä hän oli ajatellut, ja nyt ei häntä rangaistaisi.

Mutta olipa sääskiä, oli totisesti! Niinkuin pilveä! Ja paarmoja! Kävi sellainen surina että oikein. Paarmat hyökkäsivät lehmien kimppuun, jotka siitä äityneinä lähtivät laukkaamaan. Ingvar taittoi lepikosta lepänoksan ja rupesi sillä huiskimaan.

Ei, hän ei saattanutkaan ajaa lehmiä Jerusaleminjängän laitaan. Siellä ei karja saisi yhtään rauhaa syöpäläisiltä. Hän ajaisi ne Kermikkätunturiin. Se oli lähempänä, ja siellä tuntui aina tuuli jonkin verran.

Pikku Ingvar muutti suuntaa. Hän poikkesi oikeaan ja tuli hetken päästä polkutielle. Sieltä päästiin Kermikkätunturin kuruun ja niin nousemaan ylätasangolle tunturin juurelle.

Ollapa niin monta jalkaa lehmällä kuin kärpäsellä. Kävisi matka paljon joutuisammin. Ja voidapa kulkea aina suoraan ... selkä maahankin päin ... niinkuin kärpänen. Se olisi jotakin.

Pikku Ingvar asteli karjan perässä ja katseli kaulassaan riippuvaa ristiä. Ajatella, että hänellä oli samanlainen risti kuin Tromssan piispalla! Kotona pappilan pirtissä hän ripustaisi sen seinäkellon alle eikä siihen saisi koskea kukaan. Eikä hän lainaisi sitä velimiehille eikä Klemmin Jounille. Puhaltakoon torvea, kun kerran äänenkin sai... Hänellä oli kultainen risti.

Isona hän tekisi ketjuista kellonperät ja panisi ristin riippumaan niihin. Se olisikin toista! Silloin hänen vasta sopisi pitää takkia auki, niinkuin Finn-Paulsenin Arnoldkin piti. Eikä Arnoldilla ollut kellonperissä muuta kuin karhun hammas.

Huhuu! Jopa tultiin Kermikkäkuruun. Täällä niitä kukkia kasvoi: kurjenpolvia, leiniköitä ja juhannuskukkia, joukossa kissankelloja ja valeriaanoja. Pikku Ingvar vaelsi ylpeänä kuin kuningas kukkien keskitse. Hän kuvitteli tulevansa kylään, joka oli kokoontunut piispaa vastaanottamaan. Kas niin ... hatut päästä pois vain!... 'Hyvää päivää, hyvää päivää!...' 'Jumalan terve, Jumalan terve!...' Niin — tässä se piispa nyt kulkee, hyvät ystävät. 'Jaha, jaha ... siellä on Kriston-Simu, kulkukauppias.' 'Milloin Kristo on kyläään tullut?' 'Onko Kristolla housunkannattimia?' 'Onko ... on ... no, sepä hyvä.' 'Tromssan piispa ostaa, sillä hänellä ei ole kuin puolikas, joka ulottuu yli rinnan ja selän!...

Ingvar oli pysähtynyt pitämään puhetta pitkälle, punapäiselle ohdakkeelle.

Huhuu! Olipa kukkia Kermikkäkurussa, kukkia kaikille Lappean pikkutyöille seppeleiksi. Mutta Tromssan piispa ei nyt viitsinyt ruveta niitä sitomaan, vaikka hän kyllä osasi ja tiesi, kuka sellaisen mielellään olisi ottanut. Ehkä takaisintullessa illalla...

Lehmät nousevat loivaa tunturinrinnettä ylös. Ohoo, jopa ollaankin perillä kohta. Ja täällä rupeaa tuntumaan tuuli ja täältä rupeaa kohta näkymään kirkonkylä.

Pikku Ingvar kiipesi perässä. Hei vain, kohta oltiin perillä! Nyt ... nyt ... hei! Siellä näkyi kirkko ja pappila ... ja pitkä venerivi rannalla. Pappilan pihalla kulki ihmisiä edestakaisin. — Hakivat jotakin ... mitä lienevät hakeneet.

Pikku Ingvar otti eväsreppunsa esille ja rupesi syömään. Mitähän se Liise nyt oli pannut? Se Liise pisti toisinaan pannukakunkin kappaleen reppuun. Olipa kerran ollut kolme korppuakin. Se Liise oli hyvä ... vaikka olikin toisinaan hermostunut ja tuisi ja räiski... Hän, Ingvar, kantoikin Liiselle ahkerasti puita eikä koskaan laulanut ryöttiä, vaikka renki Nils käski. Sellaisiakin hän oli oppinut, niinkuin esimerkiksi:

Aukaise sinä plikka sinun luhtisi oo-vi...

Mutta ne olivat ryöttiä sellaiset laulut eikä hän ruvennut sellaisia laulamaan, huihai! Eikä se sopinut piispalle... Tromssan piispalle.

Pikku Ingvarilla oli suu täynnä voileipää. Hei vain, täällä istui Tromssan piispa pappeineen Konsestoorissa ja söi. Ja olipa hänellä oikein piispaneväät: kuoripäällisiä perunoita ja merisilliä sekä leipää ... tietysti leipää. Voita ei Liise ollut muistanut mukaan pannakaan. Mutta mitäpä siitä ... eivät piispat voita syöneetkään. Se oli heistä liian jokapäiväistä. Piispat söivät kuoripäällisiä perunoita ja merisilliä ... ja leipää ilman voita. Eivätkä he tarvinneet haarukoita eikä lautasia, ei, he olivat paljon kätevämpiä: he söivät hyppysistään ja nuolaisivat taitavasti sillinrasvan sormenpäistään.

Mutta nyt kinkereitä pitämään! Ei saanut koko päivää syöntiin tuhlata. Hei, nyt alkoivat piispankinkerit Kermikkätunturissa ja luetettavia oli kaikkiaan kahdeksan täyttä ja kaksi rippilukuun pyrkivää.

Pikku Ingvar kokosi eväät laukkuunsa ja hyppäsi pystyyn. Kinkerikunta oli huudettava numeroittain. Niin teki kirkkoherra Larssenkin aina. 'Heinätorppa, numero viisi!' 'Oliko ketään Heinätorppasta?' 'Jaa, jaa ... Lööres Klaavu, vanha kansimies *Tokkimukselta*.' 'Monestiko purjehdit tasaajan yli, vanha Lööres?' 'Vai viisikymmentä kertaa...' 'Mutta eiväthän ne nämä kuulu kinkereihin ... se kun se meillä vanhoilla merikarhuilla tahtoo aina riipaista...' 'Mitä merkitse tällainen kastaminen?... Niinhän se ... niinhän se ... suunnilleen ... "vanha ihminen" jäi pois, Lööres ... katsopa, se "vanha ihminen", joka meissä rikeeraa...' 'Mutta eihän se vanha ole enää nuori ... niin, niin.'

Pikku Ingvar kääntyi vanhan, notkoselkäisen lehmän puoleen. Se oli Jakkerkukka, kuusitoista kertaa kantanut, mutta silti miltei paras lypsäjä koko laumassa. Hän ojensi sauvansa Vakkerkukkaa kohti ja jatkoi:

— Minkätähden sinut kristityksi kutsutaan? Eikö Maareta-muori muista? Eipä taida Maareta-muori enää nähdä kirjaa viljoa... Vai huonot ovat lasit ... huonotpa näkyvät olevan. Eikö Kriston-Simu enää pidä laseja kaupan?... Luehan nyt sentään jotakin ... 'kaikille yhteisesti'... Kas niin ... kas niin ... meneskenteleehän se vielä. 'Tämä on laki ja profeetat.'

Pikku Ingvar heilautti keppiään kuin vahvistukseksi viimeisille sanoilleen ja kääntyi Jebetsin puoleen:

— Jaha ... sinä pyrit rippikouluun. Mikä se olikaan nimi?... Jebets? ... vai Jebets ... sehän on kaunis

nimi. Ja kenen sinä olitkaan poikia?... Jaa, jaa ... vai sen poikia ... kylläpä isäsi tunsin. Menevätkö ne pikkuprofeetat? Kas niin ... annahan luistaa... 'Se Fannia hakkaa Sakaria Malakia'... Onpa se historia päässä. Tulehan syksyllä pappilaan ... mutta tuo otsatukka pitää leikata pois.

Hyvinhän ne kinkerit luistivat. Pikku Ingvar oli iloinen. Häntä oikein nauratti: — Jebets oli kuunnellut kuin mikäkin metsäperäläinen, silmät tyhminä päässä. Se oli sellainen jukuripää se Jebets, ettei se ensi kerralla päässyt. Sai käydä yhtä monta vuotta kuin Hattu-Jouni.

Huhuu! Olipa täällä hauska! Aurinko paistoi niin lämpimästi. Se oli polttanut kuumaksi laakakivenkin, jolta Ingvar piti saarnojaan. Ihan poltteli jalkapohjia. — Mutta kuulutuksen hän ainakin luki:

— Nyt kun lähtee tamppi,[1] siinä Ruusenkamppi, matkaa Hammerfestiin, sieltä Puutapestiin kirkkoviinin noutoon, nyt kun aikaa joutoon herra Ruusenkampill' hyvää on. Rippipyhä siksi ensi mikkeliä siirtyy Lappeassa, jollei palaamassa herra Ruusenkamp vain ennen oo.

[1] Tamppi, norj. *damp* (lyhennys sanasta *dampbaad*) = höyrylaiva.

Hei, siinä se oli kuulutus kirkkoviinistä ja herra Ruusenkampista, joka kerran lähti muka Budapestiin ja houkutteli kirkkoväärtiltä rahoja — muka kirkkoviinin ostoon, mutta jäikin sille tielle koko mies. Siitä oli joku velikulta tehnyt runon, jota kylän poikaset toisinaan hokivat. Pikku Ingvar muisti paljon kertomuksia herra Ruusnkampista, joka oli ollut niin hienon ja ylhäisen näköinen ja kulkenut valkoisessa kaulahuivissa arkenakin, mutta sellainen veijari, ettei toista koko Ruijassa. Matkusteli milloin amtmannina, milloin vuori-insinöörinä, milloin minäkin, ja petkutti rahat yksinkertaisilta tunturi-ihmisiltä. Oli istunut Trondhjemissäkin muutaman kerran, mutta palannut sieltä aina yhtä hienona ja yhtä hymyilevänä Lappeaan, missä oli milloin nimismiehen, milloin kauppiaan palveluksessa — toisin vuoroin kirjoituspulpetin takana, toisin vuoroin makasiinissa jauhoja punnitsemassa — viimeksimainitussa toimessakin valkoinen kaulaliina kaulassa ja hansikkaat kädessä. Kunnes oli muutamana päivänä kertonut kirkkoväärtille lähtevänsä Budapestiin ja saanut tältä rahoja kirkkoviinin ostoa varten ja niin hävinnyt.

Huhuu. Kylläpä oli hauskaa. Aurinko paistoi niin raukaisevasti, että ihan uuvutti. Pikku Ingvar haukotteli ja katseli ympärilleen. Siellä hääri yhä ihmisiä pappilan pihalla. Nyt niitä oli piha ihan mustana. — Mikähän kokous siellä oli? Hohoooi...

Lehmät olivat asettuneet märehtimään. Ingvar laskeusi kiveltä alas ja heittäytyi pitkäkseen sen varjoon asettaen piispanristin vatsansa päälle. Taivaalla purjehti yksinäinen, vaalea pilvenhattara. Pikku Ingvar katseli sitä. Se oli kuin maantien pölyä... Siellä ajeli enkeli kyydillä pitkin Linnunrataa kotiinsa. Hän palasi maan päältä, jossa oli käynyt Jumalan asioilla... Se oli sama enkeli, joka oli pudottanut ristinkin... Nyt se pysäytti ja katseli alas.

Pikku Ingvar pullisti vatsaansa: enkeli sai nähdä, että hänellä oli risti tallessa.

Hei, taas ajoivat. Taivaan maantie pölisi, kyytipoika löi hevosta selkään, enkelillä oli kiire... Sen piti joutua taivaaseen ennen piispantarkastusta...

Pikku Ingvarin silmät painuivat umpeen. Hän näki unta:

Taivaan maantietä ajoi enkeli ja hän, Ingvar, istui enkelin vieressä piispanristi kaulassa. Takana istui kyytipoika, joka muistutti niin ihmeen paljon Klemmin Jounia, mutta ei kuitenkaan ollut Jouni. Hänellä oli pitkä, valkoinen mekko päällä ja lapinlakki päässä. Ja hän hymyili Ingvarille joka kerta, kun tämä katsoi taaksensa. Nyt tunsu Ingvarin hänet: se oli Patriksenin Niila, joka oli hukunut kaksi vuotta sitten. Hänen olisi tehnyt niin kovin mieli puhutella Niilaa, mutta ei uskaltanut enkelin vuoksi.

Mentiin huimaavaa vauhtia. Pilvet pöllähtivät tien molemmin puolin kuin vakaiset savupatsaat. Virstantolpat ihan vilahtelivat. Hevosella, joka muistutti pappilan Ruskoa, oli siivet selässä. Se hirnui ja laukkasi niin, että Ingvar oli pelosta pyörtyä. Mutta — nyt tultiin kievariin. Kievarin isäntä tuli pihalle vastaan. Hän oli vanha, harmaapartainen mies, yllään samanlainen valkoinen mekko kuin Niilallakin. Hän kumarsi enkelille, ja samassa Ingvar tunsu hänet: se oli Peterin Pekka, joka ennen oli pitänyt kievaria Lappeassa.

Pekkakin tunsu Ingvarin. Hän hymyili ja tuli antamaan kättä.

— Vai täällä se Ingvar matkustaa. Niin, sinustahan on tullutkin piispa, ja nyt on meilläkin kerran piispantarkastus.

Ja Pekka-vaari hymyili niin, että Ingvarin tuli hyvä olla.

— Mikäs se täällä on kievaria pitäessä, kun on tällaiset hevoset... Näillä pääsee, kun näillä on siivet.

Ja matkustavaiset ovat kaikki siivoja, niin tavattoman siivoja ja hiljaisia.

Siinä tuli kyydin vaihdos. Patriksenin Niila jäi kievariin, ja Peterin Pekka lähti itse kuskaamaan enkeliä ja Ingvaria. Nyt ei Ingvar enää malttanut vaieta. Peterin Pekan läsnäolo rauhoitti häntä niin erinomaisesti. Hän kääntyi Niilan puoleen ja kysyi:

— Mitenkäs täällä menee, Niila?

Niila hymyili samalla tavalla kuin Pekka-vaarikin ja näytti suurta kultarahaa.

— Tällaisia juomarahoja, sanoi hän vain.

Hei, sitä lähdettiin taas! Peterin Pekka löi hevosta selkään. Sinne jäi kievari ja Patriksenin Niila juomarahoineen. Pekan hevonen oli vielä parempi menemään kuin äskenen. Se hyppi pilvien läpi sieraimet renkaina ja kiesit heiluivat kuin laiva. Mutta nyt alkoi jyrkkä ylämäki, joka johti niin tavattoman korkealle, että ihan silmiä huikaisi, kun sinne ylös katsoi. Hevonenkin alkoi kulkea käymäjalkaa, ja Peterin Pekka sai aikaa jutteluun:

— Jaa, jaa ... vai että sinä, Ingvar, tulit meille piispantarkastusta pitämään. No ... täällä ovat nyt kaikki hyviä lukijoita ... niin että mikäpä se siinä... Eihän tänne ruunankummeja huolita ... huihai.

Ingvar meni ihan kylmäksi. Hänenkö piti taivaan ihmisiä luettaa? — Hän kääntyi Pekan puoleen ja kysyi:

— Pitääkö minun Jumalakin luettaa?

Pekka hymyili omituista taivaallista hymyään:

— Tietysti ... vai miten se nyt oikeastaan on? Pekka kääntyi kunnioittavasti enkelin puoleen.

— No ei sitä nyt taida sentään tarvita, vastasi tämä hiukan kärsimättömästi.

Pikku Ingvar katsoi silloin sivulleen ja hän ihan jähmettyi: enkeli, joka istui hänen vieressään, olikin Ruusenkamp.

Pikku Ingvarille tuli tavaton hätä, hän ihan vapisi. Miten oli Ruusenkamp tänne päässyt? Hän tarkasti vierustoveriaan lähemmin. Aivan oikein: valkoisen viitan alta näkyi kulunut hännystakki, ja kaulassa oli nuhraantunut, valkoinen kaulaliina.

Pikku Ingvar ei tiennyt, mitä hän olisi tehnyt. Hän oli varma, että Ruusenkamp oli vetänyt nenästä näitä taivaan esikartanon asukkaita niinkuin ennen maan ihmisiä. Ja nyt hän oli pyrkimässä taivaaseen. Pikku Ingvar oli niin hätäntynyt, että sydän ihan pakkasi pysähtymään. Ei, Ruusenkamp ei pääsisi perille. Hän, pikku Ingvar, kyllä pitäisi siitä huolen. Jos hänen ei onnistuisi vihjaista Peterin Pekalle, kuka hänen kyydittävänsä oikein oli, sanoisi hän sen Jumalalle taivaan portilla. Sanoisi, ihan varmaan sanoisi! Kertoisi, kuinka Ruusenkamp oli petkuttanut kirkkoväärtiltä rahat ja aikonut muka mennä Budapestiin kirkkoviiniä noutamaan, ja kuinka kirkkoväärti oli surrut itsensä harmaaksi, koska köyhän seurakunnan rahat joutuivat veijarin taskuun. Siellä ... taivaan portilla joutuisi Ruusenkamp kiinni. Häneltä otettaisiin rahat pois ... ja hän, pikku Ingvar, toisi ne tullessaan kirkkoväärtille takaisin...

Tuli vastaan veräjä. Peterin Pekka laskeutui kärryistä mennäkseen veräjää aukaisemaan. Silloin kääntyi Ruusenkamp Ingvarin puoleen ja katsoi tätä hirveän vihaisesti silmiin.

— Muistakin olla kertomatta, kuka minä olen.

Pikku Ingvar väänteledi hänen katseensa edessä. Häntä pelotti niin tavattomasti. Mutta samassa hän muisti, minne oltiin menossa, ja hän vastasi rohkeasti:

— Minä kerron, että sinä veit Lappeen viinirahat!

Silloin julmistui herra Ruusenkamp. Hän tarttui Ingvaria käsipuolesta ja puristi niin, että ihan huuto oli päästä ... puristi ja rupesi pudistelemaan niin, ettei hän olisi enää ääntä saanutkaan ... ja huusi:

— Kukas sinulle piispanristin antoi?

Pikku Ingvar kavahti istumaan. Hänen edessään seisoivat ihmisiä, joita hän ei tuntenut. Joku oli polvillaan hänen vieressään ja piteli käsivarresta kiinni. Hän luuli Jumalan lähettäneen hänelle apua ja puhkesi itkemään:

— Älkää päästäkö Ruusenkamppia... Hän petkutti Lappean viinirahat.

— Mitä ... sehän hourii koko poika.

Nyt vasta sai Ingvar oikein silmänsä auki. Hänen ympärillään seisoivat suuri joukko ihmisiä. Siinä oli kirkkoherran rouva, nimismies, molemmat piispanherrat, Anders Klemm, renki Nils ja paljon, paljon kylän väkeä. Kirkkoherra Larssen oli polvillaan hänen vieressään ja näytti tuimalta:

— Kukas sinulle piispanristin antoi?

Ingvar rupesi ääneensä itkemään. Nyt hän ymmärsi, että äskeinen oli ollut vain unta ja että ihmiset pappilan pihalla olivat hakeneet piisparistiä. Hän nyhkytti:

— En minä tiennyt ... kun se oli keittiön portailla...

— Jaa, mutta miks'et tuonut sitä sisälle?

— En minä tiennyt, että se oli piispanristi.

— Ei pidä torua poikaa, huomautti asessori Ingenbritsen. — Hän on löytänyt sen ja lapsellisuudessaan ottanut mukaansa.

Kirkkoherra Larssen tyyntyi. Hän ei ollut vielä koskaan elämässään joutunut niin kiusalliseen asemaan: Tromssan piispan risti oli hävinnyt kuin tina tuhkaan. Hän muisti, että se oli jäänyt keittiön portaille heidän hyppiessään rakennuksen ympäri, ja piispa muisti sen myös. Mutta mikä hirveä isku, kun ristiä ei aamulla löydetty mistään. Eikä kukaan muu ollut liikkunut pihalla kuin Lypsy-Mari. Hänet oli otettu lujille, mutta mitäs se oli auttanut. Lypsy-Mari oli itkeä jollottanut, ettei hän piispanrististä välittänyt, — 'parempi, kun kerran olisi saanut oikein kunnolliset kihlat'. — Mitä tehdä? Ristiä oli haettu koko kylän väellä ... haettu pihat, haettu vainot, pidetty kotitarkastuskin parissa mökissä ... kaikki turhaan. Silloin oli Lypsy-Mari huomauttanut, että jospa Ingvar olisi ristin löytänyt ja pistänyt taskuunsa, — tämä kun oli ollut navetassa jo silloin, kun hän, Mari, oli sinne tullut. Koko hakujoukko suoraan Kermikkätunturille ja — siellä nukkui poika kaikessa rauhassa ison kiven katveessa, piispanristi vatsansa päällä. Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan, kaikkea sitä tapahtuikin!

Abraham Kellonsoittajan joulusaarna

Lapsi on ihmeellinen olento. Sen maailmaantulo saa suuria aikaan.

Se saa ihmiset muuttamaan elämäntapojaan, joihin he jo ovat kasvaneet kiinni pitkien vuosien varrella. Se saa luopumaan tottumuksista — rakkaista, lihaksi ja vereksi muuttuneista tottumuksista.

Ja jos lapsi sattuu syntymään jouluna ja vielä päällepäätteeksi pappilaan, voi sen maailmaantulo merkitä kerrassaan suurenmoisia muutoksia talon elämässä ja tavoissa.

Voi käydä niin, että papilta on jäänyt joulusaarna pitämättä väkijuomien vuoksi. Se ei ehkä ollut tapahtunut usein, mutta tuona jouluna se teki entistä surullisemman vaikutuksen. Pappi oli jouluaamuna palannut kaupungista juovuksissa, mennyt kamariinsa ja ruvennut siellä jatkamaan tyhjentäen maljan toisensa jälkeen — yksinään ja pitänyt lopuksi hautajaispuheita kamarinsa huonekaluille. Ne olivat hänen mielestään olleet laivoja, joilla hän kerran oli purjehtinut, ja ne olivat menneet pohjaan kaikki. Mutta sinä joulupyhänä syntyi taloon lapsi, pieni, itkevä lapsi. Se sai muutoksen aikaan. Pappi kuuli lapsen itkun omaan huoneeseensa, ja hänen humaltuneissa aivoissaan muuttui tuo itku hätähuudoksi hänen haaksirikkoonsa joutuneen elämänsä vuoksi. Siitä joulusta alkaen ei pappi enää milloinkaan laiminlyö pyhän virkansa velvollisuuksia väkijuomien vuoksi — ei vaikkapa hän sattuisi olemaan itse Lappean pappi Klemet Larssen. Hän hoitaa virkansa nuhteettomasti siitä lähtien, ja siitä hän saa kiittää pikkuista poikaa, joka syntyi joulupäivänä Lappean pappilaan. Mutta täysin raitista hänestä ei silti vielä tule, ei, — muuten hän ei olisikaan Klemet Larssen, entinen merilaivan kapteeni. Ei, hän ottaa kyllä ryypyn vielä senkin joulun jälkeen, mutta taidolla, suurella taidolla.

Niin — lapsi on ihmeellinen olento, varsinkin jouluna syntynyt. Paljon se saa aikaan, sillä sen valta on suuri. Joulusaarnan keskeytyksen Lappean kirkossa se saa lukea saavutustensa joukkoon — jo ennen syntymäänsä, sillä saarna sai sattui pitämään itse papin rouva, entinen Bergenin piispan tytär. Ja Abraham Kellonsoittaja saa kiittää lasta siitä, että hänkin kerran sai näyttää papillisia lahjojaan. Sekin tapahtui samassa Lappean kirkossa ja itse joulupäivänä.

Niin — Lappean pappilassa olikin vuosien varrella tuntunut siltä, että jotakin puuttui. Kirkkoherra Klemet Larssen tiesi sen, ja Ingegerd-rouva tiesi sen myös: heillä ei ollut lasta. Kuinka hän oli sitä

toivonut heidän avioliittonsa ensi aikoina — Ingegerd-rouva — tuollaista pientä, avutonta olentoa, jolle saisi antaa lämpimän sydämensä koko hellyyden. Oi, hän oli kaivannut lasta yksinäisinä syysiltoina, jolloin hän odotti miestänsä Tromssasta palaavaksi ja pelko ja vavistus sydämessä koetti katseellaan puhkaista pimeyttä Jäämeren yltä. Sellaisina hetkinä hän olisi painanut lasta rintaansa vasten ja kertonut sille sydämensä tuskan, jota hän tunsu Klemetin, rakastetun Klementinsä vuoksi.

Ja sitten — kun Klemet olisi tullut ja hän, Ingegerd, jo askelista olisi erottanut, missä tilassa hän oli, hän olisi ottanut lapsen syliinsä ja mennyt miestänsä vastaan sanoen: 'Katsohan, Klemet, meidän poikaamme!' Ja Klemet olisi ottanut lapsen syliinsä ja itkenyt sekä pyydellyt lapselta anteeksi kaupunkimatkojaan ja ryyppyretkiään, pyydellyt anteeksi huonoa viranhoitoaan ja kurjaa elämäänsä. Ja se, mitä hän olisi lapselle puhunut, olisi ollut tarkoitettu lapsen äidille. Oi, sen olisi Klemet tehnyt, sillä hän ei ollut koskaan voinut vastustaa lasta, — Klemet, jolla on niin kultainen sydän.

Samaa oli tuntenut kirkkoherrakin. Hänkin oli usein mietiskellyt samaa asiaa. Kuinka monta kertaa hän olikaan seisonut Tromssassa kirjakaupan ikkunassa ja katsellut lasten leluja. Siinä oli riippunut sellainen mukava vene, pienenpieni, mutta niin ihmeesti samannäköinen kuin *Margareetan* pelastusvene — sama, jossa hän oli pelastunut hukkuvasta laivasta. Hän oli seisonut ikkunassa ja katsellut venettä, väliin pitkäänkin, ihmisten kiukutellen kulkiessa ohi. 'Äh, ollapa poika, pikkuinen pojanressu kotona Lappeassa!' — Niin hän oli ajatellut katsellessaan leikkivenettä, jossa hän vähitellen oli ruvennut näkemään elämänsä vastoinkäymisten vertauskuvan. Juuri samanlainen oli ollut *Margareetankin* vene. Oh, hän muisti, kuinka hän oli soutanut aliperämiehen kanssa Atlanttia vuorokauden toisensa jälkeen tähystellen laivaa ja muistellen nuorta vaimoan Bergenin piispankartinossa. Ja lopuksi oli pelastusvene mennyt nurin, aliperämies kadonnut aaltoihin, ja hän yksin, hän — Klemet Larssen, pelastunut. Ja nyt hänellä ei ollut poikaa, jolle olisi veneen ostanut... Klemet Larssen oli seisonut kirjakaupan ikkunassa ja sielussaan vaikeroinut hukkaanmennyttä elämäänsä.

Mutta maailmassa tapahtuu ihmeitä. Viime piispantarkastuksen jälkeen oli sellainen tapahtunut Lappean pappilassa: kirkkoherra Larssenin rouva odotti lasta. Siitä puhuivat jo kaikki kirkonkylän vaimot. Moni heistä teki asiaa pappilaan vain saadakseen varmuutta kuulemaansa. Ja tervehtiessään kirkkoherran rouvaa he katsoivat häntä keskiruumiin paikkeille. Oh, nuo häpeämättömät, suurisuiset muijat, jotka kyllä ottivat asiasta selvän! Ja nyt sai Lappean pieni kirkonkylä uuden odotuksen aiheen: tyttökö vai poika? Siitä löivät muijat kahvia juodessaan vetoa, ja Klemmin Anetti, suuri, luiseva eukko, joka aina haasteli hirveän leveästi, tokaisi nuuskatessaan: 'Sen minä sanon, ettei pappilan rouva rupea tyttöjä rustaamaan, kun kerran rupeaa. On hän siksi korkea lähtöä!'

Pieni kirkonkylä jakaantui eri puolueihin, toisin sanoen: kirkonkylän vaimot. Miesväki ei viitsinyt mokomalla päätänsä vaivata. Se korjaili pyydyksiään, sylki ja sanoi: 'Kun tulee, niin tulee ja sillä hyvä.' Professori Krusenholz ja Abraham Kellonsoittaja oleskelivat edelleenkin pappilassa. Heidät oli kirkkoherra Larssen pyytänyt kummeiksi.

Vähää ennen joulua lähti kirkkoherra sitten Tromssaan. Kirkkoherran rouva oli varoitellut, että hän vain kauniisti matkustaisi. Larssen oli huitassut kädellään. Kyllä hän tiesi.

Mutta se *Margareetan* pelastusvenettä muistuttava leikkikalu oli vastoinkäymisen vertauskuva. Ostettuaan sen ja juuri kävellessään katu satamaan päin hän tapasi Kapteeni-Mikon, ja silloin piti tietysti lähteä Mikon laivalle, joka makasi ankkurissa jonkin matkaa kaupungista. Ja arvaamattakin on selvä, mikä seuraus siitä oli: tuli sellainen juhla, ettei Larssen muistanut vuosikausiin sellaista viettäneensä. Tulevalle perilliselle ostettu vene oli kajuutassa kapteenin pöydällä, ja sekös antoi aihetta mitä monipuolisimpiin puheisiin ja maljoihin. Kirkkoherra Larssen kertoi *Margareetasta* ja pelastusveneistä. Erinomaisessa kunnossa kaikki, mutta niin nopeasti humauti alus pohjaan, ettei ehditty irrottaa kuin osa. Ennentuntematon kari, jolle oli laskettu täysin purjein. Ei löydetty merikartalta isonnuhlasillakaan, mutta jopa tiedettiin heti kun *Margareeta* meni pohjaan, — tiedettiin kyllä ja selitettiin merikoulussakin Bergenissä. No, kyllähän sitä sen jälkeen oli hyvä selittää, kun hän, Klemet Larssen, oli sen ensin "merkinnyt". Jaa, jaa ... se ei ollut merenkulkukaan niin yksinkertaista kuin moni ehkä ajatteli. Mutta pikku pojasta (Klemet Larssen puhui koko ajan pojasta) vasta merikapteeni tulisi. Totisesti, ja malja sen päälle!

Klemet Larssen ei muistanut, montako maljaa hän sinä päivänä tyhjensi. Hän unohti kaikki siinä suuressa juhlahumussa, minkä Kapteeni-Mikko hänelle valmisti. Lopuksi lyötiin korttia vanhojen merikapteenien tapaan ja katsottiin, tuliko siitä poika vai tyttö. Kortit näyttivät poikaa, aina vain poikaa, ja sekös oli Klemet Larssenista mieleen. Kaupunkiin soudettaessakin hän puhui vain pojasta, siitä pojasta, josta oli tuleva kuuluisampi kapteeni kuin isästään. Hänen elämäntiensä kulkisi vain toisella tapaa: hän ei ainakaan lopettaisi pappina niinkuin isä, joka kerran oli ollut uljain mies merikapteenien illallisilla Lontoossa.

Klemet Larssen hoippui asuntoonsa kädessään kirjakaupasta ostamansa leikkivene, ja hän oli niin

tavattoman onnellinen. Hän tarjoutui vastaantulijoille selittämään veneen merkitystä, sillä hän oli niin ylen onnellinen. Mutta tromssalaiset olivat niin epähienoja, etteivät viitsineet kuulla. Klemet Larssen meni siis asuntoonsa ja paneutui nukkumaan asettaen leikkiveneen tuolille sänkynsä viereen. Mutta sitä ennen hän sai talon emännälle, leskirouva Rasmussenille, selittää veneen merkityksen: se oli ollut häntä aina muistuttamassa elämän vastoinkäymisistä ja pettymyksistä, mutta nyt se oli muuttunut ennen aavistamattoman onnen sydäntä sykehdyttäväksi symboliksi. Kyllä rouva Rasmussen ymmärsi, jolla itsellään oli lapsia ja jonka miesvainaja myös oli ollut merikapteeni. Oh, hyvänen aika, joka kerta kun hän näki vintillä Rasmussen-vainajaa kapteeninlakin, hän muisti miestänsä ja samalla turkkuri Lydertiä, joka oli lakin valmistanut. Oh, tuo turkkuri Lydert oli viettänyt monta vuotta Pariisissa muutamassa isossa turkkuriliikkeessä ja saanut sellaisen hienon olemuksen, että se tuntui vuosien takaakin. Ja ranskaakin hän oli puhunut niin että kelpasi tulkiksi kenelle hyvänsä. Oh, niin ne ajat muuttuivat! Siellä olivat molemmat, Rasmussen ja Lydert-mestari tuonen tuvilla. Jaa, jaa rouva Rasmussenille ei ollut elämä ollut leikkiä myöskään, mutta kyllä nyt tuollainen pikkuinen leikkivene oli oikein soma lahja.

Kun Klemet Larssen aamulla heräsi ja huomasi tuolilla sängyn vieressä leikkiveneen, hän häpesi ja pisti sen kiireesti piiloon. Oh, hän oli taitanut hummata eri tavalla edellisen päivän kuluessa. Se sai nyt riittää, sillä joulu oli kynnyksellä ja hänellä oli kiire kotiin. Mutta laivalla, kotimatalla, hän innostui jälleen ryyppäämään kapteenin kanssa. Hän oli käynyt niin merkillisen hellämieliseksi sen jälkeen kun oli saanut varmuuden isäksitulostaan. Ennen hän ei ollut läheisemmin seurustellut rannikkohöyryjen kapteenien kanssa. He olivat hänen mielestään kovin vähäpätöisiä olentoja. Ei, siihen tarvittiin Tyynen meren tuttavuus, ennenkuin jotakuta voitiin *kapteeniksi* kutsua. Mutta nyt — nyt hän oli muuttunut. Rannikkohöyry *Turskan* kapteeni, punapartainen Jesperdal oli hänen mielestään kerrassaan erinomainen mies. He maistelivat kapteeninhytissä, Klemet Larssen esitti lähempää tuttavuutta, jutteli merimatkoistaan ja haaksirikoistaan. Ainoa meri, jolla hän ei ollut vielä haaksirikkoa tehnyt, olikin Jäämeri. Hahhaa, se oli merkillistä! Mutta — hän ei ollut Jäämerta purjehtinutkaan koskaan muuna kuin pappina, ja papit tekivät harvoin haaksirikkoja. Malja sen päälle! Oh, se oli mukava matka, vaikka puhalsikin jäätävän kylmästi, niin että laivankansi kiilteli jääkuoren peitossa. Matkustajat olivat vetäytyneet kannen alle, kaikki muut paitsi Klemet Larssen. Hän jutteli kapteeninhytissä ja kilisti. Lopulta hän otti kirjakaupasta ostamansa leikkiveneen turkin povitaskusta, ja silloin sai keskustelu uuden käänteeseen. Ne lapset, ne lapset! Jesperdalilla oli puoli tusinaa lapsia. Nuorin poika oli kansimiehenä *Turskalla* ja vanhin koneenkäyttäjänä *Victoria Njansalla* Keski-Afrikassa. Klemet Larssenin piti oikein kädestä katsella Jesperdalin nuorinta poikaa ja esittää itsensä "sedäksi". Ne lapset, ne lapset ... ja varsinkin pojat! Vai *Victoria Njansalla*! Kautta pohjoisnavan ja päiväntasaajan! Vesi se veti merimiehen lasta, olipa tämä sitten vaikka kuussa. Malja sen päälle! ... niin ... niin ... merimies tulisi hänenkin pojastaan (Klemet Larssen oli aivan varma, että se oli poika), kapteeni, merikapteeni... Joko oli vanha? Herra siunatkoon, ei se vielä ollut vanha eikä nuori ... ei vielä syntynytkään. Mutta syntyisi kun joutuisi, siitä sai Jesperdal olla varma. Hänen vaimonsa — kai Jesperdal sen tiesi — oli Bergenin piispan tytär, eikä se suku ollut vielä jättänyt viemättä perille ainoatakaan asiaa, johon oli kerran ryhtynyt.

Klemet Larssen jutteli kapteeni Jesperdalin kanssa vaimostaan ja itki. Siinä oli sitten vaimo! Herra paratkoon, sellaista ei löytynyt koko Ruijasta. Jesperdal sai painaa mieleensä, että piispantyttö oli ottanut kapteeninluokkaisen, joka joi. Olisiko joku toinen ruvennut rähjäämään juopon miehen kanssa pahaisessa Ruijan seurakunnassa? Ei kukaan. Jok'ainoa muu olisi heittänyt ja sylkäissyt: 'pthyi, kissa!' Mutta tämä ei sylkäissyt, vaan sanoi: 'rakas Klemet!' Oliko Jesperdal nähnyt sellaista vaimoa.

Jesperdalin täytyi myöntää, ettei hän ollut. Hänen vaimonsa sanoi hyvin usein 'pthyi, kissa!' — sanoipa vielä pahempaakin, kun oikein suuttui. Mutta hän ei ollutkaan kuin haudankaivaja Pehrmandin tytär Berlevaagista.

Jaa, jaa kirkollista sukua kuitenkin. Klemet Larssen kilisti ja tunsi olevansa miltei sukulainen kapteeni Jesperdalin kanssa.

Niin kului matka haastellessa ja kilistäessä. Klemet Larssen oli vahvasti juovuksissa, kun hänet Lappean rannassa autettiin veneeseen. Renki Nils souti maihin huulet tiukasti yhteenpuserrettuina. Hän ajatteli kirkonmenoja, sillä nyt oli jouluaamu. Kirkkoherraa oli odotettu koko eilinen päivä. Klemet Larssen istui veneen perässä kädessä Tromssasta ostamansa leikkikalua ja kysyi, miten rouva jaksoi.

Hyvin kuului jaksavan. Oli mennyt kirkkoon juuri kun Nils lähti laivaa vastaan.

Klemet Larssen katseli ällistyneenä renkiään. Kirkkoon —? Niin... nythän taisi olla joulu... Mutta — mitä ihmettä hänen rouvansa teki kirkossa? Eihän siellä ... tietysti ollut ketään, kun ei pappikaan ollut kotona.

Hän kokosi väsyneenä ajatuksiaan ja kysyi:

— Mitä se rouva ... kirkossa?

— Aikoi pitää saarnan, kun ei kirkkoherra tullut ajoissa kotiin.

Nyt vasta Klemet Larssen oikein ällistyi. Pitää saarnan ... totisesti ... hän ei ollut turhaan kehnut Jesperdalille vaimoan. Sellainen eukko! Lähteä kirkkoon saarnaa pitämään, kun ei hän ollut kotona. Sellainen eukko! Totisesti, hän ei ollut turhaan kehnut vaimoan Jesperdalille!

Kirkkoherra Larssen katseli kädessään olevaa leikkivenettä ja itki.
Renki Nils veteli rantaa kohti huulet tiukasti yhteenpuristettuina.

Mutta kirkossa, lähellä rantaa ei pitänytäkään jouluaamusaarnaa Ingegerd-rouva, vaan Abraham Kellonsoittaja. Edellisen oli täytynyt luopua siitä yrityksestä erikoisesta tilastaan johtuvien seurausten vuoksi. Niin — hän oli kyllä päättänyt puhua, vaikka tiesikin, ettei saarnaaminen kuulunut naiselle. Mutta hänen tuskansa oli ollut niin suuri, ettei hän ollut saattanut jäädä pappilaan, kun kellot alkoivat soida. Ei, hän tiesi kyllä, että lukkari Gunnar olisi voinut lukea tekstin ja pitää rukoukset. Olihan tämä tehnyt sen monta kertaa ennenkin. Mutta hän, Ingegerd-rouva, pelkäsi niin miehensä puolesta, että päätti itse nousta saarnatuoliin pyytämään armoa Klemet-raukalle, joka juuri nyt tarvitsi virkansa, koska hänelle oli syntymässä lapsi. Ja hän oli varma, että seurakuntalaiset olisivat armollisia.

Hän oli kulkenut kirkkoon suorana ja juhlallisena niinkuin aina, kasvoillaan kaikkivoittava lempeys. Hän oli käynyt sydämessään ankaraa taistelua, joka oli nostanut tuskanhien hänen jalomuotoiselle otsalleen. Heittäkö irti, antaako kaiken mennä nyt, kun hänen toiveensa oli täyttymässä? Ei, sitä hän ei saattanut, ei millään. Hänen lapsellaan piti olla isä, jolla oli edessään varma menestys. Hänhän oli näiden viidentoista vuoden kuluessa, jotka he olivat olleet naimisissa, taistellut Klemetin menestymisen puolesta. Oh, hän muisti ajan, jolloin hän oli kamppailut isänsä, piispa Helgedalin kanssa Klemetistä ja voittanut. Hän oli tehnyt Klemetistä papin kaikkien vastuksien uhalla. Ja näiden kymmenen vuoden aikana, jotka he olivat Lappeassa viettäneet, hän oli taistellut Klemetin viran puolesta sitkeästi, johdonmukaisesti. Kuinka moneen konsistorion virkakirjeeseen hän olikaan omakätisesti vastannut. Oh, niitä oli todella monta. Hän oli aina pyrkinyt tasoittamaan, hän oli kääntänyt pahan hyväksi, sillä hänen sydämessään asui sellainen ihmeellinen voima, joka vaati häntä siihen. Hän oli kerran, nuoruutensa aurinkoisina päivinä antanut sydämensä kapteeniluokkalaiselle, jolla oli syväsiniset silmät ja kaunis, sointuva ääni. Ja mitä hän kerran oli luvannut, sitä eivät vuodet olleet muuttaneet. Klemetin juopotteleva elämä ei ollut pystynyt hänen rakkauttansa sammuttamaan.

Ja nyt ... nyt oli hänen toiveensa täyttymässä: hän oli saamassa liittolaisen, lapsen, joka auttaisi häntä taistelussa juomahimoa vastaan. Sillä hän tiesi, ettei Klemet kestäisi virkansa menetystä. Silloin hänestä ei koskaan enää tulisi miestä. Silloin hänestä vasta tulisi haaksirikkojentekijä sanan varsinaisessa merkityksessä. Entiset haaksirikot eivät olisi mitään sen rinnalla, joka seuraisi viranmenetystä. Ja eikö hän ollut antanut isävainajalle lupausta? Oh, hän muisti sen päivän. Se päivä oli sitova hänen elämässään.

Hän oli kulkenut kirkkoon suorana, juhlallisena, kasvoillaan kaikkivoittava lempeys. Hän oli ollut kuin Debora, joka kävi kanaanilaisia vastaan, ja liittolaisena oli häntä seurannut Abraham Kellonsoittaja.

Siitä tuli merkillinen joulu — joulu, jonka lappealaiset muistivat vuosia jälkeenkäpäin. Virren päätyttyä oli saarnatuoliin noussut Ingegerd-rouva, kasvoiltaan kalpeana, mutta juhlallisena ja suorana kuten aina. Seurakunta oli kelpolailla hämmästynyt aluksi. Mutta kun Ingegerd-rouva oli pannut kätensä ristiin ja lausunut: 'Tämä on se päivä, jolloin vallitsee rauha maassa ja ihmisten keskuudessa hyvä tahto', olivat seurakuntalaiset käsittäneet, mihin hän pyrki: — hän taisteli kirkkoherran puolesta, jonka tiedettiin lähteneen Tromssaan kolme päivää sitten. Ja sen jälkeen hän oli ruvennut puhumaan, ja sitäkö puhetta oli kelvannut kuulla. Hän oli sanonut tietävänsä, ettei saarnatuoli ollut naisia varten. Mutta perustuiko se määräys oikeastaan Raamattuun? Eikö naisprofeetta Hanna esiintynyt Jerusalemin temppelissä kiittämässä ja ylistämässä Jumalaa? Ja eivätkö vaimot pääsiäisaamuna ensimmäisinä rientäneet Vapahtajan haudalle? Oliko Lappean kirkon saarnatuoli pyhempi paikka kuin Vapahtajan hauta? Tuskin. — Yksinkertaiset kalastajat kuuntelivat henkeään pidättäen. Sellaista saarnaa he eivät olleet koskaan kuulleet. Totisesti! Millä oikeudella naiset estettiin esiintymästä seurakunnan kokouksissa? Eiköhän apostoli Paavali ollutkin vain liian yksipuolinen vaatiessaan vaimon vaikenemaan seurakunnassa? Ketä oli mahdottomampi hillitä kuin Anna-Kreeta-muoria, joka nytkin huudahteli liikutuksissaan lyöden käsiänsä yhteen? Häntä eivät pidättäneet piispat eivätkä papit — kirkkoherra Larssenkin vain toisinaan, kun sanoi niin kovin jokapäiväisellä äänellä: 'Soh, Anna-Kreeta-muori!' Eiköhän vain ollutkin väärässä Paavali — se vanhapoika. Lappealaiset tunsivat, että nyt olivat asiat kerrankin oikealla tolalla, ja yksi ja toinen heistä nousi penkistään ruveten puhumaan. Syntyi sellainen liikutus, että sitä oli mahdotonta kuvata. Vaimot juoksentelivat penkistä toiseen anteeksi pyydellen ja anteeksi todistaen, ja kolme eri kyläkunnan miestä saarnasi yhtä aikaa. Peder Jansen, pikkuinen paksu mies seisoi penkissä keskellä kirkkoa vuoroin suorana, vuoroin kyykkysillään ja löi käsivarsiaan yhteen. 'Mikä olen minä tuomitsemaan kirkkoherra Larssenia — minä, joka olen polttanut kruununmakasiinin Berlevaagissa kostoksi nimismiehelle, kun tämä soimasi minua julkisessa kansankokouksessa!' huusi

hän. Ja kääntyen nimismiehen puoleen hän jatkoi: 'Noihin käsiin saa panna kruununraudat ja heti paikalla!' Peder Jansen hyppäsi penkiltä alas ja käveli nimismiehen kanssa ulos kirkosta.

Kun seurakuntalaiset kerran olivat päässeet liikutusten alkuun, oli heitä vaikea keskeyttää. Ingegerdrouva ei sitä yrittänyt eikä hän ehkä olisi siihen pystynytäkään. Hän laskeusi saarnatuolista alas, sillä hän tunsu hetkensä tulleen.

Varsinainen jouluaamusaarnan pito jäi niin ollen Abraham Kellonsoittajan huoleksi.

Hetken kuluttua kuului saarnatuolista voimakas, heleä ääni:

— Lapsi on meille syntynyt ja poika on meille annettu, jonka hartioilla herraus on. Maan äärten asujat hämmästyvät sinun ihmeitäs. Sinä riemuitat auringon nousun ja laskun maat.

Syntyi uusi riemastuksen puuska. Se ei onneksi kuitenkaan kestänyt kauan, vaan tyyntyi vähitellen. Kuului vain voimakasta nyyhkytystä ja nenänniistäntää. Abraham Kellonsoittajan ääni kaikui heleänä yli pienen kirkon. Se oli niin laulava ja sointuva, että kuulijoiden mieleen tuli väkistikin varhainen, aurinkoinen kesäaamu, jolloin vastanousseen ihmisen sydäntä ilahduttaa kukon kaikuva laulu.

Abraham Kellonsoittaja puhui Betlehemin piltistä ja enkelten laulusta. Hän kuvasi jouluyön pimeyden ja avaruuksia yht'äkkiä valaisevan kirkkauden. Oli ollut niin pimeä, että olisi hyvin saattanut pistää vierustoveria silmään — ja sitten niin kirkasta, että olisi vaivatta voinut lukea kaikkein tiheintäkin tekstiä. Ja sitten tuli taas tavallinen yö, hiljainen ja lämmin, niinkuin toisinaan syyskuussa syyspyynnillä lähdön aikana. Paimenet kulkivat yli nukkuvien kotojen matalaäänisesti puhellen ja saapuivat talliin, missä Joosef ja Maria asuivat. Ja katso: siellä paloi kynttilänpätkä pölkyn nenässä, ja sen vapisevassa valossa he näkivät Jeesus-lapsen äitinsä sylissä. Ja oli niin hiljaista, ettei kuulunut muuta kuin hevosten hengitys.

Abraham Kellonsoittaja siirtyi puhumaan Betlehemin piltin merkityksestä. Tämä poikanen oli kauan odotettu, ja hänen tulonsa merkitsi rauhaa ja sovintoa ihmisten kesken, rehellisiä kädenlyöntejä ja sydämellisiä joulurauhantoivotuksia. Ihmiskunta oli verrattavissa kalastajaperheeseen, johon jouluaattona syntyy pikkuinen poika. Sellainen tapaus täyttää vanhempien veljien mielen vielä suuremmalla jännityksellä kuin ensikertainen pitkänsiiman kokeminen isän kanssa kaukana ulkokarilla. Heidän ilonsa olisi täydellinen, jollei joululahjojen jako herättäisi pientä tyytymättömyyttä. 'Minkävuoksi minä en saanut iislantilaista [eräs villapaitalaji], vaikka olen avustanut kalojen perkauksessa yhtä ahkerasti kuin velimieskin?' 'Niinpä niin, mutta isällä ei nyt ollut varoja kahden ostoon.' 'Katsopas tätä miestä, se ei puhu mitään iislantilaisista, makaa vain nyrkki suussa.' 'Niin, siitä pojasta se vielä pitkänsiimanlaskija tulee!' — Tyytymättömyys unohtuu, ja vanhemmat veljet hiipivät varpaillaan vastasyntyneen kehdon ääreen. Oh, se oli sellainen lihava pallukka! Siitä pojasta se vielä soutumies tulisi! — Samalla tavalla vaikutti Betlehemin piltin syntymäkin. Kansallisuuksiin katsomatta ojensivat ihmislapset toisilleen veljenkättä Betlehemin tallinseimen ääressä. Olihan Vapahtaja syntynyt kaikkia varten.

Niin — joulun lapsi saa ihmeitä aikaan. On kuin tulisi Betlehemin piltti vieraaksi siihen taloon, johon jouluna syntyy pikkuinen poika. Sen talon elämässä tapahtuu ratkaiseva muutos. Ennen siellä ehkä vallitsi riita ja epäsopu, nyt rauha ja rakkaus. Ennen siellä ehkä viljeltiin väkeviä ylenmäärin, nyt noudatetaan kohtuutta siinäkin. Senvuoksi hämmästyvät maanäärten asujat vieläkin joulun lapsen aikaansaamia ihmeitä, ja auringon nousun ja laskun maassa vallitsee riemastus.

Abraham Kellonsoittaja luki loppurukouksen ja laskeutui saarnatuolista. Lukkari Gunnar veisasi virrenvärssyn. Kun lappealaiset palasivat kirkosta, tapasivat he kirkkotiellä Lypsy-Marin, pappilan karjakon. Hän kertoi, että kirkkoherran rouvalle oli syntynyt poika ja että kirkkoherra makasi kauniisti kuin lapsi ja itki, yhä vain itki, vaikka kättilö oli vakuuttanut kaiken olevan hyvin ja mitä parhaimmassa kunnossa.

Kaavuonon ruukin vanha patruuna

Sankarimme, professori Christoph Heribertus Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja olivat jättäneet tyyssijansa Lappean pappilan ja matkanneet Kaavuonoon. Ja olipa jo ollut aikakin, sillä puolitoista vuotta oli vierähtänyt tuossa hausassa pappilassa, jossa niin monenmoista oli tapahtunut — viimeksi juhlalliset ristiäiset. Komeat oli nimet saanut kirkkoherra Larssenin poika: Niels Olav Tryggve Klemet Klemetsen, ja korkealle oli professori Krusenholtz kasteveden viskannut. — Mutta heti ristiäisten jälkeen oli kummien ollut matkustettava. Anders Dry, Jyykeän mahtava kauppias oli lähettänyt heille

sanan, että hän tarvitsisi apulaisia tilinpäätäjäsissä, ennenkuin hän lähtisi Arkangeliin keisarintytärtä noutamaan. Sinne olivat nyt sankarimme matkalla. Mutta sitä ennen he olivat päättäneet poiketa Kaavuonon tervehtimään vanhaa patruuna Skålia.

Oh, olipa siitä aikaa, kun Skål-vanhuksella oli ollut herrasvieraita. Nykyajan nuoriso matkusti ohi, vaikka entisaikaan ei olisi tullut kysymyksenäkään, että kukaan olisi uskaltanut sivuuttaa Kaavuonon ruukkia. Se kuului tapaan, sivistykseen, mutta nykyajan nuoriso ei enää välittänyt tavoista. Yhä useammin jäi Skål-vanhus yksin pöytänsä ja oli pakotettu kutsumaan renkinsä avustajaksi iltamaljansa ääreen. Vanhalla patruunalla oli sellainen ihmeellinen vika, ettei hän saattanut yksin maistaa. Ei, hänellä täytyi olla toveri, välttämättä toveri, joka kohotti vaikkapa vain tyhjää lasia ja sanoi: *Skål!* Muuten se ei käynyt. Ja Matti-renki sai säännöllisesti melkein joka ilta töiden päätyttyä käydä tätä velvollisuutta täyttämässä.

Vanha patruuna Ottokar Tophøj — niinkuin hänen nimensä oikeastaan kuului — oli niitä miehiä, joilla ei elämästään ollut enää muuta jäljellä kuin muistot ja konjakkipullo. Hän oli aikanaan omistanut paljon, mutta menettänyt kaikki. Kerran, vuosia taaksepäin hän oli ollut rikas ja mahtava mies, jonka nimi oli kaikunut yli koko Ruijan ja saanut tunturien juurella asuvien ihmisten silmät oudosti välähtämään: — Tophøj — rikkaus — tie rikkauden huipulle! Sillä patruuna Tophøj oli perustanut ensimmäisen rautatehtaan ja näyttänyt, että vuorensenästä aukeni tie suoraan maailman valloittamiseen. Ja jokainen tunturiasukas oli katsellut vuorta talonsa edustalla ja uneksinut suurista rahasummista. Kunnes muutamana päivänä oli levinnyt sanoma laaksoja pitkin, että Tophøj oli tehnyt vararikon ja kaikki myyty niin tarkkaan, ettei miehelle ollut jäänyt muuta kuin vaatteet päälle ja nuori, kaunis rouva, joka kuitenkin muutaman kuukauden kuluttua kuoli — surusta. Silloin hälveni lumous Tophøjn nimen ympäriltä, ja tunturiasukkaat näkivät jälleen vuorissaan vain soraa ja kiveä. He käänsivät katseensa merelle, vanhan elättäjänsä puoleen. — Siitä ajasta alkaen ei enää puhuttu mitään Ottokar Tophøjstä, vaan Ottokar Skålista, sillä ruukinpatruuna oli ruvennut juomaan vallan vimmatusti.

Paljon oli vanha patruuna omistanut aikoinaan. Hänen elämänsä oli ollut kuin satua. Malmi oli virrannut sulattimoon, väkivasarat olivat laulaneet tehtaassa, ja kotona, kartanon salissa oli laulanut hänen jumaloitu vaimonsa, niin että palvelusväki oli unohtanut työnsä ja kerääntynyt salin ovelle kuuntelemaan. Oh, se oli ollut jumalaista aikaa, jolloin laivoja oli lähtenyt rautalastissa ja palannut takaisin täynnä kaiken maailman hyvää. Se oli ollut aikaa, jolloin vieraita oli käynyt Kaavuonon ruukilla kuninkaasta ja ministereistä alaspäin.

Nyt oli tuo aika mennyt. Autioina seisoivat tehdasrakennukset. Kaikki koneet oli myyty. Ainoa, joka rakennuksia lukuunottamatta oli jäänyt myymättä, oli suuri väkivasara vanhassa pajarakennuksessa. Siitä ei patruuna Tophøj ollut saattanut luopua. Hän oli niin lukemattomat kerrat katsellut sen valtaisia liikkeitä ja kuullut sen jykevissä iskuissa varmistuksen omalle onnelleen, että hän oli huutanut sen itselleen. Nyt se seisoi hylättynä vanhan romun keskellä. Jostakin selittämättömästä syystä korkealle ilmaan koholle jääneenä se näytti uhkaavannäköiseltä kuin kohtalo itse, valmiina putoamaan ensimmäisen turmioon tuomitun päähän. Patruuna Tophøjlle se oli muuttunut hänen hävinneen suuruutensa vertauskuvaksi, ja iltaistuntonsa hänen oli tapana lopettaa sanomalla: 'Vanhan väkivasaran malja!' Johon Matti-renki kohottaen tyhjää lasiaan lausui: '*Skål!*' ja patruuna heitti viimeisen konjakkijäännöksen suuhunsa sanoen: 'Hyvää yötä, Matti!'

Yksinäistä on siis patruuna Skålin elämä autiossa Kaavuonon kartanossa. Ei muita ihmisiä kuin Matti-renki ja vanha Priita, joka jo rouvavainajan ajoista on talossa palvellut. Elämä kuluu yksitoikkoisessa hiljaisuudessa. Aamulla nousee vanha patruuna vuoteesta kello kuusi. Hänen ryiskelynsä kaikuu läpi avaran rakennuksen. Priita vie hänelle aamukahvin heti sen jälkeen, kun kuulee hänen rautakorkoisten saappaittensa ensimmäiset askeleet. Vanha palvelija istahtaa pöydän päähän ja kaataa herrallensa kahvia kuppiin. Ensimmäinen kysymys, jonka tämä viimeisten kymmenen vuoden aikana on joka aamu säännöllisesti tehnyt, on tämä: 'Luuletko, Priita, että saamme tänään vieraita?' Johon Priita tavallisesti vastaa: 'En tiedä, patruuna.' 'Niin — nykyajan nuoriso kulkee ohi.' — Sen jälkeen lähtee patruuna aamukierrokselleen, menee pellolle tahi halkovajaan, missä Matti-renki milloinkin myyrästä, ja pysähtyy katselemaan hänen työtään. Sitten seuraavat kysymykset samassa järjestyksessä kuin ennen kartanon suuruuden aikaan:

Patruuna Tophøj: Mitenkä työt luistavat?

Matti: Hyvin luistavat, herra patruuna.

Patruuna Tophøj: Onko työväki tyytyväinen?

Matti: Tyytyväinen on, herra patruuna.

Patruuna Tophøj: Onko viimeinen kankirauta lastattu?

Matti: Lastattu on, herra patruuna.

Patruuna Tophøj: Ja sulattimo?

Matti: Toimii hyvin, herra patruuna.

Patruuna Tophøj murahtelee jotakin ja kävelee tehtaalle. Hän kulkee läpi autioiden tehdasrakennuksien, ja hänen mieleensä viriävät vanhat muistot: hän näkee näkyjä keskellä selvää päivää. Hei, miten väkipyörien hihnat viuhuvat ja miten malmivaunut kolajavat! Työmiehet työntävät niitä mäkeä ylös laulaen: 'O-hii! o-hei!' Ja päästyään mäen päälle hihkaisevat: 'Tie auki, hei!' Malmivaunut syöksyvät rymisten sulattimon ovesta sisään. Tyhjät vaunut vierivät takaisin tunturin juurelle, missä nostokoneet nostavat malmia vuoren sisästä. Sitä räiskettä ja melua! Kaikkialla työtä ja touhua! — Patruuna kulkee rakennuksesta toiseen hattua nostaen. Työväki tervehtii isäntäänsä nöyrästi. Masuuninhoitaja, ruotsalainen Lindebäck pyyhkii hikeä kiharaiselta otsaltaan. Hän on sorea poika. Ei ole kumma, että Jöns Gaudalin Ragnhild on rakastunut häneen, vaikka isäukko onkin vastaan. Haluaisi maanmiehelle tytärtään... 'Hyvää päivää, Lindebäck! Hyvinkö luistaa?' 'Hyvinpä luistaa, herra patruuna', vastaa Lindebäck ruotsiksi. Hän ei ole vielä oppinut norjaa. — Patruuna Tophøj kävelee pajaan. Siellä heiluvat moukarit ja kilkattavat alasimet. Suuri väkivasara jymähtelee mahtavana kuin vuoren jättiläinen. Pajan perustus tärähtelee sen valtaisista iskuista. Siinä on kankirautaa eripaksuista ... säkenet kipunoivat ympäri ... sepät juoksevat ... hei! hei! ... koko paja on yhtenä touhuna ja vilinänä. — Patruuna ohjaa askeleensa seppä Karlсенin alasimen ääreen. 'Hyvää päivää, Karisen!' 'Päivää, herra patruuna!' 'Mitäs se Arne kirjoittaa Kristianiasta?' 'Hyvääpä kirjoittaa, herra patruuna. Aikoo jouluksi valmistua.' — Karlсенilla on poika lukemassa papiksi. — 'Me teemme hänestä tehtaansaarnaajan, Karisen.' 'Teemme vain'... — Patruuna Tophøj kävelee pihalle ja katselee hajamielisenä ympärilleen, painaa käden silmilleen ja huokaa. — Näyt häipyvät pois. Hän on jälleen yksinäinen, vanha patruuna Skål, vararikon tehnyt, onnensa menettänyt mies. Eikä hän toivo enää muuta kuin että Jumala lähettäisi jonkun vieraan, jonkun herrasvieraan ... sellaisen, jonka kanssa saattaisi jonkin ajatuksen vaihtaa ja juoda maljan kaiken menneen muistoksi...

Ja vieraita tuli. Tulivat professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja heti loppiaisen jälkeen.

Taas on Kaavuonon vanhan ruukin kartanossa hupainen ilta. Patruuna Tophøj astelee reippaana edestakaisin huoneessaan. Hän on vaihtanut pukua: kulunut, jokapäiväinen takki on saanut väistyä sinisen hännystakin tieltä. Kesken kiireen hän on ajanut partansa. Suuri haava poskessa ja pieni partatupsu leuan päässä ovat merkinä siitä, miten hermostuneesti hän on itsensä siistinyt vieraitten kunniaksi.

Illallisen jälkeen tuo vanha Priita totiveden sisään. Pöydälle levitetään rouvavainajan aikainen liina, kallisarvoinen, koruompeluksilla kaunistettu. Ah, se rouvavainaja oli niin taitava käsitöissä! — Vanha patruuna nuortuu. On taas pitkästä kotvasta hänen kattonsa alla oikeita herrasvieraita, professoreita, maailmaa kulkeneita miehiä. Ja hän kun ei ole kahteenkymmeneen vuoteen nähnyt Tromssaakaan. Oh, hänellä oli niin paljon kyseltävää hallituksesta, suurkäräjistä, teollisuudesta ... niin, ennenkaikkea teollisuudesta ... eikö kaivosteollisuudelle Ruijassa näy mitään tulevaisuutta... Vai rahoja tutkimuksia varten! Oi herra! Onko hallitus hullu! Tutkimuksia varten! — Mitä tutkimuksia täällä tarvitaan kun vuoret ovat rautaa täynnä, niin että kumajavat askelten alla. Niin juuri ... *kumajavat*. Kapitaalia ... pääomaa täällä tarvitaan ja rohkeita päitä. Ei muuta, hyvät herrat, ei muuta... Hänellä, Ottokar Tophøjllä, olisi vielä päätä, mutta kapitaalia ei...

Patruuna Tophøj istuu pöytään ja tekee todit. Häntä vaivaa vain hänen vanha vikansa: hän ei saata juoda, jollei pöytätoveri sano: '*skål!*' Hän esittää vieraittensa tervetuliaismaljan.

— Tervetuloa Kaavuonon ruukille, hyvät herrat!

— *Skål!* vastaavat vieraat, ja kiitollisin silmäyksin tyhjentää patruuna Tophøj lasinsa.

— Vai Lappeasta ... Lappeasta herrat tulevat. Ja kirkkoherra Larssenilla on poika ... onko todellakin poika! Vai niin ... vai niin ... kauan hän sitä odottikin ... kauan ... kauan. Kävi täälläkin toissa talvena ja puheli pojasta ... aina vain pojasta, jota ei tullut... Puhuimme siitä koko illan ... pojasta nimittäin ... hänen ja minun. Minullakin oli poika, mutta kuoli nuorena ... ah! ... aivan nuorena — olisi nyt kolmenkymmenen ikäinen. Minä toivoin hänestä tehtaani perillistä ... johtajaa ... mutta perillinen kuoli eikä perittäväkään ole enää mitään. Mennyttä ... mennyttä kaikki...

Patruuna Tophøj vaipuu surullisiin muistoihinsa. Yht'äkkiä hän tarttuu lasiinsa ja laittaa uuden todin. Kohottaen maljansa hän lausuu:

— Olen iloinen, että veli Larssenilla on poika. Juomme hänen onnekseen.

— Skål! vastaavat vieraat, ja silmät kosteina maistaa Tophöj maljastaan.

Ilmeellinen sana tuo skål! Siitä on muodostunut jonkinlainen sesam patruuna Tophöjn yksinäisessä elämässä. Se avaa muistojen kätköt, loihtii esiin kaikki vanhat asiat vielä elävämmin, vielä kirkkaammin kuin vanha, ränsistynyt tehdas. Kaavuonon kartano tulee täyteen elämää ja iloa. Vanha Priita keittiössä muuttuu nuoreksi: — hän on vain kahdenkymmenen, ja hänellä on päässä pitsimyssy. Hän puhuu Telemarkin murretta. Rouva Tophöj kulkee ruokasalissa ruokapöytää järjestellen, sillä vieraana on itse hänen majesteettinsa Kaarle XV pääministerinsä kera. Pöydällä kuohuu samppanja laseissa. Patruuna Ottokar Tophöj tarjoaa samppanjaa korkeille vierailleen... Nyt puhuu hänen majesteettinsa:

— Täällä Kaavuonossa olisi varmaankin suuria edellytyksiä kaivosteollisuudelle?

— Täällä? Teidän Majesteettinne suvaitkoon tietää, että vuoret ovat malmia täynnä.

— Niin ... näkeehän sen näistä tehdasrakennuksista. Ne ovat olleet mahtavat aikoinaan.

— Ovat olleet! Teidän Majesteettinne suvaitkoon tietää, etteivät ne ole koskaan olleet niin suurenmoisia kuin nyt.

Patruuna Tophöj tirkistelee Abraham Kellonsoittajaa silmiin ja pyyhkäisee kädellä otsaansa. Hän huomaa, ettei hänen edessään istukaan hänen majesteettinsa Kaarle XV eikä tämän pääministeri. Ei, ne ovat toisia vieraita: professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja. — Hän innostuu kertomaan tehtaastaan ja sen loistoajoista. Arvoisat herrat uskokoot tai älkööt — Ottokar Tophöj oli siihen aikaan mahtimies, vaikka ei ostanutkaan silinterihattua niinkuin kylän kansakoulunopettaja. Ei, harmaassa huopahatussa hän esiintyi, oli sitten vastassa herra tai talonpoika. Itse kuninkaankin otti vastaan juuri samanlainen huopahattu kädessä. Tuossa on hattu vieläkin seinällä ... tuolla poronsarvissa, vaikka on jo joutunut käytännöstä pois. Kitsaudesta hän ei ollut silinteriä ostamatta ... ei, vaan hänellä kun oli aina ollut oma vastenmielisyytensä tuollaista päähinettä kohtaan. Niin ... niin ... herrojen olisi pitänyt nähdä tehdas sen suuruuden päivinä. Paikkakunnalla soivat vasarat aamusta iltaan. Hei, kuinka tehdas helisi ja jyski! Se oli rautamalmi, joka lauloi ... lauloi vuoresta päästessään, nostokurkien kourissa tai syöstessään malmivaunuissa sulattamon ovista sisään ... lauloi tehtaasta lähtiessään, pudotessaan helisevinä harkkoina leivojen lastiruumiin. Se oli aikaa, työn ja voiman aikaa, ahkeruuden ja innostuksen aikaa. — Viisaus ja taito nostavat maan uumenista sen salatut aarteet ... Maasin vanhan kirkon ja rautamalmin. Viisaus ja tieto rakentavat maaemon pinnalle rautaruukin ja Lappean pappilan leivinuunin. Mutta molempiin tarvittiin pääomaa ... kapitaalia. Häneltä, Ottokar Tophöjiltä, sitä puuttui ... eikä hän saanut sitä muilta, kun hätäpäivä tuli ... heillä, professori Krusenholtzilla ja Abraham Kellonsoittajalla, ei sitä myöskään ollut, mutta heidän puolestaan pitivät siitä huolen muut... Oikullinen kapitaali ... siunattu ja kirottu kapitaali! Ilman viisautta, oppia, ei sillä ollut oikeata liikuntakykyä ... ilman sitä, pääomaa, oli oppi kuin kuningas kerjäläisen vaatteissa. Oh, mitä voitti Jöns Gaudal suurella omaisuudellaan? Sen peri poika, joka hukkas sen muutamassa vuodessa. Mitä voitti masuuninhoitaja Lindebäck suurella taidollaan? Ei mitään. Sillä siihen, että hän sai Jöns Gaudalin tyttären, ei vaikuttanut hänen ammattitaitonsa, vaan hänen sokea ulkomuotonsa. Eikä tyttö sitäpaitsi tuonut muassaan mitään ... perinnöttömäksi kun tehtiin. — Oi viisaus, sinä kuningas kerjäläisen viitassa, mitä olet sinä ilman kapitaalia ... tuota rikasta ... täyteläistä ... itsekylläistä, jota sinä halveksit hengen esikoisoikeutesi perusteella? Miksi piti Kainin vainota Aabelia ja Esaun Jaakobia? Miksi, miksi? — Mutta sittenkin oli kai Jaakob onnellisempi Eesauta? Vai mitä herrat arvelivat?

— Tottakai. Hän sai kuitenkin Raakelin.

— Todellakin! Skål! Hän sai kuitenkin Raakelin.

Patruuna Tophöj juo lasin pohjaan. — Niin, niin, aloittaa hän taas hetken kuluttua ja katselee miettiväisenä kynttilän lepattavaa liekkiä. — Raakel oli Jaakobin elämän onni ... ja minun elämäni onni oli Else Hauff. Tunsivatko herrat Else Hauffia? Eivät ... eivät tietenkään. Mutta sen minä sanon, ettei jalompaa naista ole maa päällänsä kantanut kuin oli Else Hauff ... minun vaimoni. Tietävätkö herrat ... hän lauloi kuin enkeli. Oh, minä kuulen illoin vieläkin hänen laulunsa näissä huoneissa. Ja minä istun sänkyni reunalla ja kuuntelen, mitä Else Hauff, minun vaimoni laulaa. Toisin vuoroin hän laulaa niin rohkaisevasti, aivan kuin toivoa herättäkseen. 'Katso, Ottokar, siinä on tehdas edessäsi! Katso, kuinka sen väkipyörät viuhuvat ja alasimet soittavat! Katso, kuinka malmi helisten virtaa vuoresta ja raivaa onnellemme tietä!' Ja minä nousen tuo laulu korvissani, menen ulos kuutamoiseen yöhön ja astun tehtaalle. Ja kas! Siinä on tehdas edessäni valomeressä uiden. Todellakin, minä kuulen väkipyörien viuhinan ja näen sulattimon savutorvesta nousevan tulipatsaan kohottavan korkealle taivasta kohti. Ja vuorella laulavat työmiehet: 'O-hii! O-hei!' Minä levitän käteni onnesta juopuneena ja — huomaan seisovani autiolla tehtaan pihalla kylmästä väristen. Mutta vaimoni laulu soi yhä korvissani. Hän tyynnyttää minua. Hän laulaa suuresta rakkaudestaan. 'Ah, Ottokar, minä en kuollut senvuoksi, että jouduimme köyhiksi. Minun sydämeni pakahtui nähdessäni sinun epätoivosi tehtaan menettämisen johdosta. Sitä minä en kestänyt ja siksi kuolin. Senvuoksi minä myöskin nähdessäni sinun murheesi

laulan sinulle tehtaasta. Katso, Ottokar, rakkaus on niin ihmeellinen.' — Silloin minä tyynnyn, käyn yksinäiseen kamariini ja paneudun levolle vaimoni, rakkaan vaimoni laulu korvissani...

Patruuna Tophöjn pää painuu rinnalle. Hänen lumivalkoiset hiuksensa kimmeltävät kynttilän valossa.

— Vaimoni, sulaisen vaimoni muiston malja, sanoo hän hetken kuluttua kohottaen lasinsa.

— Skål! vastaavat vieraat hartaina kuin kirkossa, ja suuren kyynelkarpalon vierähtäessä harmaille viiksille vie patruuna Tophöj lasin huulilleen.

— Kyllä kai aika sentään on toisinaan pitkä? kysyy professori Krusenholtz hetken kuluttua.

— Kyllä ... kyllä toisinaan. Minä kaipaen välistä puhekumppania oikein hartaasti ja odottelen, että Jumala siunaisi jonkun vieraan taloon. Mutta menee pitkiä aikoja, ettei kukaan käy. Mutta siitä huolimatta en saa lähdetyksi mihinkään ... en edes lähimpään naapuriin. Minä en käy muualla kuin tehtaalla ja kirkossa — viimeksimainitussakin paikassa vain kerran vuodessa ... ripillä... Ja sitten hautuumaalla, missä vaimoni ja pikku poikani lepäävät. Herrat eivät ole nähneet heidän hautojaan? Minä istutan joka kevät kukkia niille. Vaimoni oli suuri kukkien ystävä. Hän rakasti kaikkea, mikä oli kaunista... Else... Elseraukkani.

Ulkona tohahtelee tuuli. Laineiden pärskyntä rantaa vasten kuuluu heikosti huoneeseen. Patruuna Tophöj kohottaa kasvonsa.

— Herroilla on vaikea matka Jyykeään. Talvella matkustaminen on ikävää. Minä en ole vuosikausiin enää liikkunut missään. Mieluummin istun kamarissani... Mutta nuoret ... ne matkustelevat...

— Skål! sanoo hän hetken päästä ja kohottaa maljansa odottaen, että vieraat maistaisivat ensin. Sitten maistaa hänkin ja virkkaa:

— Vai menee Anders Dry naimisiin. No niin ... hän on rikas ja mahtava. Tulkoon hän onnelliseksi. Skål!

— Skål!

— Mutta sitä minä pelkään, että tällaisina öinä myrsky pudottaa väkivasaran yläasennosta alas. Se on niin merkittävästi jäänyt yläasentoon, ettei sitä ymmärrä kukaan. Niin kauan kuin se siellä on, ei minulla ole halua kuolla. On kuin se kehoittaisi minua pitämään kiinni viimeiseen asti. On kuin se sanoisi: 'Vielä hetkinen, Tophöj, vielä hetkinen! Sitten kun minä viimeisen kerran putoan, on sinunkin aikasi tullut'... Niin, minä uskon, että sitten kun väkivasara on pudonnut alas, on kaikki lopussa. Silloin haluan myös minä kuolla. Sillä se on sen viimeinen lyönti, eikä se siitä enää nouse... Väkivasaran malja, hyvät herrat!

— Skål! tervehtivät vieraat eikä heiltä jää huomaamatta, että tällä kertaa patruuna Tophöj maistaa ensiksi.

Se on lopettamisen merkki. Se merkitsee samaa kuin 'hyvää yötä!' Patruuna Tophöj nousee vaivalloisesti pöydästä ja opastaa vieraat levolle.

Hän on iloinen, niin sydämellisen iloinen, kun on kerrankin taas pitkästä ajasta saanut oikeita herrasvieraita, joille voi sydäntänsä purkaa ja muistojensa kerää auki kehiä. 'Hyvää yötä, hyvät herrat, ja kiitos, sydämellinen kiitos!'

Patruuna Tophöj sulkee oven ja vetäytyy kamariinsa.

Keskiyöllä heräävät professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja voimakkaaseen jymähdykseen. Koko rakennus vavahtaa, aivankuin olisi heikko maanjäristys kulkenut yli seudun. He eivät väsymykseltään jaksa kiinnittää siihen sen suurempaa huomiota. Mutta kun he aamulla heräävät, saavat he vanhalta Priitalta kuulla, että patruuna Tophöj on yöllä kuollut vuoteeseensa ja että myrsky on pudottanut vanhan väkivasaran alas. Se oli aiheuttanut yöllisen tärähdyksen, ja siihen oli herännyt koko Kaavuonon kylä.

Anders Dry

Anders Dry!

Sillä nimellä oli Länsi-Ruijassa yli sadan vuoden aikana ollut ihmeen hyvä kaiku. Se nimi merkitsi hyvinvointia ja edistystä, suuria, mahtavia purjelaivoja, poronliha- ja taljakauppaa, pienestä

meripuotipahasesta kasvanutta kaksikerroksista kauppakartanoa, ja viimeisten kymmenen vuoden aikana höyrylaivaosakkeita pitkin koko Länsi-Ruijan, "Västän" rannikkoa. Se oli ollut siunattu nimi useamman miespolven ajan, sillä kaikki, mitä mataloissa turvekattoisissa tunturitaloissa oli tarvittu ja tarvittiin, oli Anders Dryltä, aina vain joltakin Anders Dryltä — joko nykyiseltä tai hänen isältään tai isoisältään. Vasta viime aikoina olivat muutamat ruvenneet kiroamaan Anders Dryn nimen kuullessaan. Mutta niitä ei ollut monta ja nekin harvat olivat poikkeuksetta etelästä — "lannasta" muuttaneita. Paikkakuntalaiset lausuivat Anders Dryn nimen kunnioituksella, ja vanhat kalastajat saattoivat vaikka kuinka montaa iltaa perätysten kertoa ensimmäisen Anders Dryn, tämän nykyisen isoisän isän elämästä ja töistä.

Mistä tämä ensimmäinen Anders Dry oli tullut, sitä ei enää varmuudella tiennyt kukaan. Mutta Jyykeänniemelle hän oli asuntonsa laittanut ja elellyt aluksi kalastajana kuten muutkin seudun asukkaat. Suvulla oli aina ollut erikoinen naimaonni. Kaikki Dryt olivat osanneet valita vaimon. Ensimmäinen Anders Dry ei ollut vielä kauan asunut paikkakunnalla, kun jo oli iskenyt silmänsä Mogensin tyttäreeseen, rikkaan Arent Mogensin tyttäreeseen ja saanut tämän — kuinka, sitä eivät vanhatkaan osanneet sanoa. Arent Mogens oli ollut ylpeä talonpoika, joka tyttärensä puolesta oli jaellut rukkasia itään ja länteen, mutta Anders Dry oli onnistunut koko seudun suureksi hämmästykseksi. Johtuiko se siitä, että hänellä oli yhteenkasvaneet kulmakarvat tai että hän oli niin erinomainen viulunsoittaja, sitä oli vaikea mennä ratkaisemaan, mutta tosiasia oli, että kaikilla hänen jälkeläisillään oli ollut yhteenkasvaneet kulmakarvat ja erinomainen onni jok'ikisellä. Siitä ei päästy. Ensimmäinen Anders Dry oli vaimonsa myötäjäisrahoilla perustanut kaupan, aluksi pienen, vähäpätöisen meripuodin, jossa oli turvekatto ja yksi ainoa vaivainen ikkuna. Mutta siellä hän oli istunut myymäläpöydän takana ja soitellut polskia ja valsseja ostajien iloksi, ainainen kiehtova hymy kauniilla kasvoillaan. Ja kauppa oli käynyt.

Tämä Anders Dry rakensi perustuksen, jolle hänen poikansa Anders Dry nuorempi rakensi. Hän oli perinyt isänsä kauppataidon ja iloisen luonteen, ja hän laajensi liikettä huomattavasti. Hänellä oli jo laivakin, joka kynti valtameriä. — Rikkaan ja ylhäisen oli tämäkin Anders Dry nainut, kauppiaanmyyttären Trondhjemin takaa. Hän toi pesään viisituhatta "peesää", ja se oli tavaton omaisuus siihen aikaan. Mutta rikkaudestaan huolimatta seiso i tämäkin Dry puodissa aamusta iltaan ja samanlainen viulunsoittaja hän oli kuin isänsäkin.

Hänen poikansa, joka sekin oli Anders, rakensi nykyisen kaksikerroksisen kauppakartanon. Hänen aikanaan liikkeestä muodostui suurliike. Dryn makasiineja seiso kahdessa rivissä merenrannalla, ja jokainen oli merkitty latinalaisella kirjaimella. Oh, lappealaiset näkivät unissaankin tuon suuren, punaiseksi maalatun makasiinin, jonka ovi muistutti kirkonovea ja jonka yläpuolella komeili latinalainen C. Se oli suolamakasiini, ja useat lappalaispojat tunsivat rippikoulussa tuon makasiinin avulla c-kirjaimen Uudesta Testamentista. — Se oli jo suurenmoista aikaa tämä kolmannen Andersin aika. Laivoja tuli ja meni, ja makasiinien luona kaikuivat työmiesten laulut, kun he vipusivat tavaraa sisään.

— Tämä Anders Dry sai jo patruunan nimen ja patruunan näköinen hän olikin: suuri, kolmikyyväräinen mies, jonka vatsa muistutti tynnyriä. Hän ei enää käynyt puodissa juuri koskaan. Hänet tapasi vain konttorista, missä hän istui valtavan kirjoituspöydän takana poltellen tukevaa sikaria. Hän oli nainut rovasti Grapensenin tyttären, joka kyllä oli ollut köyhä, mutta hieno ihminen, kasvatettu jossakin Kristianian pensioaatissa. Se oli ollut uljas pari katsella. Vanhat merimiehet kirosivat vieläkin pelkästä mielihyvystä puheen johtuessa tähän Anders Dryhyn ja hänen rouvaansa.

Mutta voiton kaikista Dry-nimisistä vei "hänen majesteettinsa Anders IV", niinkuin pitäjän herrat nuorta patruuna Drytä nimittivät. Vasta hän oli saavuttanut sen huipun, joka esi-isiensä silmiin jo oli kangastanut. Hän oli syntynyt höyryn aikakaudella ja hän ymmärsi heti ottaa tämän uuden ajan keksinnön palvelukseensa. Ensimmäinen postihöyry, "tamppi", tuli Västän vesille tämän Anders Dryn toimesta. Itse hän omisti höyryaluksia puolisen tusinaa ja kuului sitäpaitsi osakkaana useampaan höyrylaivayhtiöön Länsi-Ruijan rannikolla. Hän oli mahtava mies ja harjoitti suurenmoista tukkuliikettä. Vain esi-isiensä muistoa kunnioittaen hän oli säilyttänyt pienen, mutta hyvin lajitellun vähittäiskaupan. Se sijaitsi entisen meripuodin paikalle rakennetussa talossa, joka oli peräisin hänen isoisänsä ajoilta. Samalla paikalla se oli ollutkin kahden Dryn aikana ennen. Nykyisen Anders Dryn isä vain oli pitänyt puotia nykyisessä päärakennuksessa. Mutta siinä se ei nuoren patruunan mielestä ollut oikein paikallaan, minkä vuoksi hän siirsi sen takaisin rantaan — sinne, missä ensimmäinen Anders Dry oli soitellut valsseja ja polskia jyykeäläisille. Ja oli kuin olisi tämän ensimmäisen Dryn soitto vieläkin ollut vaikuttamassa: rannassa, meripuodin ympärillä kihisi väkeä varsinkin juhla-aikoina, sillä vanhasta tottumuksesta ostivat useimmat jyykeäläiset vieläkin jauhonsa, suolansa ja pikanellirullansa Anders Dryltä, vaikka niemellä oli jo puolikymmentä muutakin kauppuotia ja suurempiakin kuin Anders Dryn. Mutta se, mikä ennen kaikkea ylläpiti vanhoja hyviä suhteita, oli Anders Dryn taattu rehellisyys. Hän ei pettänyt lappalaista silloinkaan, kun tämä oli päissään. Jos joku konttoristeista teki itsensä syyppääksi petokseen, hän sai heti lähteä. Senvuoksi oli Anders Dryn meripuoti eniten suosittu. Lappalaiset tosin ihmettelivät, ettei nuori patruuna laajentanut hyllyjään. Se oli vähän omituista

sellaisen miehen hommiksi, joka vallitsi Ruijan kauppaa ja oli kihloissa keisarintyttären kanssa.

Niin — viimeksi mainittu seikka ei tuntunut lappalaisista eikä yleensä jyykeäläisistä yhtään kummalta. Olihan Anders Dryn esi-isät onnistuneet naimakaupoissaan yli kaiken odotuksen, ja aina oli poika ajanut isästä edelle.

Miksi ei siis neljäs Anders Dry saisi keisarintytärtä. Oh, saisi kuin saisikin.

Niin, niin. Anders Dry oli kihloissa keisarintyttären kanssa. Mitä hyödytti siis pappilan Rafaellaa, että hän hengessään sisusti Dryn kartanon yläkerran viittätoista huonetta, tai nimismiehen Juditaa, että hän piti Trondhemista ostamaansa lippalakkaa arkenakin ja näytti niin mehevältä, että merimiehet sylkivät pelkästä mielihyvystä? Ei mitään: Anders Dry oli kihloissa keisarintyttären kanssa.

Eikä kestäisi kauan, ennenkuin hän lähtisi Arkangeliin, sillä eikös ollut Silkki-Sannu kertonut, että tiliherrat olivat jo tulleet. Nyt alkaisivat suuret tilinpäätäjäiset Dryn kaksikerroksisessa kauppakartanossa.

Niin — professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja olivat saapuneet Jyykeänniemelle. Saatettuaan patruuna Ottokar Tophöjn kaikella kunnialla hautaan he olivat nyt valmiit avustamaan Anders Drytä hänen morsiamensa tupaantuliaisissa.

Oh, niitä Anders Dryn tilikirjoja! Ne olivat paljon paksummat kuin pappilan kirkonkirjat. Niissä oli eri tili turskalle ja eri tili merisillille, eri tili jauhoille ja eri tili suoloille — sataviisikymmentä eri tiliä yhtä vaille. Ja kassakaappi sitten! Se oli suuri kuin kirkonholvi: mies mahtui suorana sen sisälle seisomaan. Siellä oli kyynäränkorkuisia setelipinkkoja sekä pahvikotelo, jonka kannessa oli: *Sbeck*, ja toinen, jonka kannessa oli: *Shack*. Mitä ymmärsi alinkokansa sellaisesta? Huihai, ei kerrassaan mitään! Mutta professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja ymmärsivät: he siirsivät syrjään pahvilaatikon, jonka kannessa oli Shack. He tarvitsivat sitä iltahetkiään varten.

Jos kirkonrappausviikot Hammerfestissa olivat muodostuneet suurenmoisiksi, niin vielä suurenmoisemmiksi muodostuivat Anders Dryn tilinpäätäjäiset. Professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja johtivat kolmeakymmentä konttoristia, jotka aamusta iltaan kirjoittivat hanhenkynällä, niin että siinä raaputus kävi. Abraham Kellonsoittaja hoiti meripuolta, professori Krusenholtz maapuolta. Edellisen osalle joutuivat kaikki kalanpyyntiä ja kauppaa koskevat asiat, syöttikalojen tilistä valaanpyyntitiliin asti. Kaikki Jäämeren kalat olivat kirjoitetut Anders Dryn kirjoihin. Se oli oikea tuomion päivä, jolloin tutkittiin, millä tavalla itsekukin vedenasukas oli leiviskänsä käyttänyt Anders Dryn verkkoihin, rysiin ja pitkiinsiimoihin nähden. Rasvaisen Ruijan ahvenen ansioluettelo oli sangen kaunis. Sitä oli saatu runsaasti ja syöty runsaasti pitkin vuoron vartta ja matalissa taloissa tunturien takana. Mutta vielä suuremmissa erissä sitä oli viety etelään maailman herrojen herkkupöytien kaunistukseksi. Abraham Kellonsoittaja kulki kuin isä-Jumala itse, kulmat rypyssä, tarkastellen konttoristien työtä. Ja kun jonkin kalatilan loppusumma oli hyvä, hän murahti hengessään: 'Hyvin, sinä hyvä ja uskollinen palvelija!' Se oli tarkoitettu yhtä paljon kalalle kuin konttoristillekin.

Professori Krusenholtz taas hoiteli maapuolta. Hän, Tukholman kuninkaallisen tähtitornin johtaja, sai taas nähdä, mitä maa antaa. Tällä kertaa se ei antanut syvyyden nielemiä kirkkoja, vaan "keisarinkruunuja" — perunoita, niin kauniita ja keltaisia, että oli ihan ihme. Anders Dry oli maineikkain perunanviljelijä koko Länsi-Ruijassa ja häneltä saivat tunturi-ihmiset siemenensä, jos halla noissa korkeissa seuduissa sattui varastamaan sadon. Oh, niitä oli ylettömästi noita keisarinkruunuja, ja oivan vuosivoiton ne tuottivat. Entä sitten navetta! Koko Jyykeänniemen olisi voinut hukuttaa maitoon, mikä vuosittain herui Anders Dryn navetasta. Kerrassaan somia elukoita nuo "Tanstokat", "Vakkerkukat", "Nastikit" ja "Kullannuput", joissa jokaisella oli oma tilinsä ja jotka lypsivät isännälleen silkkaa kultaa. Niin, niin, eivät olleet pitäjän herrat suotta antaneetkaan Anders Drylle "elatusisän" nimeä. Hän todella elätti heidät. Mistä olisi henkikirjuri maitonsa saanut, jollei Anders Dry olisi sitä antanut? Huihai, ei mistään! Talonpojilla oli pienet karjat. He saivat olla kiitollisia, että tulivat omillaan toimeen. — Oli soma nähdä, kuinka paljon Jyykeän virkakunta kulutti maitoa vuodessa. Professori Krusenholtz saattoi melkein kuvitella, miltä kukin ulkonaisen olemuksensa puolesta näytti. Henkikirjuri Sogne oli varmasti puolta lihavampi mies kuin apteekkari Sturlesen, joka otti vain puoli kannua päivässä. No niin, hän säästi, eikä se suinkaan ollut paha. — Ihmeellisiä nuo Anders Dryn tilikirjat! Ne kävivät tuomiokirjoista maankin puolella. Sillä eikö niistä näkynyt, minkälainen mies isäntärenki Jörgen oli? Kyllä kauniisti! Ei säästää koskaan, vaan pikemminkin ennakkoa. Mutta hän olikin tunnettu kortinlyöjä ja viinamies. Samapa se hänelle, joka oli naimaton. Mutta konttoristi Lejkevandin olisi pitänyt paremmin ajatella perhettään. Hän oli velkaa Anders Drylle viisikymmentä peesiä eikä hänen palkkansa suinkaan ollut huono. Niin, niin. Anders Dryn tilikirjat antoivat selvän kuvan Jyykeänniemen pienestä yhteiskunnasta. Ne näyttivät, mitä kukin söi ja joi — ah, varsinkin, mitä kukin joi. Metsäherra Iversenin konjakkilasku oli sangen huomattava. Mutta hänellä olikin pitemmät leimausmatkat kuin hänen virkaveljellään, metsäherra Löwellä. Ja sitäpaitsi hän ampui puolta enemmän jäniksiä kuin viimeksi mainittu.

Niin, tilejä tehtiin kuumeisella kiireellä. Hanhenkynät rapisivat ja konttoristit hikoilivat. Anders Dry pistäysi silloin tällöin katsomaan. Ja tyytyväinen hän oli. Hän sanoi: 'Schön!' Se oli hänen etuoikeutensa. Sillä siten ei uskaltanut sanoa kukaan muu koko Jyykeänniemellä ei edes pappikaan, vaikka hän oli lukenut saksaa paljon enemmän kuin Anders Dry. Ei, sillä se olisi heti leimattu Anders Dryn jäljittelemiseksi. Eikä häntä kertakaikkiaan rohjennut jäljitellä kukaan.

Mutta varsinkin iltahetket muodostuivat mielenkiintoisiksi Abraham Kellonsoittajalle ja professori Krusenholtzille. Silloin he joko istuivat viimeksi mainitun huoneessa shakkia pelaamassa tai maistelivat Anders Dryn seurassa hänen viinejään. Ja sellaisina iltoina heitä oli kolme suurmiestä, joita kelpasi kuunnella: yksi oli kaivanut maan uumenista kokonaisen kirkon kirkkoväkineen, pappeineen ja lukkareineen, toinen oli muurannut maailman suurimman leivinuunin ja kolmas taas teki lähtöä keisarintytärtä noutamaan. Oh, he olivat onnellisia miehiä, jommoisia ei maailmassa ollut monta. Yhtä he kaipasivat: Lappean pappia. Hänen olisi pitänyt olla mukana. Silloinpa heitä olisi ollut kerrassa jumalainen seura. Mutta Klemet Larssen hoiteli virkaansa kotonaan Lappeassa, eivätkä Abraham Kellonsoittaja ja professori Krusenholtz olleet kuulleet hänestä mitään. Mutta Anders Dry lupasi kutsua kirkkoherra Larssenin häihinsä. Totisesti, häntä ei pitänyt puuttuman sinä päivänä, jolloin Anders Dry toi keisarintyttären Arkangelista! Mieliälä kohosi kohoamistaan, ja lopuksi tuli se hetki, jolloin Abraham Kellonsoittaja nousi seisomaan malja kädessään ja laului:

— Tilit valmiiksi laitatti Anders Dry. Mikä raskas ja vaikea työ. Tytär keisarin kerrassa hämmästy, tilikirjat kun aukilyö: "Ah, noin paljon luullut en olevankaan minä peesejä päällä maan!"

Professori Krusenholtz yhtyi säännöllisesti loppusäkeisiin:

— "Ah, noin paljon luullut en olevankaan minä peesejä päällä maan!"

Johon Anders Dry tavallisesti huomautti:

— Niin, hyvät veljet, raha on myös jotakin, mutta rakkaus — se on sentään vielä enemmän. Rakkauden malja!

Herrat kohottivat lasinsa ja joivat suuren hiljaisuuden vallitessa, sillä he muistelivat Lappean papin rouvaa ja Kaavuonon ruukin vanhaa patruunaa, joiden elämässä rakkaus oli osoittanut olevansa suurin kaikista.

Keisarintytär saapuu Jyykeään

Kun keisarintytär saapui Jyykeään, olivat kaikki lähiseudun asukkaat kerääntyneet häntä vastaanottamaan. Se tapahtui muutamana kauniina kesäkuun aamuna vähää ennen sääsken tuloa, ja se päivä muistetaan kyllä Jyykeänniemellä niin kauan kuin maailma seisoo.

Niin — se oli vain tuollainen tavallinen kesäkuun aamu, jolloin kävi navakka merituuli ja suolaiset laineet pärskyivät rantakallioita vasten. Ihmiset olivat tottuneet tuota loisketta kuulemaan lapsuudesta alkaen, mutta tänä päivänä heistä tuntui kuin olisivat laineetkin laulaneet laivasta, joka kuljetti keisarintytärtä Arkangelista Jyykeään rantoja kohti. Päivä oli mitä sopivin. Tuulikin oli aamuyöstä kääntynyt idästä koilliseen, aivankuin huomioonottaen sen suunnan, jota laivojen oli Jyykeänvuonossa purjehdittava.

Vähän erillään muista, pienellä mäennyppylällä seisoivat parvi herroja jutellen ja piippua poltellen. Siinä oli professori Krusenholtz ja Abraham Kellonsoittaja, Kapteeni-Mikko, seurakunnan kirkkoherra ja ennen kaikkea Tromssan piispa omassa korkeassa persoonassaan. Kapteeni-Mikko oli vasta viikko sitten palannut pitkältä retkeltä, jonne hän huhtikuun alussa oli lähtenyt Abraham Kellonsoittajan ja professori Krusenholtzin kanssa. He olivat käyneet siinä Atlantin saarella, missä asukkaat vaihtavat viinaa veteen, tavalliseen kaivoveteen. Kapteeni-Mikko oli nimittäin ainoa mies auringon alla, joka löysi tien tuohon salaperäiseen saareen, missä viinapalmut ja samppanjakoivut humisivat.

Saaren asukkaat juoksuttivat niiden mahlaa suuriin tynnyreihin ja käyttivät sitä särpimenä vuoden ympäri. Ja totisesti: se oli maailman parasta paloviinaa ja hienointa samppanjaa. He olivat niin tottuneet näihin juomiin etteivät koskaan tulleet päihdyksiin. Mutta annapas kun saivat korttelinkaan tavallista kaivovettä, niin heti makasivat maassa kuin tukit. Suurin puute heillä juuri olikin vedestä, jota he käyttivät päihdytysaineena. Sen vuoksi he tervehtivätkin ilolla Kapteeni-Mikkoa, kun tämä ilmestyi saaren satamaan kaivosilasteineen. Silloin alkoivat saarella juomingit, jonka vertaisista ei mannermaalla ole edes unta nähty. Ja paloviina- ja samppanjalastissa palasi Kapteeni-Mikon Löytöretkeilijä taas ihmisten ilmoille.

Tästä sadun salaperäisestä saaresta olivat Abraham Kellonsoittaja ja professori Krusenholtz Kapteeni-Mikon johdolla käyneet hääjuomat hakemassa Anders Dryn häihin. Ja totisesti: ei ollut Ruijan rannoille vielä konsanaan komeampaa lastia purettu kuin heidän. Ulkoapäin eivät tynnyrit kyllä näyttäneet kovinkaan kehuttavilta. Olivathan vain paremmanpuoleisten tervatynnyrien näköisiä. Mutta ah, kun avasi tapin, niin levisi ympärille mitä hienoin samppanjan tuoksu. — Koko viikko oli Kapteeni-Mikon lastia purettu, ja tynnyri tynnyrin jälkeen oli vierinyt Anders Dryn makasiineihin.

Herrat tähytivät kiikarilla merelle. Siellä näkyi vuonolla kolme laivaa, jotka täysin purjein laskettivat vuonon perukkaa kohti. Jonkin ajan kuluttua heittivät laivat ankkurin vuonon pohjukassa ja laskivat purjeensa.

On, sitä näkyä ei yksikään läsnäollut unohtanut koko elämänsä aikana. Ei, vaan siitä riitti muistelemista talvisen takkavalkean ääressä lapsille ja lastenlapsille — niinkuin yleensä kaikesta, mikä koski neljättä Anders Drytä. Kolme kuunaria täynnä mitä ihmeellisimpiä tavaroita, ja yhdessä kirkko ja pesutupa! — Todellakin, pieni viisitorninen, sipulikattoinen kirkko, ja pesutupa mankeleineen ja silityskoneineen.

Väkijoukko rannalla nosti huikkeen eläköön-huudon, kun Anders Dry morsiamineen astui veneestä maihin. Keisarintytär oli hento kuin ruiskukka ja kaunis kuin kesäinen päivä. Otsalla kimalteli kultainen vanne, josta säteili mitä ihanimpia jalokiviä ja harteilla hänellä oli kärpännahkainen kaulus. Kuusi pitsimysyistä palvelijaa kulki takana hameenlaahustinta kannattaen.

Anders Dry oli pukeutunut polvihousuihin, valkoisiin silkkisukkiin ja tummansiniseen samettiseen hännystakkiin, jonka rintapielessä upeili korttelin pohjan kokoinen kultainen kunniamerkki. Kunnan jyykeäläiset eivät tahtoneet tuntea elatusisäänsä lainkaan, hänellä kun päälle päätteeksi oli valkoinen peruukki ja musta kolmikkokolkkahattu. Se oli varmaankin Arkangelin mallia, arvelivat jyykeäläiset, eivätkä he siinä vallan pahasti erehtyneetkään.

Anders Dry nosti hattua ja tervehti joka puolelle. Silloin valtasi väkijoukon huumaava innostus. Lakit lensivät ilmaan ja huudettiin:

— Eläköön Anders Dry, meidän rakas patruunamme!

Siihen vastasi pitäjän herrain kuoro:

— Eläköön hänen korkeutensa rouva Veronika!

— Eläköön! huusi väkijoukko niin paljon kuin kurkuista lähti.

Nyt astuivat herrat morsiusparin luo toivottamaan tätä tervetulleeksi, Tromssan piispa etunenässä. Viimeksi kätteli morsiusparia Abraham Kellonsoittaja kohottaen venekeulaisen huopahattunsa korkealle ilmaan ja vieden sen sieltä komeassa kaarella alas sivu polvien.

Morsiuspari lähti nyt nousemaan rantatörmää väkijoukon seurattessa haltioituneena perässä.

Kartanon pihalla tapahtui konttorihenkilökunnan ja palvelusväen esittely. Se kävi muuten nuhteettomasti, paitsi että isäntärenki Jörgen sanoi 'terve-terve!' — mikä ei kuulostanut oikein hyvältä. Mutta Jörgen-renki oli kerta kaikkiaan sellainen mies, joka piti omat tapansa.

Seuraavana päivänä tapahtui sitten juhlallinen vihkiminen Dryn kartanon yläkerran isossa salissa. Tromssan piispa itse toimitti vihkimisen eikä siitä ole mitään erikoisempaa sanottavaa, sillä se kävi käsikirjan mukaan. Abraham Kellonsoittaja veisasi vihkivirren, ja se oli niin valtavaa, että yksin armollisen rouvan kotikappalainenkin isä Leonid itki, vaikka ei ymmärtänyt sanaakaan koko veisuusta.

Mutta vihkimisen päätyttyä piti Tromssan piispa puheen, ja se puhe kuului näin:

— Niinkuin muinoin Saaban kuningatar saavutte te, armollinen rouva, Itämailta luoksemme. Mutta te ette ole yhtä onnellisessa asemassa kuin tuo Arabian ruhtinatar, joka sai nähdä Jerusalemin pyhän kaupungin. Mitään vastaavaa ei meillä täällä Jyykeänniemellä ole — jollei ehkä ikuisen jään peittämä Jæggevarre tässä kohden mahdollisesti vedä vertoja Morian kukkulalle. Ei, me olemme vaatimatonta väkeä, jotka asumme turvekattoisissa majoissa syöden kiitollisin mielin perunamme ja merisillimme. — Mutta eräässä suhteessa olette te, armollinen rouva, sentään Saaban kuningattaren verrattava: te olette mielistynyt viisauteen valitessanne puolisoksenne Anders Dryn. Kuten muinainen Salomo pystyy hänkin puhumaan 'puista, elämistä, linnuista, matelevaisista ja kaloista' — niin, erittäinkin Jäämeren kaloista, joita hän myy sekä tukuttain että vähittäin. Viisaasta Salomosta sanotaan, että 'hänen virsiensä luku oli tuhat ja viisi'. Tätä ei voida tästä Jyykeänniemen Salomosta sanoa. Tietääkseni hän ei ole koskaan sepittänyt yhtään ainoata värssyä. Mutta eräässä toisessa suhteessa pitää äskeinen sana Anders Dryhyn nähden paikkansa: hänen peesiensä luku on tuhannen ja viisi — niin, enemmänkin. Eikä

sekään ole suinkaan vähäksi arvattava. — Minä toivotan onnea kuningas Salomolle ja Saaban kuningattarelle!

Piispa kätteli hymyillen morsiusparia. Ja hymyilipä siinä yksi ja toinenkin. Abraham Kellonsoittajan veisuun nostattamat kyyneleet kimaltelivat vielä silmänurkissa, mutta suut hymyilivät, sillä Tromssan piispa oli puhunut niin leikkisästi. Keisarintytär niiasi piispalle, niiasi ja sanoi: 'Tössentak!' Sen verran hän jo oli oppinut ruijaa. Ja sittenkös alkoi yleinen onnittelu, kumarteleminen ja niaaminen. Professori Krusenholz onnitteli, Abraham Kellonsoittaja onnitteli, Kapteeni-Mikko onnitteli oikein merimiehen tavalla puristaen armollisen rouvan kättä, niin että tämä ihan tuskasta kiemurteli. Sen jälkeen onnittelivat kirkonkylän herrasväet, seudun talonpojat ja kalastajat. Ja jokainen heistä toivotti paljon hyvää ja kaunista. Viimeksi onnitteli isäntärenki Jörgen, mutta hän ei sanonut mitään. Kumarsihan vain jurosti ja hyökkäsi väkijoukkoon kuin omaa rohkeuttaan häveten.

Vihkimisen jälkeen tarjottiin juhlapäivällinen. Samppanja kuohui laseissa, ja vieraat valtasi kerrassaan oikea juhlatuuli. Pidettiin puheita, kilistettiin ja sanottiin: 'Lykke til, lykke til!' [onneksi olkoon!] — niin, oikein juhlalliseen ja ylhäiseen sävyyn. Eikä ihme, sillä olihan morsiamena keisarintytär. — Heti päivällisen jälkeen siirrettiin pöydät syrjään, ja sitten alkoivat tanssit. Vartavasten tilatut soittajat, joita oli seitsemän kappaletta, sijoitettiin salinoven yläpuolelle rakennetulle parvekkeelle. Siellä he istuivat jalat riipuksissa ja vetelivät viulua oikein hartiavoimin.

Olivatpa ne häät! Eivät muistaneet jyykeäläiset sellaisista edes uneksineensa. Suuri sali, avara kuin kirkko, oli täynnä pyöriviä pareja. Tanssi alkoi morsiamen valssilla. Itse Tromssan piispa vei keisarintyttären karkeloon. Ei kukaan olisi uskonut, että vanhalla piispalla oli niin ketterät jalat. Mutta huihai, niin hän sipsutteli keveästi ja mukavasti soittajien nykiessä:

Ah, sa rakas Augustin, Augustin, Augustin...

Hei vain! Se meni loistavasti. Piispa talutti keisarintyttären paikoilleen, mutta heti oli uusi kavaljeeri kumartamassa. Se oli Abraham Kellonsoittaja. Hän tanssi juhlallisena kuin kuningas, katsellen toisten päiden yli. Vähän kankein polvin hän pyöri, mutta se lisäsi vain hänen arvokkuuttansa. Oli kuin hän olisi ikänsä tanssinut keisarintyttärien kanssa. Katselijat valtasi ihastus. Siinä oli todellakin juhlallinen pari. Jos Abraham Kellonsoittajalla vain olisi ollut juhlapuku, olisi vaikutus ollut vielä suurenmoisempi. Mutta hän tanssi vanhoissa ruijalaisissa merimiessaappaissaan, joiden rinnalla morsiamen valkoiset tanssikengät näyttivät kovin avuttomilta. Soitto pauhasi. Viereisessä huoneessa ja pihalla virtasi samppanja ja paloviina. Puhe kävi kovääniseksi, ja salissa oli tukalan kuuma. Mutta yhä vain pyöri Abraham Kellonsoittaja keisarintyttären kanssa. He unohtivat läsnäolijat ja tanssivat kuin olisivat olleet vain kahden koko avarassa maailmassa.

Taisipa keisarintyttären sydäntä hiukan nipistää, kun tanssi taukosi ja Abraham Kellonsoittaja saatteli hänet paikoilleen. Ehkäpä hän tunsu, että Ruijassa olisi ollut muitakin kuin Anders Dry, joiden kanssa olisi saattanut käsikädessä lähteä elämänpolkua kulkemaan. Ainakin hehkuivat hänen poskensa oudosti, ja hän katsoi kaipaavasti tuon kookkaan miehen jälkeen, joka merimiessaappaineen raivasi itselleen tietä väkijoukon lomaan.

Mutta kauan hän ei joutanut sydäntänsä tutkimaan, kun häällön humu tempaisi hänet uudelleen mukaansa.

Oh, niitä tanssiaisia ei unohda kukaan, joka niissä vain oli mukana. Koko Jyykeänniemi tanssi, vanhat ja nuoret. Ilo tempaisi kaikki mukaansa, kukaan ei voinut vastustaa. Täälläkin nähtiin sama kuin Hammerfestissa: kaikkien oli pakko ottaa osaa ilonpitoon, tahtoivat tahi eivät. Vaikuttivatko siihen Kapteeni-Mikon tuomat juomavarat — sitä on vaikea sanoa, mutta se vain on tosiasia, ettei häävierasten tai kyläläisten joukossa ollut ainoatakaan, joka ei olisi pyörähtänyt joko yläkerran salissa tahi alhaalla avaralla pihalla.

Hei vain! Saapui Klemet Larssen, Lappean pappi, hän joka ennen oli ollut merilaivan kapteenina, mutta juoppouden takia menettänyt virkansa ja pantu papiksi. Mitä olivat Anders Dryn häät ilman häntä? Saapui Lappean papin rouva, entinen Bergenin piispan tytär, hän, joka kerran Bergenin torilla oli vastaanottanut Ruotsin kuninkaan pojan kukkavihko kädessä. Mitä olivat Anders Dryn häät ilman häntä? Huihai, eivät kerrassaan mitään. Pihalla valoisan kesäyötaivaan alla syntyi toinen leikki heti, kun Klemet Larssen saapui. Kokeneena miehenä hän nimittäin heti sai yleissilmäyksen juhlien menosta: soittajavoimat olivat liiksi keskitetyt yhteen paikkaan. Senvuoksi hän nouti yhden soittajista pihalle, missä kyläläiset tähän saakka olivat tanssineet sisällä yläkerran salissa pauhaavan soiton mukaan. Ja nyt saatiin esiin kaikki tutut tanssit, vanhat loikat, vengerkat ja senkin seitsemät polskat ja pelit. Pihalla kävi vilinä kuin muurahaispesässä. Kesäyöaurinkokin heitti pois huntunsa ja kiiruhti katselemaan alhaalla maan päällä käyvää ilonpitoa. Hei vain! Anders Dryn häät, ja ylimmäisenä johtajana Lappean pappi, tuo iloisista iloisin, entinen merilaivan kapteeni! Aurinko oli nähnyt tarpeeksi, sillä se pujahti pilven taakse kuin päästäkseen nauramaan: — siitä näytti elämä Dryn pihalla sangen hassunkuriselta.

Mutta hetken kuluttua se tuli uudelleen näkyviin ja katseli tanssijoita kuin ei mitään olisi tapahtunut.

Lappean pappi oli taas saanut vanhasta elementistään kiinni. Musiikki ja muutama lasi samppanjaa vaikuttivat häneen kuin torventoitotus vanhaan sotaratsuun. Pois tieltä! Hän oli kapteeniluokkalainen ja hän tanssitti yksin kaikki tyttäret Bergenin merimiestanssiaisissa. Kylläpä saivat karjakot ja piikatyöt kerrankin olla kyydissä: — Klemet Larssen tanssitti heitä kaikkia, niin että piha keinui heidän silmissään. Hei vain! Kun Klemet Larssen kerran tanssitti, ei siinä saanut muotoon katsominen tulla kysymykseen. Kaikki, kaikki hän tanssitti ilman erotusta. Ei edes Finn-Paulsenin Arnold kestänyt kilpailussa hänen kanssaan. Ja hän oli sentään parhaita tanssijoita...

Loppumattomiin eivät kuitenkaan Klemet Larsseninkaan voimat riittäneet. Oh, siitä oli jo kulunut vuosia, kun hän oli ollut nuori. Ja Atlantin saaren samppanja vaikutti osaltansa myös. Hän istahti penkille ja tunsi juhlineensa tarpeeksi.

Hän huusi lasin viiniä, sillä hänen kurkkuansa kuivasi kovin. Sitäpaitsi hän halusi pitää pienen puheen. Se kuului hänen virkaansa.

Viiniä tuotiin. Klemet Larssen joi sen ja nousi penkille seisomaan.

— Nuoret, aloitti hän ja hänen äänensä kajahti voimakkaana kesäisessä yössä — te, jotka rakastatte tanssia ja iloa kuin kimalaiset hunajaa, teille muutama sana. On aika, jolloin Anders Dry viettää häitään, ja toinen aika, jolloin hän menee konttoriinsa taas ja jakaa konttoristeillensä päivän työt. Elämä — ihmiselämä on myös tuollainen Anders Dry, joka silloin tällöin antaa meille tilaisuuden keisarintyttären juhlimiseen. Mutta sellaisten hetkien jälkeen se seisoo aina edessämme ja sanoo: 'Vie kirjoihin merisilli ja viimeinen jauholasti ja katso, että yhteenlasku tulee oikein.' — Niin, elämällä on tehtäviä meille jokaiselle ja se vaatii, että täytämme ne hyvin. Nyt luulee kuitenkin moni nuori, että Anders Dryn häät kestävät iän kaiken, ja senvuoksi he eivät koskaan tartu todenteolla työhön. Mutta minä kysyn: mitä tekee elämä näillä ikuisilla sulhaspojilla ja morsiuksittarilla? Ei kerrassaan mitään. Se ei voi heitä käyttää sillä paikalla, johon se oli heidät aikonut, ja siksi se siirtää heidät syrjään. — Minä Klemet Larssen tiedän, mitä ilonpito on, sillä enkös ole tänäkin iltana näyttänyt, miten tulee tanssia. Mutta minä tiedän myös, mitä työnteke on. Senvuoksi minä sanon teille, nuoret: elämä on rikas kuin Anders Dry ja kaunis kuin keisarintytär, mutta muistakaa: juhlien jälkeen tulee arki, työnteon, vakavan työnteon päivä.

Näin puhui Klemet Larssen, Lappean pappi, hän joka ennen oli ollut merilaivan kapteeni, mutta juoppouden takia menettänyt virkansa ja pantu papiksi. Näin hän puhui ja laskeusi penkiltä alas. Hän oli kauniisti päättänyt juhlimisensa niinkuin papin sopi ja tulikin. Ja nyt hän meni maata.

Mutta pihalla viritteli soittaja viuluun. Oli vielä pitkälti aamuun.

Vanha suntio

Abraham Kellonsoittaja seisoo museota muistuttavassa pajassaan ja takoo. Mitä hän takoo? Sinkilää halkovajasi oveen, sinkilää, jota aamulla pyysit häntä tekemään. Mutta sinä et malttanutkaan olla kyselemättä hänen nuoruutensa ajoista ja sen vuoksi sait kuulla kaiken edelläkerrotun ja koko päivän odottaa sinkilän valmistumista. Mutta aikasi kului ehkä kuitenkin. Et huomannut tuntien vierähtämistä, ennenkuin käsissä olivat Anders Dryn häät ja ilta.

Nyt hän takoo taas, mutta hänen ajatuksensa harhailevat Satu-Ruijan maassa — siellä, missä hän eli nuoruutensa uljaat päivät. Ei hän nykyajan elämästä isosti välitä. Se on hänen mielestään niin köyhä suurista tapahtumista ja kuuluisista miehistä. Eikä hän nykyajalta paljon pyydä. Hän on tyytyväinen kolmenkymmenen markan vuosipalkkaansa, minkä Tenomuotkan seurakunta suntionvirasta maksaa, ja pajaansa, satupajaansa. Mutta hän on onnellinen mies, onnellisin mies maailmassa. Hänellä on vain yksi intohimo: saada kertoa, "muistella", jos vain joku viitsii kuunnella hänen kertomuksiaan. Mutta nykyajan ihmiset ovat hänen mielestään niin omituisia: eivät ne viitsi kuunnella entisten aikain muisteluksia. He pitävät totta satuna ja satua totena. He eivät usko, että Ruijassa kerran muutamana kesäkuun päivänä lumikinokset hautasivat alleen kokonaisen kylän ja että sen lumisateen aiheutti Kapteeni-Mikon jäähyväislaukaus. Ei, sitä he eivät usko. Se on nykyajan ihmisistä satua. Mutta sitävastoin he pitävät totena maan pyörimistä. Herra varjele, johan sen näkee tavallisin silmin, että kohdallaan se seisoo! Taitaisi hullusti käydä tämän maailman viisaiden, jos maa pyörisi. Huihai! Mutta pyöreä se kyllä on ... pyöreä kuin pallo. Siitä ei ole epäilemistäkään. Sillä Kapteeni-Mikkokin laukaisi kanuunansa vasta sitten, kun lumitöyry Jæggevarren kaltaalla pääsi juuri parahiksi näkyviin vedenpinnan yläpuolelta. Siihen oli mainio tähdätä, ja se tuli lumituiskuna alas — sellaisena tuiskuna, että Jyykeänniemellä ajeltiin kaksi viikkoa reellä keskellä parasta juhannuskesää.

Sinä olit hänen silmissään merkillinen poikkeus, sillä sinä olit viitsinyt kuunnella. Etkä vielääkään malttanut olla kysymättä:

— Milloinka se tapahtui?

— Sekö? — Se tapahtui Anders Dryn häiden jälkeen. Kapteeni-Mikko, joka Atlantin tuntemattomasta saaresta oli noutanut pöytäjuomat Anders Dryn häihin, teki jälleen lähtöä merelle. Hänen laivansa otti höyryä Jyykeän satamassa. Kaikki oli valmiina lähtöä varten. Hääkansa saatteli kapteenia satamaan, sillä hän oli sellainen leikkisä mies, josta kaikki pitivät. Siinä oli Tromssan piispa, professori Krusenholz, Jyykeän pappi, Anders Dry rouvineen ja minä sekä paljon muita — ihmisiä satalukuinen joukko. Kapteeni-Mikko hyvästeli jokaista kädestä. Siihen taisi mennä parin tunnin aika. Saipa hän totisesti useampaa kuin yhtä kättä puristaa ja useammin kuin kerran sanoa: 'No terve taas!' ja 'hyvästi sitten!' Mutta Anders Dryn rouvaa, hän suuteli kädelle ja lausui: 'Sulkeudun suosioonne.' Niin juuri hän sanoi. Ja olipa sitä komea katsella, kun hän kumarsi keisarintytörelle ... olipa vainkin. — Sitten nousi Kapteeni-Mikko komentosillalle, nosti vielä kerran hattuaan ja huusi: 'Köysi irti!' Jyykeäläiset heittivät miehissä köyden. Väkijoukko rannalla huusi 'eläköön!' ja Anders Dryn vaimo heilutti pitsireunaista nenäliinaansa, joka auringonvalossa sädehti kuin valaskalan luu. Jo komensi Kapteeni-Mikko koneen käymään. Siipirattaat iskivät veteen vimmatusti, ja Löytöretkeilijän keula kääntyi juhlallisesti vuononsuuta kohti. Silloin minä asetin kämmenet torveksi suun eteen ja huusin: 'Annasta sie vielä pieni jäähyväislauskaus!' Kapteeni-Mikko huusi vastaan: 'Kun tuo lumikinos tuolta sataa myrskynä alas ... silloin tiedätte Kapteeni-Mikon lähteneen.' Hän viittasi Jæggevarren kaltaalla riippuvaa lumitöyryä. — No niin — siinä odotettiin sitten kappaleen aikaa, milloin Kapteeni-Mikko ampuisi. Mutta ei kuulunut mitään. Laiva etääntyi etääntymistään, siipien kohina lakkasi kuulumasta. Jo häipyi laivan savukin taivaanrannan taa, ja väkijoukko rupesi nurisemaan. Kukaan ei ollut uskonut Kapteeni-Mikkoa sellaiseksi valehtelijaksi. Käännettiin jo kotiinpäin ja heitettiin kaipaava silmäys Jæggevarren huipulle, kun yhtäkkiä ilmoja tärisytti valtava pamahdus, joka tuntui tulevan kuin maan alta. Ilmassa kuului humahdus ja sitten — sitten rupesi ryöppyämään lunta kuin parhaassa myrskyssä. Sitä ryöppysi tunnin toisensa jälkeen, ja ennenkuin seuraava aamu oli käsissä, lepäsi Jyykeänniemi lumikinoksiin hautautuneena. Ainoat rakennukset, jotka jäivät näkyviin, olivat kirkko ja Anders Dryn talo. Mutta sieltäkin päästiin ulos vain yläkerran ikkunoiden kautta. Sellaista lumentuloa ei Jyykeässä muistanut kukaan, eivät vanhatkaan miehet. — Ja sitä tulvaa, joka lumisadetta seurasi! Se oli maankaueha! Kaiken vähänkin keveämmän vei vedenpaljous mennessään. — Sinä vuonna eivät pellot antaneet mitään, vaan meri antoi. Pamahduksen vaikutuksesta, joka tuntui meressäkin, ajautui sellainen sillinpaljous maihin, ettei löytynyt paikkaa, mihin ne kaikki olisi pantu. Suuri osa vedettiin höysteeksi kylän perunamaille. Se on ainoa vuosi, jolloin jyykeäläiset ovat peltonsa merisillillä höystäneet, ja sen sai aikaan, kuten sanottu, Kapteeni-Mikon jäähyväislauskaus.

Abraham Kellonsoittaja katsoi sinuun loistavin silmin.

— Sellaista ruutia ei ole enää nykyaikana paremmin kuin sellaisia kenkiäkään, jommoiset minä ostin Ruijasta lähtiessäni, hän lisäsi.

Sinä huomasit, ettei sinkilä vielääkään ollut valmis, mutta siitä huolimatta tiedustit, minkälaiset kengät ne olivat olleet.

Minkälaisetko? Sinä sait kuulla ihmeellisen kertomuksen.

Ne olivat olleet maailman ihmeellisimmästä kenkätehtaasta, sellaisesta, jossa valmistuivat saappaat ihan käden käänteessä. Varjelkoon, niin nopeaa työtä ei tehty Amerikassakaan! Menin tehtaaseen, avaraan kuin kirkkoon. Ylt'ympäri kenkiä orsissa kuin riekkoja Anders Dryn makasiinissa. Mutta kiire kun oli, ei joudettu valikoimaan, vaan otettiin mitta ja tehtiin. Suutari istahti lipaspiironkia muistuttavan koneen eteen, jossa oli rivi pieniä "lunkkia". Hän pistäisi kengäksen ensimmäiseen lunkkaan. Kuului "klopahus" ja kas: pohjallinen oli päällisnahassa kiinni! Suutari pistäisi puolivalmiin kengän toiseen lunkkaan. Sama ihmeellinen seuraus: kuului klopahus, äskeistä voimakkaampi, ja puunaulat seisovivat pystyssä kengänpohjassa. Piställettiin kenkä kolmanteen lunkkaan. Kuului hirmuinen klopahus, ja suutari heitti valmiin saappaan lattiaan karjaisten: 'Jos minä vielä pistän sen neljänteen lunkkaan, menee sen tulisen pelmuksi koko kenkä!'

Abraham Kellonsoittaja hymyili alasimensa takana kuin voittaja. Sellaiset saappaat hän oli Ruijassa teettänyt ja sillä aikaa, kun tamppi otti halkoja rannassa.

Ne olivat olleetkin oikeat satukengät, sillä paluumatkalla ne olivat johtaneet mitä merkillisimpään seikkailuun, ihan kuin sadussa.

Tiesitkö ennen, että pilvet Lapin taivaalla ovat petollisemmat kuin etelässä? Et, etpä tietenkään. Mutta nyt sait kuulla, miten kävi Peskalas-tunturilla.

Siellä olivat matalalla ajelehtineet pilvet käärineet Abraham Kellonsoittajan helmoihinsa ja tempaisseet maasta koholle kuin profeetta Eliaan muinoin. Hän oli purjehtinut pilvikyydissä yli tunturien niinkuin peikko sadussa. Siellä vilahtelivat vain jängät ja joet hänen allaan. Pilvi oli kohonnut korkeammalle. Abraham Kellonsoittaja oli jo luullut iäksi jättäneensä maaemon ja häntä oli kaduttanut että oli antautunut sellaiseen leikkiin. Olisihan Peskalaksella vielä ollut tilaisuus tarrautua talvitikkoihin kiinni. Mutta nyt ... nyt oli myöhäistä katumus. Pilvi oli kuljettanut häntä yhä huimaavampaa vauhtia etelää kohti. Hän oli jo jättänyt sielunsa kaikkivaltiaan Jumalan käsiin ja ajatellut: Ann' mennä sitten Eliaan kyydillä. Kaipahan pää tällekin tulee.' Ja olihan se viimein tullut. Pilvi oli purjehtinut muutaman tunturin yli niin matalalta, että jalat olivat raapineet tunturin lakea. Siinä oli Abraham Kellonsoittaja saanut jalkansa muutamaan kallionkoloon ja päässyt siten pois. Hei vain! Pilvilaiva oli purjehtinut hänen ylitsensä, ja hän oli saattanut jälleen vapaasti hengittää.

Sinun teki mieli väittää vastaan, mutta et hennonut, osaksi sinkilän, osaksi kertojan itsensä vuoksi. Hänen silmistään hehkui innostuksen tuli, ja sinä sait sen vaikutuksen, että hän uskoi kuvittelunsa. Siksi tyydyit vain kysymään:

— No, kuinkas sitten kävi?

Sittenkö? — Hän oli saapunut Kautokeinoon ja ehtinyt parahiksi Sören Johnsenin pikkupojan ristiäisiin. Siellä hän oli tavannut vanhoja tuttuja ja hänet oli otettu juhlallisesti vastaan. Olihan Johnsen kiitollisuudenvelassa hänelle. Häntä oli kestetty, miten parhaiten oli taittu, ja niin oli Hildyr Olsenin poika saanut nimen.

Mutta ristiäisten jälkeen oli Hildyr-rouva vienyt Abraham Kellonsoittajan eteiseen, ottanut kädestä kiinni ja kiittänyt: 'Oi Abraham-herra! Tämä on kaikki teidän ansioitanne, sillä tepä johdatitte professori Krusenholtzin kaivamaan esille Maasin vanhan kirkon, josta löytyi tuo siunattu kuitti, niin että Sören pääsi Tromssaan. Katsokaapa, minkälaisen karttapallon hän sieltä toi tullessaan.' Ja Hildyr-rouva oli näyttänyt hänelle karttapalloa, joka oli ollut pyöreä kuin valtainen lankakerä ja kiinnitetty mustaan jalustaan. Silloin oli Abraham Kellonsoittaja ymmärtänyt, ettei maa pyörinyt, vaikka nykyajan viisaat niin väittivät. Mitä varten siinä olisi ollut jalusta sitten? — Ei, maa oli kyllä pyöreä, mutta seisoi jalustallansa. Jumala oli sen kerran asettanut avaruuden pohjalle ja siinä se pysyi, jollei muuta varten, niin ainakin sitä varten, että hän saattoi taivaaseen päässeille lantalaisille näyttää, missä oli Lappea ja Hammerfest.

Eikö hän haastellut näin, tuo merkillinen mies, jolla oli nahkaiset housut ja vyöllä kuikannahkainen tupakkakukkaro? Haastelipa kyllä. Ja lopuksi hän kertoi, kuinka hän Rajatunturilla seisten heitti viimeisen katseen Ruijaan, tuohon maahan, missä oli elänyt nuoruutensa uljaat vuodet. Eikö hän maininnut jotakin Luvatusta maasta? Mainitsipa kyllä. Satu-Ruijan maa — se oli ollut hänen Luvattu maansa, jonne hänen mielensä vieläkin paloi. Sillä siitä hetkestä alkaen, jolloin hän Rajatunturin laelta oli laskeutunut Tenomuotkan puolelle, ei hän ollut nähnyt Ruijaa muulloin kuin unissaan.

Ja kun hän sunnuntaisin soitteli kelloja Tenomuotkan kirkon tapulissa, tuntui hänestä kuin ne olisivat laulaneet:

— Oi Abraham, oi Abraham, oi Kellosoitaja! Kuin kerran kaimas muinainen tuo partiarkan arvoinen, sa olet voittaja!

Ja eikö hän sinustakin ollut voittaja?

Oli varmaankin.

Sillä hän oli voittanut itsellensä mielikuvituksen ihanan, aurinkoisen maailman, missä hänen henkensä alati nuorena vaelsi. Se maailma sai hänet unohtamaan köyhyyden ja puutteen, matalan, hataraseinäisen tuvan, missä hänen päivänsä kuluivat, ja raajarikkoisen vaimon, joka ei aina jaksanut hänen henkensä lentoa seurata, vaan torui ja riiteli vastaan. — Mutta eikö tämä kainalosauvojensa varassa hoippuva vaimokin näyttänyt hänestä toisinaan keisarintyttäreltä, joka meni naimisiin Anders Dryn kanssa Jyykeänpohjasta?

Näyttipä kyllä. Sillä kuvittelujensa kirkastamana näytti Abraham Kellosoitajasta kauniilta kaikki, mitä hän katseli. Niinkuin Lappean papin elämäkin, joka sentään oli päättynyt kauniisti. Sillä Anders Dryn häiden jälkeen hän ei kuulemma enää ollut koskaan tanssinut eikä maistanut pisaraakaan väkeviä juomia.

Mitä merkitsi siis tämän kaiken rinnalla se, että sait sinkiläsi vasta illalla, kun aurinko jo oli kaartanut lännen taivaalle ja paistoi pajan päätyikkunasta sisään? Mitä merkitsi tämän rinnalla, jos saitkin maksaa viisi kruunua — varsinkin, jos olit ensikertalainen?

Ei mitään, ei kerrassaan mitään.

Sillä pääasiaksi jäi, että Abraham Kellonsoittajalle, Tenomuotkan suntiolle ja sepälle oli muuttunut kaikeksi kaikessa

Satu-Ruijan maa.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SATU-RUIJAN MAA: KERTOMUKSIA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do

copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.